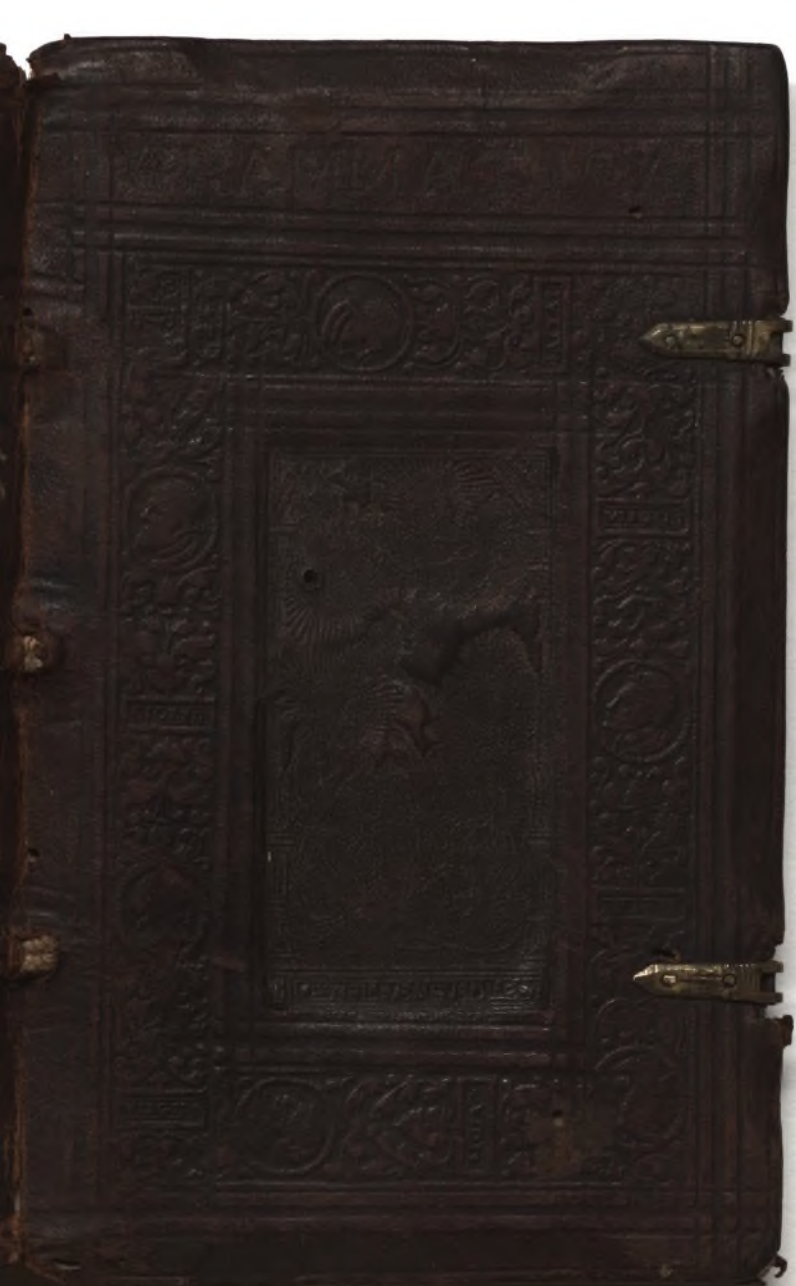

"Gratias hanc Elementa antea
 quae ab hoc auctore sunt conscripta:
 nunc vero reposita sunt A. 1.
 "Multa passim extant Latinae
 Grammaticae elementa A. 2.
 Cicero. A. 3. "Priscae scripturae
 Ovidius A. 4. Virgilius B.
 Plinius B. 1. Lucius A. 2.
 "Leonius Marcellus A. 3.
 "Cicilius B. 2. Gracilius

Daniel Zohary
 berger.

Har. 1. 5. 9. 4.

WBP
 Opole

1840
 1841
 1842
 1843
 1844
 1845
 1846
 1847
 1848
 1849
 1850
 1851
 1852
 1853
 1854
 1855
 1856
 1857
 1858
 1859
 1860
 1861
 1862
 1863
 1864
 1865
 1866
 1867
 1868
 1869
 1870
 1871
 1872
 1873
 1874
 1875
 1876
 1877
 1878
 1879
 1880
 1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900

GRAMMATICÆ LATINÆ ELEMEN- TA, AD PRISTINAM BREVITATEM

Pueris accommodatiorem, redacta, ut olim
 sunt conscripta, & postea cor-
 recta ab Autho-
 re.

PHILIPPO MELANCHTHONE.

MAGDEBURGÆ
 EXCVDEBAT AN-
 DREAS GHENE.

M. D. LXVII.

WIMBP
Opole

141 st.
a. 1414

699
Hk VI Nr 2/63/C

D. CHILIANVS GOLT.
STEIN, LECTORI S.

CVM tot passim extent Latina Grammatica, ex quibus ad percipienda hæc prima sermonis elementa informari puer non incommodè possit; nihil mihi permittere uoluit Philippus Melancthon, quàm ut publice omnibus inuulgarentur hæc sua Grammatica; que ille primùm nequaquam in hoc conscripsit, ut æderentur, sed in usum tantum atq; utilitatem puerorum quorundam, quos priuatim erudiendos formandosq; ad humanitatem suscepit. Verùm ego, tametsi is serio reclamabat, cum significarem me aditurum esse: Minimè tamen passus sum, uel meo cum periculo, huius uoluntatem diutius, obstare utilitati puerorum atq; commodo, quod scio equidem non mediocre ad illos redditurum esse, si huius institutione rei Grammatices diligenter fundamentum iecerint, quo subsequentes deinde reliquæ literarũ disciplinæ firmitus ac fidelius subsistere possint. Accedit item, quod res omnis simplicissimè ad huius ætatis captum et modulum, accommodato certòq; ordine traditur, sine quòd sic est in docendo ubiq; Autoris peculiare ingenium atq; ratio, sine quòd hoc in primis hic fieri decuit. Est enim ualde uitiosa, ac odiosa, simul hæc anxia nimis & superstitiosa tradendarum artium curiositas, quæ à recta, simplici, & hac compendiararia docendi ratione longius recedit. Nam præterquam quòd

A 2 cx c6

ex ea paulo liberalius ingenium, magno quodam tedio
 & molestia animi afficitur, pertenuem etiam institutio-
 nis huius omnis fructum sentit. Illud meo quidem iudicio
 multo rectius atq; utilius, ut os tenerum pueri balbumq;
 figuret præceptor, primum ex pauculis aliquot simpli-
 citer & nudè propositis regulis, quibus mox deinde suc-
 cedat assidua Autorum lectio, auditio, stylus multus. Val-
 de nocent studijs puerorum pædagogi, qui remorantur
 eos, quò minus statim assuescant ad optimorum Auto-
 rum lectionem, unde & nate sunt primum præceptio-
 nes artium omnes, & certior omnino solidiorq; dicendi
 facultas peti potest. Sed multo plus nocent alij, qui in mi-
 nutioribus & puerilibus illis linguarum tradendis ele-
 mentis, suum prætermittunt officium tam necessarium,
 dum interim infirmæ huic atq; rudi ætati eos Autores
 proponunt, quibus illa nullo modo, aut matura sit satis
 aut idonea. Atq; hoc illud est, cur plurimi sæpè robusti-
 ores iam facti, desciscant à literarum cultu atq; studio
 omni, quia in hac prima & puerili institutione neglecti,
 desperant se deinceps posse ad frugem aliquam perue-
 nire. Proinde confido prorsus Lector, cum hæc, & alia
 tecum animo reputabis, te facile collaudaturum hoc fa-
 ctum meum, qui quantumvis reclamante etiam Philippo,
 prodesse uolui hac ædizione pueris, quorum pium planè
 est inservire studijs, quocunq; id possis saltè uel consi-
 lio, uel ratione, uel opera. Vale Vuitberge. 1525.

DE

DE GRAMMATICA.

GRAMMATICA est certa
 loquendi, & scribendi ratio. Nisi
 enim Grammatica discernat uo-
 ces, & ostendat certam quandam
 rationem componendarum uo-
 cum, quomodo intelligemus, quod
 quomodocunq; consutis uerbis
 effertur? ut, Petrus percussit Fabius, nihil certi sonat.
 Ita si promiscuè scribas, Vallo & Fallo, confundentur le-
 gentium animi. Est ergò inuenta Grammatica, ut teneamus
 certum artificium loquendi & scribendi. Nomen
 γραμματικὴ proprie significat Germanis, Schreibe-
 kunst, habet enim nomen à primis artis initijs, uidelicet à
 literis. Nam γραμμα significat idem quod litera.

PARTES GRAMMATICÆ.

ORTHOGRAPHIA, quæ docet rectè scri-
 bere, ut Vallo per V, Fallo per F, ab ὀρθῶς rectè, &
 γράφω scribo.

PROSODIA, quæ docet accentus, ut libere,
 libère, προσῶδ' ἴα latine accentus.

ETYMOLOGIA, quæ discrimina casuum in
 dictionibus tradit, ut fortis fortior, lego, legis. Ετυ-
 μολογία Cicero uertit Veriloquium, eò quòd dictio-

A 3

num

DE NOMINE.

num proprietatem tradit. Quanquam enim eadem significent, bonus & boni, tamen alia est in alio casu propria. Et ἔτι μὲν uerum rectum, certum, ab ἔτι μὲν, quod ab εἰ μὲν deducunt, & λόγος sermo.

SYNTAXIS, est ratio coniungendarum uocum, seu faciendae orationis, ἀνωτάτως, quod significat ordine.

ORTHOGRAPHIA, litterarum rationem continet.

Littere tres & uiginti sunt.

A b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z.

In his Graece sunt, k & y & z.

h aspiratio est.

VOCALIS, ac ign.

Ex his constans a Muse.

tur diphthongi: au Felix.

eu Audio.

Et antiqua ei, ut parteis, omneis. Cuius usus est in accusatiuis declinationis tertiae nominum, quae duabus consonantibus exeunt, Διφθόγγος id est, geminus sonus unius syllabae, ut apparet in au & eu. Nam a & e ueteres aliter pronunciabant, quam nunc pronunciari solent.

CONSONANTES: Sunt reliquae littere praeter uocales.

EX his aliae sunt:

Mute, b c d f g k p q t.

Alia

DE NOMINE.

Aliae Semiuocales, l m n r s x z.

Harum quaedam uocantur Liquidae, l m n r.

Sic dicuntur, quod in breui syllaba nonnunquam li- quescant, ut extendatur syllaba, tenebrae, tenebrae. Cetera docebit usus artium magister. Est autem accurrate ca- uendum, ne in scribendo negligant Orthographiam pue- ri, quod expeditius legantur & intelligantur, quae probe scripta sunt.

DE ETYMOLOGIA.

Ετυμολογία, id est, proprietates dictionis, docet discrimina casuum in dictionibus. Non enim eadem est harum uocum significatio prorsus. Virgilius & Virgi- lium, Scribo & scripsi.

PARTES ORATIONIS

Octo sunt:

Nomen, Pronomen, Verbum, Aduerbium, Parti- cipium, Coniunctio, Prepositio, Interiectio.

NOMEN, est pars orationis, quae rem significat, non agere aliquid, aut pati.

Nomen duplex est:	{	Proprium.	{	Substantiuum, cui non potest addi, Man, & weib, ding, ut Campus.
		Appellatiuum quod est multis commune.		Adiectiuum, cui addi po- test, Man, & weib, ding, ut albus uir, alba mulier, al- bum pecus.

A 4 NOMINI

DE NOMINE.

NOMINI accidunt. Comparatio, Genus, Numerus, Figura, Casus, Declinatio.

DE COMPARATIONE.

Comparantur nomina, quorum significatio augeri minuiue potest.

GRADVS comparisonis sunt:

Positiuus, Comparatiuus, Superlatiuius.

POSITIVVS, prima uox adiectiui est:

Bonus, Albus, Candidus.

COMPARATIVVS, qui supra positiui significationem magis significat. Terminationes sunt:

Masculina } OR

Fœminina }

Neutra VS.

REGVLÆ.

Comparatiuus fit regulariter à positiui casu in i, ut

Candidi candidior. Fœlici fœlicior.

Eruditi eruditior. Prudenti prudentior.

Forti fortior. Nigri nigrior.

Spurci spurcior. Salubri salubrior.

Amici amicior. Pudici pudicior.

Quidam indocti in his comparatiuis, amicior, pudicior, addunt syllabam. Pronunciant enim amicitor, pudicitor. Id fit contra rationem & usum ueterum.

EXCEPTIO.

Quæ habent uocalem ante us uel is, non formant comparatiuum.

DE NOMINE.

comparatiuos, iuxta regulam supra positam, sed comparatiui loco utimur passiuo, adiecta uoce magis.

Pius, magis pius.

Idoneus, magis idoneus.

Strenuus, magis strenuus.

Tenuis, magis tenuis.

Inuenies tamen usupari sæpè Tenuior.

SUPERLATIVVS, qui ualde significat supra positiui significationem.

Terminationes habet:
 rimus.
 simus.
 limus.

REGVLÆ.

I.

Quæ r finiunt, superlatiuos faciunt adiecta Rimus.

Accr acerrimus. Ater aterrimus.

Teter teterrimus. Niger nigerrimus.

Saluber saluberrimus. Pulcher pulcherrimus.

II.

Quæ aliter finiunt, superlatiuum faciunt adiecta s & Simus, ad positiui casum, i desinentem, ut:

Prudenti, prudentissimus.

Candidi, candidissimus.

Docti, doctissimus.

Fœlici, fœlicissimus.

A S

LIMVS.

DE NOMINE.

III.

LIMVS finiunt hæc tantum.

Humilis,	humilimus.
Facilis,	facilimus.
Gracilis,	gracilimus.
Similis,	similimus.
Agilis,	agilimus.

Poëte geminant l. Rara avis in terris nigroq;
simillima cygno.

IRREGVLARIS COMPARATIO.

Veniunt gradus à præpositionibus.

I	Extra	exterior	extimus.
			Extremus usitatus.
II	Intra	interior	intimus.
III	Vltra	ulterior	ultimus.
IIII	Citra	citerior	citimus.
V	Supra	superior	supremus & sumus.
VI	Infra	inferior	infimus.
VII	Post	posterior	postremus.
VIII	Prope	propior	proximus.
IX	Ante	anterior.	

Sunt & hæc anomala.

Bonus	melior	optimus.
Malus	peior	peissimus.
Magnus	maior	maximus.
Paruus	minor	minimus.

Multus

DE NOMINE.

Multus	plurimus.
Multa	plus plurima.
Multum	plurimum.

Plurali numero tamen masculinum & foemininum
usurpatur, plures.

Dexter dexterior dextimus.

A Volo, Dico, & Facio, sic comparantur:

Beneuolus	beneuolentior	beneuolentissimus.
Maledicus	maledicentior	maledicentissimus.
Magnificus	magnificentior	magnificentissimus.

Vetus, uetrior, ueterrimus. Nam olim ueter dicebant.

Nuper nuperrimus.

Prior, prius, & pridem fecit Priscianus.

Est & comparatiuus deterior, & superlatiuus de-
terrimum, quorum positiuus DETER non est in usu.

Quædam adiectiua bisariam finiunt in positiuiis, et
uel is.

Sunt autem:

Hic Acer	acrior	acerrimus.
hæc acris	acrior	acerrima,
hoc acre	acrius	acerrimum.
Hic Alacer,	Hic	Celeber,
hæc alacris,	hæc	celebris,
hoc alacre.	hoc	celebre.
Hic Saluber,	Hic	Volucer,
hæc salubris,	hæc	uolucris,
hoc salubre	hoc	uolucere.

EIVS

DE NOMINE.

EIVSMODI sunt &

Celer.	Paluster.
Campester.	Sylvester.
Equester.	Sequester. Pedeſter.

MVTANTVR & ſic:

Hic hæc Acris,	hoc acre.
Hic hæc Salubris,	hoc ſalubre.
Hic hæc Alacris.	hoc alacre.
Hic hæc Volucris,	hoc uolucres.

Ceterum in comparando obſeruabis, quid probet
uſus & eruditorum autoritas. Non enim omnia nomina
comparari poſſunt, tametſi nihil uetet ſignificatio, ſed
quia uſus eorum comparationem non probauit, Vt, al-
mus, & quæ Bundus finiunt, ut ſitibundus, moribundus.

DE GENERE.

GENERA SVNT.

Maſculinum, cuius nota eſt articulus hic.
Fœmininum, hæc.
Neutrum, hoc.

Commune, hic & hæc.

Omne, hic & hæc & hoc.

Εἰς ἕνα ἢ ὅτι ſeu promiſcuum, cum uno articulo duo
genera complectimur, ut hic paſſer, hæc aquila.

Dubium, cum autores uariauerunt de uocis ali-
cuius genere, ut, hic dies, uel hæc dies.

REGVLÆ.

DE NOMINE.

REGVLÆ GENERALES.

I.

Virorum, officiorum, uirilium, Menſium, Ventorum,
& Flumiorum nomina, ſunt generis maſculini.

VIRORVM NOMINA.

Hic Virgilius.

Hic Carolus.

OFFICIORVM.

Conſul Prætor.

MENſIUM.

IANVARIVS, Ienner, à Iano, cui erant rerum
principia dicata.

FEBRVARIVS, Hornung, à februis, id eſt, ſacri-
ficijs.

MARTIVS, à Marte, Mertz.

APRILIS, Aprill, quod aperiat terram.

MAIVS, Mey, à Maia Mercurij matre, tum enim
Pleiades oriuntur cum Sole.

IVNIVS, Brachmon, à Iunone.

IVLIVS, Hermon, à Iulio Cæſare, antea Quintilis
fuerat dictus, quod quintus eſſet à Martio, qui
quondam fuit anni initium, more Aegyptiorum,
qui à Vere inchoant annum.

AVGVSTVS, Augſimon, ab Auguſto Cæſare, quon-
dam Sextilis.

SEPTEMBER, Herbfimon, q. d, ſeptimus imber,
id eſt,

DE NOMINE.

id est, septima tempestas. Est enim septimus mensis
à Martio, qui quondam auspicabatur annum.

OCTOBER, octauus imber, Socinmon,
NOVEMBER, nouus imber, Sointermom.
DECEMBER, decimus imber, Christmon.

VENTORVM.

Eurus, ab ortu.
Zephyrus, ab occasu.
Auster, à meridie.
Aquila, à septentrione.

FLVVIORVM:

Rhenus. Danubius. Albis. Ister.
In quibusdam uariet usus, ut: Albula pota Deo,
apud Ouidium.

Item, Allia, Styx, Lethe, sceminina.

II.

Mulierum, muliebrium officiorum Urbium & Ar-
borum nomina, sunt generis sceminini.

MVLIERVM:

Lucretia. Carmenta.

OFFICIORVM Muliebrium: Obstetrix.

VRBIVM:

Roma. Norimberga.

ARBORVM:

Pyrus. Pomus. Olea arbor.
Ficus sceminino genere. Oliua fructus, gen. scem.

EXCEPTIO

DE NOMINE.

EXCEPTIO.

Urbium nomina, quæ um aut ur finiunt, sunt geno-
ris neutri, ut, Comum, Tybur.

Sunt & arborum quædam masculina:

Oleaster. Dumus. Rubus. Frutex.

Siler Neutrum est.

Cætera usus Autorum docebit.

Degenerant & in genus scemininum κατὰ τὸν
ὁ τύπος. Fabularum nomina, tametsi aliqui masculina; ut
apud Terentium: in Eunuchum suam. Tunc enim Eu-
nuchus fabulam significat, non personam.

III.

Fructuum nomina generis neutri sunt:

Pomum. Pyrum.

Ficus pro arbore & fructu genere scemininum, &
declinatione secunda & quarta, plerumque effertur ab his,
qui diligenter locutus sunt, ita & pro morbo offerri po-
test. Horum consuetudinem nos quoque sequamur. Nam
rarissime reperitur ficus genere masculino.

REGVLA.

Neutrum genus tribuitur etiam ijs, quæ τεχνικῶς
efferruntur, seu (ut uulgius uocat) materialiter, ut cum di-
co: Cæsar dissyllabum est, Greci addunt articulum ἰδ.

IIII.

Numeralia nomina, à quatuor ad centum, indecli-
nabilia, generis omnis sunt. Cætera sic uariantur decli-
nabilia:

Hic

DE NOMINE.

Hic Vnus, hæc una, hoc unum.
 Hic Duo, hæc due, hæc duo.
 Hi & hæc Tres hæc tria.

INDECLINABILIA:

Quatuor, Quinq;, Sex, Septem, Octo, Nouem, Decem, Viginti, Triginta, Quadraginta, Quinquaginta, Sexaginta, Septuaginta, Octoginta, Nonaginta, Centum.

A Centum composita uariantur per genera, mutatis terminationibus.

Ducenti	a, a.	Sexcenti	a, a.
Trecenti	a, a.	Septingenti	a, a.
Quadringenti	a, a.	Octingenti	a, a.
Quingenti	a, a.	Nongenti	a, a.

MILLE bifariam usurpant Latini. Aliàs actiue, alàs substantiue.

Adiectiuum Mille, indeclinabile est, plurale tantum, generis omnis:

Mille homines Mille hominum

Mille hominibus, &c.

Substantiuum Mille, singulari numero indeclinabile est, generis neutri:

Hoc Mille. Vt, Mille passuum percurri.

Plurali sic declinatur:

Millia, millium, millibus, millia, millibus. Vt, Duo millia equitum habuit in exercitu Carolus, uel bis mille equites.

Que

DE NOMINE.

V.

Que conueniunt Viris ac Mulieribus, communis generis sunt.

Hic	&	hæc	Homo.
Hic	&	hæc	Pincerna.

VI.

Adiectiuorum alia tribus terminationibus tria genera continent, ut

Hic Albus, hæc alba, hoc album.
 Alia duabus.

Hic & hæc fortis, & hoc forte.

Alia una terminatione tria genera continent, quæ dicuntur omnis generis.

Hic	hec	hoc	foelix.
Hic	hec	hoc	locuples.

Quædam nomina communis generis, quæ plerunq; ut substantiua usurpantur, interdum tamen adiectiue usurpata, neutrum genus recipiunt, ut

Hospes, Diues, Pauper.

Vt apud Ouidium: Diuitis ingenij est immania Cesaris acta, Condere. Et apud Virgilium: Pauperis & tuguri congestum cespitem culmen. Sed obseruandum est, quos casus receperit usus, non enim dicimus paupera pluraliter.

VII.

Volucrum nomina, una terminatione duo genera continent

B

complectens

WBP
Opole

DE NOMINE.

complectentia, dicuntur $\epsilon\omega\iota\kappa\omicron\iota\upsilon\varsigma$, id est, promiscui generis, quod una uoce, uno articulo, duo genera promiscue, sineque discrimine sexus offerantur.

Hec Pica hic Passer hec Aquila
Hic Pauo hec Cornix hec Coturnix
Hec Alauda hic Picus.

Terminatio articulum indicabit. Nam A ferè fœminina terminatio est. ER masculina, VS masculina.

EXCIPE.

Quorum discretæ sunt terminationes:

Hic Gallus Hic Columbus
Hec Gallina Hec Columba

Hec grus usitatè: Virgilius. Strimonieque grues.

Et Plinius: Excubias habent nocturnis temporibus, lapillum pede sustinentes, qui lassatis somno decedens, indiligentiam sono coarguit. Ceteræ dormiunt.

Hic Bubo. Ouidius: Ignauus bubo, dirum mortali libus Omen. Hec Bubo. Virgilius: Solaque culminibus fœrali carmine Bubo. Hic aut hec Dama.

VIII.

Dubij generis sunt, quæ ab auctoribus alio atque alio genere usurpata sunt, ut:

Hic Dies hec dies Hic aluius hec aluius.
Hic finis hec finis Hic adeps hec adeps.
Hic margo hec margo Hic silex hec silex.
Hic pumex hec pumex Hic calx hec calx.

Rigidos

DE NOMINE.

Rigidos calces, Pers: Ferrata calce, Virg.

PRISCIANVS, et Nonius Marcellus plurima recensent, uerum in his sequenda consuetudo receptissimorum Auctorum. Frontem masculino genere dixit Cecilius, id nunc eruditi nulli imitantur. Sic cardinem fœminino dixit Græchus. Nos potius Virgilium sequamur: Haud tanto cessabit cardine rerum. Ita de reliquis iudicabit puer.

SEQUUNTUR REGVLÆ SPECIALES.

A.

In A fœminina sunt, ut hec Musa.

Hic Poëta.

Excipe Græca: Hic Planeta.

Hic Cometa.

Excipe et pluralia in A, ut Arma.

Et Græca Neutra, ut Poëma.

Polenta, quidam neutrum esse uoluerunt, moti uersu Ouidij: Dulce dedit testa, quod coxerat ante polenta. Sed decepti sunt uitiosa scriptione, cum uersus sic legi debeat. Dulce dedit, testa quod coxerat ante polenta. Dulce autem substantiuè usurpatur, pro genere potus dulcis, facti ex tosta polenta, id est, ex hordeo, aus maltz, sicut postea eodem modo usurpatur uox liquidum. Nondum epota parte loquentem, Cum liquido mixta perfudit diua polenta.

DE NOMINE.

Adria masculinum, apud Lucanum, Vagus Adria.
Communia sunt, quæ ad viros & mulieres perti-
nent, ut ex regulis generalibus constat.

Incola, Homicida, Indigena:
Veteres Indigenus, indigena, indigenum, dixerunt.
Alienigena uina, apud Valerium.
Caprigenum pecus, apud Virgilium.

E.

In E Neutra sunt, ut hoc mare.
Græca fœminina sunt, ut penteconste πεντεκονστή.
Quedam & neutra, Tempe, Cœte, quod plurale
est, ἀκότος.

Pluralia fœminina sunt, ut Nugæ.

I.

In I neutra sunt, ut hoc gummi, sinapi.
Hi obliqui omnium generū nominibus adnuntur:
Frugi frugi uir, datius a frux.
Nauci nauci homo.
Nihili nihili homo.

Mancipi, genitiuus est nominis mancipium. Inde
mancipij, & per contractionem mancipi. Duo enim ij
coeunt in unum. Et dicitur res mancipi, quasi dicas, res
dominij, significat enim rem propriam, & iure manci-
patam. Ideo Lucretius eleganter dixit: Vitaq; mancipio
nulli datur, omnibus usu. Significat enim, uitam non esse
proprie nostram, aut in potestate nostra.

in

DE NOMINE.

In O masculina sunt, ut hic Sermo, Ardelio.
Excipe, quæ DO aut GO finiunt, quæ fœminina
sunt, ut hæc dulcedo, caligo, ferrugo.
Ordo masculinum est.
Cardo masculinum, apud Virgilium:
Haud tanto cessabit cardine rerum.
Pondo neutrum, & singulare & plurale, & signi-
ficat libram, ein pfundt.
In IO uerbalia fœminina sunt, ut legio, lectio.
Fœminina sunt & caro, talio.

V.

In V neutra sunt, ut hoc cornu.

C.

In C neutra sunt, ut hoc lac, hoc halec.
Sed halceem etiam fœminino genere dixit
Martialis.

AL.

In AL neutra sunt, ut hoc uestigal. Cicero:
Non intelligunt homines, quam magnum sit uestigal
parsimonia.

Sal neutro genere uulgo usurpatur. Veteres
masculino maluerunt.

EL.

Neutrum est, Mel, Fel.

IL.

B 3

Neutrum

DE NOMINE.

Neutrum est, ut Nil.

Masculina sunt, Strigil & Mugil.

OL.

Masculinum est, Sol.

VL.

Masculinum, Consul.

Exul, commune est.

AM.

Nequam, Omnis generis est.

EM.

Tantundem, Neutrum.

Totidem, Omnis generis & plurale.

VM.

Neutra sunt, VM finientia, ut hoc Lorum.

hoc Speculum.

Mulierum nomina, ut Glycerium, alijs foemina, alijs neutro genere efferuntur.

AN.

In AN masculina sunt, & Græca, ut hic Pean.

EN.

In EN neutra sunt, ut hoc flumen.

EXCIPE.

Hic Lyn.

Hic Splen.

Hic Ren, media longa.

Masculina.

Hic

DE NOMINE.

Hic Hymen, nuptialis hymnus.

SVNT & masculina, & cano composita, ut

Fidicen, Tibicen, Tubicen.

Syren foemininum, ad generales regulas pertinet. ut Troezen.

Flamen, sacerdotis nomen, masculinum est.

ON.

In ON Græca sunt omnia, quorum genera cognoscas ex suis autoribus. Pleraq; autem neutra sunt, quæ in unum apud Latinos exeunt, σύμβολον symbolum.

AR.

In AR neutra sunt, ut hoc laquear.

Lar masculinum est. Par omnis generis.

ER.

In ER masculina sunt, ut hic Agger, hic uestper.

EXCIPE.

Hec Acer pro arbore, Ahorn, apud Friscianum.

Hec Linter, Hoc lter.

Et neutra sunt, quæ uer aut ber finiunt, ut

Hoc Cadauer, Hoc Ver,

Hoc Suber, Hoc Vber, Hoc Tuber.

Imber masculinum est cum compositis.

Sunt neutra & fructuum nomina, ut hoc Papauer, hoc Piper.

OR.

In OR masculina sunt, ut hic Honor.

B 4

EXCI

DE NOMINE.

EXCIPE.

Hec arbor, hoc ador, id est, far, frumenti species.
propemodum illi similis, quam nos uocamus: Rothen.

Hoc Cor, hoc equor, hoc Marmor.

ADIECTIVA REGVLAS

generales sequuntur.

¶ Corpus hic & hæc Bicornpor.

¶ Color hic & hæc discolor.

¶ Memor hic & hæc immemor. Vsur-
pantur & neutro genere. Quemadmodum neutris ad-
duntur, pauper, hospes, locuples, degener, & cetera.

VR.

In VR neutra sunt, ut hoc ebur.

EXCIPE.

Hic furfur, Hic uultur, Hic turtur.

Fur, cicur, ad regulas generales pertinent.

AS.

In AS scemina sunt, ut hæc bonitas.

EXCIPE.

Hic As. Nam & asis nominandi casu ueteres dicebant.

Hic uas uadis, hoc uas uasis.

Masculina etiam Græca sunt,

Hic Elephas, hic Boreas.

Communia ad regulas generales pertinent, ut hic
& hæc Arpinas. Veteres dixerunt, Hic & hæc Arpi-
natis, & hoc Arpinate.

In ES

DE NOMINE.

ES.

IN ES, quæ crescunt genitiuis in tertia declinatione
ne masculina sunt, ut

Hic cespes cespitis. hic gurgēs gurgitis.

Hic fomes fomitis. hic aries arietis.

Excipe scemina.

Hæc seges hæc teges.

Communia sunt.

Diues Eques Hebes Interpres

Miles Pedes Præpes Hospes

Sospes Teres Obses Deses

Superstes.

Tribuuntur hæc aliquando & neutris.

II.

In ES, quæ non crescunt genitiuis, scemina sunt,
ut hæc fames.

Sunt & scemina quintæ declinationis omnia, ut
hæc fides.

Item quæ E producunt, ut merces mercedis.

Est & compes sceminum.

Excipe hic Verres Eber, hic torques uel torquis,
uel hæc torques seu torquis. Propertius:

Torquis ab incisa decidit unca gula.

Cicero, Torque detracto, dixit.

Hic aut hæc dies.

Hic meridies, masculino genere tantum usurpatur.

Hoc es.

B 5

Hic

DE NOMINE.

Hic pres. Interpres inde compositum est.

IS.

In IS. foemina sunt pleraq; ut haec Amusis, haec cutis, & cetera.

EXCIPE.

I. In quibus IS sequitur literam N, ut panis, sunt enim masculina, ut,

Hic Panis, Cinis, Crinis, Finis, Funis, Clunis.

Masculinum Canalis est.

II. In quibus IS sequitur duas consonantes, aut unam duplicem, sunt masculina, ut,

Hic Axis, hic Amnis, hic castis, id est rete.

Ouid. Incidit in castes praeda petita meos.

Hic Semis hic Fascis hic Fustis

Hic Piscis hic Postis hic Vectis

Hic Corbis hic Orbis hic Mensis.

Hic Decussis hic Centussis, ab Assc facta sunt.

Hic Collis hic Ensis hic Anguis.

Hic Vnguis hic Follis.

Sunt autem & huius formae quaedam foemina, ut,

Hec Bipennis haec Febris haec Classis

Hec Messis haec Castis, ein helm.

Hec Cussis haec Pellis.

III. Masculina sunt, quae genitiuis crescunt, ut,

Hic Lapis lapidis

Hic Cucumis cucumeris

Hic

DE NOMINE.

Hic Cinis cineris

Hic Pulvis pulueris

Hic Sanguis sanguinis

Hic Vomis uomis

Hic Glis gliris.

Hoc loco Grammatici mentionem fecerunt figurae Latinae, qua complecti solemus Praepositionem & Nomen, significaturi officium, disputaruntq; de eorum genere. Nos orationem potius, eam complectionem esse iudicamus. Attribuimus enim alteri uoci genus & casum, iuxta exempla Autorum, ut, a pedibus meis. Non enim dicimus, meus a pedibus.

Ab Epistolis pro scriba.

a Pedibus pro cursore.

a Concionibus pro concionatore.

a Secretis pro secretario.

Nemo opinor recte dixerit, Ab Epistolis Romano, pro scriba Romano, sed Romae ab Epistolis, &c. Obseruabis ipse, quomodo usi sint autores.

O S.

In OS masculina sunt, ut hic honos, lepos, flos.

EXCIPE foemina.

Hec Arbor, Hec Cos, Hec Dor, Hec Glor.

NEUTRA.

Hoc Os ossis, hoc Os oris, hoc melos, hoc Chaos.

COMMVNIA.

Hic

DE NOMINE.

Hic & hæc Bos. Custos Compos
Impos Sacerdos.

V S.

In VS secunde & quartæ declinationis, plerunq;
sunt masculina, ut

Hic Ventus. Hic Fructus.

EXCIPE Græca, quæ ferè sunt fœminina, ut

Hæc Arctus hæc Methodus hæc Eremitus.

Hæc Abyssus hæc Papyrus hæc Byssus.

Hæc Berillus hæc Carbasus.

Plurale Neutrum est, Hæc Carbasa. Hæc Nardus.

Hæc Costus herba, Hæc Hyssopus.

Sunt & fœminina hæc Latina:

Hæc Domus hæc Colus hæc Humus

Hæc Acus hæc Anus

Hæ Idus. Est enim plurale. Hæc Porticus

Hæc Tribus hæc Vannus.

NEVTRA.

Hoc Vulgus hoc Pelagus.

II.

In VS Tertie declinationis fœminina sunt, quæ V
in obliquis retinent, ut

Hæc Servitus servitutis

Hæc Palus paludis

Hæc Salus salutis

Hæc Tellus telluris.

EXCI-

DE NOMINE.

EXCIPE Masculinum, Mus.

NEVTRA sunt.

Hoc Ius hoc Crus hoc Rus

Hoc Pus hoc Plus hoc Thus.

Communia sunt, Sus & Grus.

Intercus, uetus, omnis generis.

In VS Tertie declinationis, neutra sunt illa, quæ in
obliquis V mutant.

Hoc Acus aceris σκῦβαλον σπρεων.

Hoc Corpus corporis

Hoc Pecus pecoris.

QVÆDAM in VS uariè usurpant Autores.

Hoc Penus penoris,

Hic Penus peni, Patris pœnum omuem
apud Terentium.

Hic Specus Hoc Specu.

Cuiusmodi multa adnotauit Nonius Marcellus, ple-
raq; etiam Valla.

AVS.

In AVS fœminina sunt, ut hæc laus, hæc fraus.

S: cum consonante.

Quæ finiunt S, præcedente consona monosyllaba,
fœminina sunt, ut

Hæc ars mors puls.

EXCIPE.

Hic Fons mons pons seps.

Sunt

DE NOMINE.

SVNT & masculina nomina, quibus asis partes significamus, quæ quò certius intelligantur, omnia hic recensebimus.

As uel asis continet uncias	XII.
Deunx	XI.
Dextans seu decunx	X.
Dodrans	IX.
Bes	VIII.
Septunx	VII.
Semissis	VI.
Quincunx	V.
Triens	IIII.
Quadrans, quarta pars asis	IIII.
Sextans	II.
Vncia	I.

T.

In T neutra sunt, ut hoc Caput.

Occiput, dicunt & occipitium, est autem posterior capitis pars, iuxta Catonis Apophthegma: Frons occipitio prior est, id est, præsentia domini plurimum prodest.

Synciput, pars, qua se frons ad uerticem tollit, Græcè Σύνειρον.

A X.

In A X Latina fœminina sunt, ut hæc pax, hæc fornax.

Græca fere masculina sunt, ut hic Abax, hic Thorax,

DE NOMINE.

Thorax, Hic Arctophilax, Hic Limax.

Calx usitate genere fœminino effertur, & pro calcaneco, & pro materia. Veteres & masculino usurpant, in utraq; significatione.

E X.

In E X monosyllaba sunt fœminina, ut

Hæc Fex. Hæc Lex.

Masculina sunt, ut hic Grex, hic Rex.

II. In E X polysyllaba, masculina sunt, ut

Hic Codex, Veteres Caudex.

Hic Frutex, hic Latex, hic Pollex.

EXCIPE Fœminina, hæc Carex, herba.

Virg. Et carice pastus acuta.

Hæc Vibex. Persius. Putcal multa uibice flagellas.

Hæc Suppellex, hæc Forpex, hæc Forfex, hæc Ilex.

DVBIA.

Cortex, Imbrex, Obex, Pumex, Silex.

I X.

In I X dissyllaba masculina fere sunt, ut hic calix.

Hic fornix Iuuenalis.

Lenonum pueri quocunq; in fornice nati.

Hic Natrix. Lucanus. Et natrix uiolator aque.

Hic Bombix, hic Varix, Horat. Varice succiso.

Hic Sandix, hic Spadix.

EXCIPE.

Hæc Cervix, hæc Lodix, hæc Perdix, hæc

DE NOMINE.

hæc cornix hæc salix
hæc radix hæc filix.
II. Polysyllaba foeminina sunt, ut
Hæc cicatrix coxendix apendix.
Sic & monosyllaba:
Hæc strix hæc nix.

OX. VX.

In OX, ut nox, VX, ut nux, faux, foeminina sunt.

BS. NS. RS.

Quæ duabus consonantibus finiunt, generis foemini sunt.

Hæc Ars Calx Mens Plebs, Veteres
& hæc plebs singulari numero dicebant.

Hæc Sors Mors Glans

Hæc Trabs, Veteres trabes. Puls.

Excipe masculina, ut

Hic Mons Hic Pons Hic Fons

Hic Dens Hic Seps: Vulnificus seps.

Dubia sunt, Frons, Scrobs, Stirps, sed genere foemini usitatius efferuntur.

Chalybs masculinum.

Adeps dubium, sed masculinè ferè effertur.

Forceps masculinum.

Adiectiua ex regulis generalibus cognoscuntur:

Sors

Infors

Municeps

Concors

Discors.

NVME

DE NOMINE.

NVMERI.

Singularis, ut, hic Cesar.

Pluralis, ut, hic Cesares.

Quidam subtiliter disputant, propria nomina cære plurali numero, quia uerè proprium nomen illud est, quod non significat multos. Sed usus tribuit eis pluralem numerum, ut: Fabij.

FIGVRÆ.

Simplex, ut Aptus.

Composita, ut Ineptus.

Hic obseruande sunt adolescentibus literarum mutationes, ut, amicus, inimicus. Verum in Verbis frequentius mutantur literæ, quàm in Nominibus.

Decomposita quidam esse dixerunt, nomina à uerbis compositis nata, ut, Experientia, Suffragium.

CASVS SEX:

NOMINATIVVS, prima uox est, qua nominamus rem.

GENITIVVS, non quòd casus gignat, sed quòd eo utamur interrogati, cuius ab originis, uel possessoris res sit. Ut, Cuius est liber? Ciceronis. Cuius est filius Africanus? Pauli Aemelij.

DATIVVS, quòd eo utamur, attribuendo aliquid cuiuspiam.

ACCVSATIVVS, quo utimur, cum persona nam aut rem Verbo subiicimus, ut lego Virgilium.

C

VOCA

DE NOMINE.

VOCATIVVS, quo uocamus.

ABLATIVVS, quo utimur cum auferri alio quid significamus. Estq; hic casus Latinis proprius. Græci enim ablatiuum non habent. Ideo Grammatici nonnunquam Latinum casum uocant.

DECLINATIONES sunt quinq;

PRIMA.

Complectitur quatuor terminationes, A, AS, ES, E. Porro Græca sunt omnia, quæ AS, aut ES, aut E, finiunt, non Latina, ueteresq; omnia per A efferebant, dicebantq; pro Anchises, Anchisa.

PARADIGMA.

Singulariter: Hec Musa, huius musæ, huic musæ, hanc musam, ò musa, ab hac musa.

Pluraliter: Hæ musæ, harum musarum, his musis, hæ musas, ò musæ, ab his musis.

Figuræ admittunt nonnunquam hi casus. Nam Virgilius diphthongum desinit, cum inquit: Aulæ in medio. Item: Pictæ uestis. Item Aquæ.

Et genitiuo plurali nonnunquam Syncope admittitur: Terrigenum, pro terrigenarum. Idq; fere in compositis tantum accidit.

Variant & datiu plurales. Nam ueteres pleraq; discriminis causa per abus extulerunt, ut eabus, pro eis, feminino genere. Hodie reliqua sunt ex hac forma:

Deabus,

DE NOMINE.

Deabus, Filiabus, Natabus, Equabus, Mulabus, Animabus, Libertabus, Ambabus, Duabus. Sunt qui & Dominaabus dicunt.

Græcam formam imitantur, quæ ES aut AS finiunt.

PARADIGMA.

Hic Anchises, huius Anchisæ, huic Anchisæ, hunc Anchisen, hunc Aeneam, ò Anchisæ, ab hoc Anchisæ, ab hoc Aenea.

Rarissimum est & priscum, quod & Priscianus annotauit, genitiuos singulares nominum purorum in A, per AS exire, Vt: hæc Maia, huius Maiæ, pro Maie. Et constat, hoc Græcorum imitatione fieri, unde est genitiuus Familiæ, pro familie. Virgilius etiam Auræ pro aure genitiuo fecit.

Prorsus Græca declinatio est nominum in E. Vt,

Hec	Epitome, Latini, Hæc Epitoma.
huius	Epitomes,
huic	Epitomæ,
hanc	Epitomen,
ò	Epitome,
ab hac	Epitome.

Pluraliter: Hæ Epitomæ, harum Epitomarum, his Epitomis, hæ Epitomas, ò Epitomæ, ab his Epitomis.

Sic & Pentecoste, πεντηκστή, id est, quinquagesima, Euterpe, &c.

SECUNDA DECLINATIO.

C 2 In hanc

DE NOMINE.

In hanc retulerunt Latini nomina, quæ finiunt ER, ut Gener. IR, ut Vir. VR, ut Satur. VM, ut Scannum. VS, ut Dominus. EVS, ut Orpheus. Estq; hæc Græca terminatio, cetera latine sunt.

PARADIGMA.

Singulariter: Hic dominus, huius domini, huic domino, hunc dominum, ô domine, ab hoc domino.

Pluraliter: Hi domini, horum dominorum, his dominis, hos dominos, ô domini, ab his dominis.

Hoc paradigma regulare est, quo fines casuum singularum indicantur. Ceterum numero syllabarum quædam nomina variant. Nam quedam superant nominatiuum in numero syllabarum in casibus reliquis. Quædam uero totidem syllabis contentæ sunt in obliquis, quot syllabis constat nominatiuus. Indicabimus itaq; horum discrimina.

DE GENITIVO.

Non superat Genitiuus Nominatiuum numero syllabarum, si ER præcedat muta.

Faber fabri.	Cancer cancri.	Vaser uasfri.
Ager agri.	Aper apri.	Auster austri.

EXCIPE.

Liber liberi, pro Baccho. Et adiectiuum, Liber liberi.
Adulter adulteri. Lacer laceri. Socer soceri.
Asper asperi. Prosper prosperi.

Et

DE NOMINE.

Et composita a Fero & Gero.

Lucifer luciferi. Armiger armigeri.

Presbyteri a Presbyter, quod mutilatum est a Græco πρεσβυτης, id est, senior.

Ἰβηξ ἰβηξ. Plurique declinant & Iber iberi, Vocat enim Liuius, amnem Iberum.

Et mulciber declinationis est tertiæ. Sic Ouidius: Mulciberis capti Marsq; Venusq; dolis.

II.

Quæ non habent mutam ante ER, crescunt genitiuis, Vt, Gener generi, Tener teneri, Miser miseri.

Sic & finita

In IR, Vir uiri.
VR, Satur saturi.
EVS, Orpheus orphei.

Observabis, breue esse E in obliquis nominum EVS finientium, tametsi id Poëta secuti Græcam consuetudinem, (Sunt enim omnia in EVS Græca) alicubi produxerint. Vt, Ilionea apud Virgilium. Nam Græci ex ἰλιονεια ἰλιονεια faciunt.

Nonnunquam etiam Syncresi E & I in his genitiuis coeunt in eî unam syllabam. Sic Ouidius: Iniuria Thesæi pro Thesei.

Genitiuis huius formæ sunt, Vlißei & Achillei apud Poëtas, ut apud Virgilium: Hei mihi qualis erat, quantum mutatus ab illo Heclore, qui redit exuuias indutus Achillei. Nam ueteres declinauerunt Achilleus,

C 3 sicut

DE NOMINE.

sicut Orpheus, unde fit genitiuus Achillei, quatuor syllabarum, et per contractionem Achillei trium syllabarum.

Sunt & Græci genitiui Attice declinationis, quæ Poëtæ usi sunt. Virgilius: In foribus letum Androgeo.

Sic enim declinant:

ὁ Ἀνδρόγεος, τὸ Ἀνδρόγεος.

Sed Græca ex suis autoribus petenda sunt.

DE DATIVO.

O finiunt Datiui Latini omnes in hoc ordine, ut Dominus, domini, domino. Sic Orpheus, Orphei, Orpheo. Verum quod Virgilius dixit Datiuo Orphei, Græcum plane est, & contractum.

ὄρπη Calliopea, Lino formosus Apollo.

DE ACCVSATIVO.

Accusatiui terminatio VM est, ut Dominus dominum. Sed ab EVS, per A accusatiuos faciunt ut Orphea, Ilionea. On Græcum est, ut Ilion.

Vulgus & vulgum Latini dicunt. Virgilius: Sæuitq; animis ignobile vulgus. Hic genere neutro usurpauit Poeta. Alio loco inquit: spargere uoces, in vulgum ambiguus, & querere conscius arma.

DE VOCATIVO.

Ab VS fit per E Vocatiuus, ut Dominus domine.

Ab EVS per EV fit, ut Orpheu.

Sunt quedam contracta Græca, quæ per V uocatiuos faciunt, ut Panthu.

Pleraq;

DE NOMINE.

Pleraq; in VS Similia sunt nominatiuis, quæ usus docebit, ut Fluiuius, pelagus, populus. Virgilius: Corniger Hesperidum fluiuius regnator aquarum.

Lucanus: Degener ô populus.

Propria nomina in IVS per I faciunt uocatiuos, ut Virgili, Pompei. In appellatiuis hoc non seruatur, præterquam in uno, scilicet Fili, à filius.

Ab ER, IR, VR, VM, similes sunt uocatiui nominatiuis. Inuenias Euandre apud Virgilium, sed id Græcum est, ab ἑυανδρός.

NOMINATIVVS PLVRALIS.

Masculina & scæminina per I faciunt nominatiuos plurales. Neutra omnia & in alijs declinationibus per A nominatiuos, accusatiuos, & uocatiuos formant, ut Scamna, Gymnasia.

GENITIVVS.

Per orum finit. Sed Syncope interdum syllabam subtrahit, ut pro Deorum Deum, Virum pro uirorum. Poëtæ his frequentius utuntur, sed tamen in soluta receptum iam est, mille nummum, pro nummorum, et sestertium, pro sestertiorum.

DE TERTIA DECLINATIONE.

Tertio ordine declinantur nomina, quæ finiunt, A, E, I, O, C, L, N, R, S, T, X.

FORMVLÆ CASVVM.

C 4

Singula

DE NOMINE.

Singulariter: Genitiuus IS. Datiuus I. Accusatiuus EM. Vocatiuus similis est nominatiuo. Ablatiuus E uel I.

Pluraliter: Nominatiuus ES. Genitiuus VM. Datiuus BVS. Accusatiuus & Vocatiuus similes Nominatiuo plurali. Ablatiuus similis Datiuo.

In hac Declinatione, quia Genitiuus aliàs numero syllabarum superat Nominatiuum, aliàs par est & in Nominatiuo & in Genitiuo syllabarum numerus, formatio genitiui paulò est difficilior. Sed ex paradigmatis facile cognoscetur. Quare eius casus formationem æstimandam ab Exemplis relinquemus.

A.

In A neutra sunt, & Græca omnia, ut Poëma, Tragemā, Carcinoma. Certè ueteres declinauerunt huiusmodi uoces prima declinatione, ut hæc Schoëma, huius schoëmæ, apud Plautum.

PARADIGMA.

Singulariter: Hoc Poëma, huius poëmatis, huic poëmati, hoc poëma, ô poëma, ob hoc poëmate.

Pluraliter: Hæc poëma, horum poëmatum, his poëmatibus, hæc poëmata, ô poëmata, ab his poematibus.

De Datiuo & Ablatiuo plurali.

Datiuos & Ablatiuos plurales nominum in A, faciunt etiam per IS, ut poematis, pro poematibus, idq; usū receptum est.

In E

DE NOMINE.

E.

In E neutra sunt omnia in hac declinatione.

PARADIGMA.

Singulariter: Hoc Cubile, huius cubilis, huic cubili, hoc cubile, ô cubile, ab hoc cubili. Ablatiuus I finit.

Pluraliter: Hæc Cubilia, horum cubilium, his cubilibus, hæc cubilia, ô cubilia, ab his cubilibus.

Hæc Præsepēs, huius præsepis, ueteres dixere.

Nunc hoc Præsepe dicimus, & in singulari ἐπὶ τοῦτοπ esse ferè sentiunt. Pluraliter, Præsepia. Et Gausape in singulari aptoton est. Persius pluraliter dixit: Gausapa.

Cepe genere neutro indeclinabiliter uulgò utuntur. Vsitatus est bonis autoribus, Hæc Cepa, cepæ, Hæc Cepæ ceparum.

Ouidius: Cædenda est hortis cruta cepa meis.

Iuuenalis: Porrum & cepa nefas morsu uiolare.

I.

Aptota sunt, ut Gummi, suntq; ferè peregrina, ut Sinapi.

In O.

Omnia genitiuum formant, NIS adposita nominatiuis. Sed mutant O, quæ DO aut GO finiunt. Retinent ferè cætera O, tum masculina, tum fœminina.

PARADIGMA.

Genitiui longi sunt, præter Gentilia, Macedo Macedonia, breui penultima.

C E

Hic

DE NOMINE.

Hic Ardelio, huius ardelionis,
huic ardelioni, hunc ardelionem,
ô ardelio, ab hoc ardelione.

PLURALITER.

Hi Ardeliones, horum ardelionum,
his ardelionibus, hos ardeliones,
ô ardeliones, ab his ardelionibus.

EXCIPE.

Homo hominis, Nemo neminis.
Anio anicnis, Apollo Apollinis.

PARADIGMA in DO & GO.

Hec Imago, huius imaginis,
huic imagini, hanc imaginem,
ô imago, ab hac imagine.

PLURALITER.

He Imagines, harum imaginum,
his imaginibus, has imagines,
ô imagines, ab his imaginibus.

EXCIPE: Hec Caro, carnis.

PONDO neutrum est, indeclinabile singulari ac plurali numero. Falluntur enim ij, qui singularibus accommodari posse negant. Nam & coronam pondo auri, & libram pondo, Liuius dixit. Pondo propriè significat assem seu libram, unde Dupondius est, id est, duo asses. Est & pro pondere simpliciter usurpatum, cum additum

DE NOMINE.

additum uocabulum libra. Sic enim Liuius ait, Libra pondo auri, &c.

Propria in O scæminina, regulariter Latini declinant, ut:

Hec Iuno,
huius Iunonis.

Græca etiam in O, ueteres sic declinarunt, ut:

Hec Sappho,
huius Sapphonis.

Verum usus obtinuit, ut Græca declinatione flectantur Græca.

Hec Sappho,
huius Sapphus,
huic Sappho,
hanc Sappho,
ô Sappho,
ab hac Sappho.

C.

Duo tantum sunt nomina, ut Hoc Lactis, & hoc Hælec.

Hoc Lactis,
huius lactis,
huic lactis,
hoc lactis,
ô lactis,

Plautus & hoc lacte in nominatiuo dicit.

ab hoc

DE NOMINE.

ab hoc lacte.

Plurale desideratur.

Nam lactes plurale tantum, significat intestina,

γαλακτῖδ' αἶμα.

Hoc	Halec,
huius	halecis,
huic	haleci,
hoc	halec,
ô	halec,
ab hoc	halece.

Desideratur & hic plurale.

AL.

In AL, IS adijciunt nominatio, habentq; longas penultimas.

PARADIGMA singulariter.

Hoc	Vestigal,
huius	uestigalis,
huic	uestigali,
hoc	uestigal,
ô	uestigal,
ab hoc	uestigali.

PLURALITER.

Hec	Vestigalia.
horum	uestigalium,
his	uestigalibus, &c.

SAL salis, priorem breuem habet. Catullus: In toto

DE NOMINE.

toto non est corpore mica salis. Sic & peregrina, Hannibal Hannibalis.

EL.

In EL duo sunt, Mel & Fel.

Hoc	Mel,	Sic hoc Fel,
huius	mellis,	huius fellis.
huic	melli,	
hoc	mel,	
ô	mel,	
ab hoc	melle.	

PLURALITER.

Hec	Mella.
-----	--------

Genitiuus, Datiuus & Ablatiuus desiderantur.

FEL prorsus caret pluralibus omnibus casibus.

De Peregrinis nihil attinet præcipere. Vñ fecit:

Daniel	Danielis.
--------	-----------

OL.

Hic	Sol,
huius	solis.

VL.

Hic	Consul,
huius	consulis.

AM.

Nequam, ἀνάρτος est.

EM.

Tantundem, inde genitiuus est solus Tantidem. Totidem

DE NOMINE.

Totidem plurale, ὡς ἄλλοι ἐστ.

A N.

Græca sunt omnia, & IS nominatiuo adijciunt.

Hic	Pea,
huius	Peanis,
huic	Peani,
hunc	Peana, &c.

E N.

IS adijciunt, & uocalem E, in I mutant.

SINGVLARITER.

Hoc	Numen,
huius	numinis,
huic	numini,
hoc	numeri,
ô	numen.
ab hoc	numine.

PLVRALITER.

Hec	Numina.
-----	---------

E retinent.

Ren	renis.
Splen	splenis.
Lien	lien. E longum est.
Et Græca Syren	Syrenis.
Hymen	Hymenis.

IN.

IS

DE NOMINE.

IS adponitur, suntq; peregrina omnia.

Delphin delphinis.

O N.

Sunt & hæc peregrina. IS adijciunt genitiuis, & O longum est in primitiuis, ut Simonis, breue fere in deriuatiuis, ut Canon canonis, Demon demonis.

Orionis aliâs corripiunt, aliâs producant.

Sunt quæ TIS in genitiuis adijciunt, ut Xenophon, Xenephontis. Sed de his diligentius præcipiunt Græci.

A R.

IS adijciunt genitiuis, ut Torcular, torcularis. Longæ sunt penultima, in neutris substantiuis. Reliqua breuia sunt, ut Lar laris. Est & Nectar breue. Far farris format. Epar, epatis. Est enim Græcum ἱππῶς ἱππῶος, Latini lecur dicunt.

E R.

IS adijciunt genitiuis, ut

Agger	aggeris.
Carcer	carceris.

E X C I P E.

Adiectiua in Cer, cris faciunt.

Alacer	alacris.
Acer	acris.
Volucer	uolucris.

Adiectiua in Ber, bris faciunt.

Celeber	celebris.
---------	-----------

Saluber

DE NOMINE.

Saluber salubris.

Vber uberis analogiam sequitur, & Puber puberis.

Adiectiva in STER stris faciunt, ut

Paluster palustris.

Imber cum ijs, quæ ab eo fiunt, bris faciunt, ut

Imber Imbris.

September septembris.

in TER tris faciunt, ut

Pater patris.

Mater matris.

Lynter lyntis.

Iter, ab antiquo itiner, itineris facit.

Mulier mulicris, penultima breui ueteres pronuntiant, sed in uersu cum nimis multæ breues alioqui concurrant, E longum fecerunt.

Sequester sequestris, tertia declinatione Cicero fecit, secunda Plautus, sequestrum.

Græca in ER, E producunt, ut

Character characteris.

Crater crateris.

IR.

IS

DE NOMINE.

IS adijciunt genitiuis, ut Martyr, martyris.

Sunt autem peregrina in IR omnia.

OR.

IS adijciunt genitiuis, O longa, ut

Color, coloris.

Corripiunt genitiuos.

Arbor, arboris.

Æquor, æquoris.

Marmor, marmoris.

Memor, memoris.

Et Græca breuiâ ferè sunt.

Rhetor, rhetoris.

Nestor, nestoris.

Cor, cordis facit.

VR.

IS adijciunt genitiuis.

Augur, auguris.

Fulgur, fulguris.

V mutant in O quædam.

Ebur, eboris.

Femur, femoris.

D

Robur

DE NOMINE.

Robur, roboris.
Iccur, iccoris.
Iecinoris etiam dixere ueteres.

A S.

In AS, S abiecta, tis addunt genitiuis, ut
Bonitas bonitatis, penultima longa.

EXCIPE:

Hic AS, asis.
Hic VAS, uadis, pro sponse.
Hoc VAS, uasis, quod uos.
Hic MAS, maris.

FAS & Nefas, *ἑκάτερος*.

Græca uariant, masculina per ANTIS faciunt genitiuos, ut:

Elephas, Elephantis.
Adamas, Adamantis.
Gigas, Gigantis.
Fœminina per ADIS:
Hec Ilias, Iliadis.

E S.

IN ES

DE NOMINE.

In ES masculina, ES abiecta, per ITIS faciunt genitiuos, penultima breui.

Hic Cesspes, cesspitis.
Hic Fomes, fomitis.
Hic Miles, militis.

Hec retinent E, & habent similiter penultimas breues.

Hebes, hebetis.
Indiges, indigetis.
Interpres, interpretis.
Præpes, præpetis.
Perpes, perpetis.
Terēs, teretis.
Pariēs, parietis.
Ariēs, arietis.
Pes, pedis, breue est.

Sequentia longas habent penultimas in genitiuis.

Hæres, hæredis.
Præs, prædis.
Vates, uatis.
Verres, uerres.

D 2

Græca

DE NOMINE.

Græca E producant.

	Lebes,	lebetis.
	Magnes,	magnetis.
	Chremes,	Chremetis.
Sic &	Locuples,	locupletis.

In ES fœminina, genitiuos faciunt, ES in IS tantum mutata, ut:

Hec Clades	cladis.
Hec Fames	famis.

EXCIPE:

Hec Merces,	mercedis.
Hec Quies,	quietis.

Tametsi compositum Requies, quinto ordine declinent. Virgilius: Tempus inane peto, requiem spacio umq; furori. Sed Cicero in Senectute, requietem etiam dixit.

Hec Seges,	segetis.
Hec Teges,	tegetis.

Apud Varronem in Rustica, & Iuvenalem: Ausa palatino tegetem præferre cubili. Significat rusticum & uile stragulum.

Ceres	Cereris.
-------	----------

Abies

DE NOMINE.

Abies, abietis, brœui penultima.
Priscianus Apes nominatiuum facit. Verum Ouidius apes dixit:
Non apes inde tulit collectos sedula flores.
Et hæc apes, huius apes Columella fecit.

IS.

Genitiui fere sunt nominatiui similes, in omnibus quæ in IS desinunt.

Hic Collis,	huius collis.
Hæc Febris,	huius febris.

EXCIPE Gentilia:

Quiris,	Quiritis, longa penultima.
Samnis,	Samnitis.

Sic	Dis ditis.	Glis gliris.
	Cinis,	cineris.
	Cucumis,	cucumeris.
	Puluis,	pulueris.
	Vomis,	uomeris.

Nam hæc olim desinebant in ER, ut Vomex. Inde uidentur hi genitiui reliqui esse.

Lapis	lapis.
-------	--------

D 3

Cuspis

DE NOMINE.

Cuspis cuspidis.
Sanguis sanguinis.

Faciunt & genitiuum Pollinis, a nominatiuo pollis,
cum tamen analogia arguat nominatiuum esse Pollen.

GRÆCA mire uariant.

Masculina sicut lapis declinantur.

Paris paridis.
Alexis Alexidis.

Fœminina regulam imitantur.

Hec Genesis.
huius Genesis, si latine declines.

Declinatio Græca est petenda a Græcis, Thetis,
Thetidis. Et quæ ys finiunt, Thetys, Thetysos.

OS.

In OS genitiuos faciunt per oris, ut,

Mos moris.
Flos floris.
Ros roris.

EXCIPE.

Dos

DE NOMINE.

Dos dotis.
Cos cotis, penultimas producant.
Nepos nepotis.
Sacerdos sacerdotis.
Compos compotis, breue est.
Custos custodis.
Bos bouis.
Os osis.

Græca a suis autoribus pete, sunt enim uaria.

Heros herois.
Mimos minois.
Ægoceros ægocerotis.
Rhinoceros rhinocerotis. Martialis:
Et pueri nasum Rhinocerotis habent.

VS.

Masculina in VS, ad declinationem secundam per-
tinent. Verbalia ad quartam.

Fœminina & neutra fere huius sunt ordinis.

Fœminina V retinent, & genitiuos faciunt per
VTIS, ut,

Iuuentus iuuentutis.
Virtus uirtutis.

EXCIPE.

D 4

Palus

DE NOMINE.

Palus	paludis.
Incus	incudis.
Tellus	telluris.
Venus	ueneris.

Neutra V mutant, & faciunt genituios per ORIS, ut

Corpus	corporis.
Fœnus	fœnoris.

Faciunt genituios per ERIS, quæ lus, nus, dus, finis
unt, ut,

Vellus	uelleris.
Vulnus	uulneris.
Fœdus	fœderis.

EXCIPE.

Pignus	pignoris.
Facinus	facinoris.
Penus	penoris.

Adde uiscus uisceris, pro extis, tametsi nominatiuo
rarò usi sunt Latini, Extat tamen apud Lucretium.

Viscus uisci, apud Horatium, Leim.

Acus	aceris.
Latus	lateris.
Opus	operis.
Ulcus	ulceris.
Vetus	ueteris.

Pecus

DE NOMINE.

Pecus uariat, fœmininum pecudis facit, neutrum
pecoris.

Comparatiua in VS, per oris faciunt genituios, ut,

Candidius	candidioris.
Plus	pluris facit.

A V S.

Laus	laudis.
Fraus	fraudis.

X.

Monosyllaba fere per CIS genituios faciunt, ut,

Arc	arcis.
Merx	mercis.
Nux	nucis.
Pix	picis.
Dux	ducis.

Paucula quedam per GIS faciunt genituios, ut,

Grex	gregis.
Lex	legis.
Rex	regis.
Frux	frugis.
Stryx	strygis.

D 3

E 4

DE NOMINE.

Et Græca.

Sphinx	sphingis.
Styx	stygis.
Nox	noctis facit.

AX.

Per CIS genituios faciunt, ut

Audax	audacis.
Syphax	Syphacis.

Latina consuetudine produxit Sidonius:

Tolle tuum precor Hannibalem uictumq; Syphacem.

Græca consuetudine corripuit Iuuenalis.

Compulimus durum Syphacem fractumq; Metelle.

Nam Græca ferè corripuiunt, ut,

κόλαξ	κόλαξ (C).
κόραξ	κόραξ (C).

EX.

ICIS genituios faciunt, breui penultima, ut,

Codex	codicis.
Silex	silicis.

EXCIPE.

DE NOMINE.

EXCIPE.

Remex	remigis.
Senex	senis.
Supellex	supellestilis.
Vernex	uernicis, longa media.
Vibex	uibicis, longa penultima fecit

sic Persius.

Si puteal multa cautus uibice flagellas,
Ne quicquam populo bibulas donaueris aures.
Respice quod non es, tollat sua munera cerdo.
Tecum habita, et noris quam sit tibi curra supellex.

IX.

Genituios faciunt per ICIS, breui penultima, ut,

Hic Calx	calicis.
Hic Varix	uaricis, vberheim.
Hic Fornix	fornicis.

Et foeminina, ut

Hec Appendix	appendicis.
Hec Larix	laricis.
Hec Salix	salicis.
Hec Coxendix	coxendicis.

SERENVS.

Sæpius occultus uicta coxendice morbus.

EXCIPE.

DE NOMINE.

EXCIPE longa.

Fœminina.

Hec Cornix cornicis.

Hec Radix radicis.

Hec Lodix lodicis.

Hec Perdix perdicis.

Et Hic Sandix sandicis.

Propertius. Illa q; Plebeio uel si sandicis amictu.

Hic Spadix spadicis.

Folium palmæ significat, & colorem eius folij,
Kastancenbraun.

Virgilius. Spadices, glauciq; color deterrimus albis.

Pernix pernucis.

Et Fœlix fœlicis.

Et uerbalia.

Nutrix Nutricis.

Græcorum est magna uarietas, de quibus ipsorum
Grammaticos consule.

ὄρνις ὄρνις breue.

Inde Sardonichen dixit Persius, breuī penultia.

Phœnix phœnicis longa.

Iapyx

DE NOMINE.

Iapyx

Iapygis, breui.

Masi

Masiy longa penultima.

ma, est flagellum.

Vnde Homeromastix, id est, insectator Homeri. Sic
Zoylus uocabatur, quem in Olympijs de monte præci-
pitum deicerunt Græci, propterea quod Homero male-
dixerat.

Μασίχη ἢ μαστίχη, gummi, quod uulgo Mas-
stix dicitur. Sed Plinius et Dioscorides mastiche nomina-
tuo casu dixerunt, & habet penultimam breuem, nec
pertinet ad hanc declinationem.

OX.

Genitiuos faciunt per ocis, penultima longa, ut,

Ferox ferocis.

Hec Celox celocis, penultima longa.

Varro.

Nautæ remiuagam mouent celocem.

EXCIPE.

Præcox præcociis, penultima breui. Est enim d præ-
coquo.

Cappadox cappadocis, penultima breui. Persius
in mercatorem multos seruos uendentem:

Vende animam lucro, mercare, atq; excute solers

Omne latus mundi, ne sit præstantior alter,

Cappadoces rigida, pingues pauisse catasta.

Caput

DE NOMINE.

T.

Caput capitis.
Occiput occipitis.
Persius: Occipiti caeco posticæ occurrite sanne.

NX.

Lanx lancis.
Coniunx coniugis.
Et phocas nominatio scribit coniunx à iugo.
Quincunx quincuncis.
Septunx septuncis.
Deunx deuncis.

PEREGRINA.

Syrinx Syringis.
Phalanx phalangis.
NS.
Genitiuos faciunt per NTIS, ut
Amans amantis.
Quadrans Quadrantis.
Frons frontis.

EXCIPE.

Glans glandis.
Iuglans iuglandis.
Libripens libripendis.
Frons frondis.

Puls

DE NOMINE.

LS.

Puls pultis.

RS.

In TIS desinunt, ut
Sors sortis.

EXCIPE à cor composita,

Vectors uecordis, &c.

MS.

Hycms hyemis.

BS.

PS.

I interponunt, ut,

Plebs plebis.

Auceps aucupis.

EXCIPE à caput facta.

Anceps ancipitis, & similia.

DATIVVS in I desinit, ut

Poëma poëmati.

Et in hunc modum à genitiuo suo cadit, nec figura ulla hanc terminationem mutat.

ACCVSATIVVS in EM desinit, ut,

Torquis torquem.

Sol solis.

Sed

DE NOMINE.

Ad quorundam accusatiui finiunt per IM, ut

hanc	Turrim.
hanc	Burim.
hanc	Securim & securem.
hanc	Puppm & puppem.
hanc	Sitim.
hanc	Restim & restem.

Ad restim res redijt, dixit Terentius.

hanc	Vim.
hanc	Pclum.
hanc	Tuſim, apud Catullum.
hanc	Maguderim, apud Plautū.

ET PROPRIA.

Tybrim. Ararim.

Nauem Vſitatē dici uideo. Virgilius Aeneid. 1.

Iam ualidam ilionei nauem, iam for. is Achatæ.

Sic alijs ſepe. Eadem uoce accusatiuum ſerē Liuius facit & Terentius, Nauem aſcendit. Nauim rariuſ eſt, apud Virgilium Aeneidos 1. Nauim in conſpectu nullam, &c. Et Perſius.

Nauim ſi poſcat ſibi peronatus arator.

Clauem rectiuſ dici iudico. Ouidiuſ Faſtorum primo de Iano:

Ille tenens baculum dextra, clauemq; ſiniſtra.

Febrem & apud Plinium, & apud Cornelium Celſum,

DE NOMINE.

ſum reperio. Apud Horatium Sermonum ſecundo:

In gelida fixum ripa, febrimq; reducet.

Et apud Gellium libro 17. Capite 12. Febrim quatuor diebus recurrentem.

Græcorum mira uarietas eſt.

Peaſ	παῖς
Geneſis	γένεσις
Chremes	χρέμης Chremem fecere.
Chlamys	χλαμύς
Paris	Παρίδης & Παρίν.

Mihi intempeſtiuū uidetur & inutile, admiſceſſe re Latinis Græcas declinationes, eaſq; malo ex græcis Autoribus peti.

Obiter hic monendi ſunt pueri, neutrorum ſimiles eſſe tres caſus, nominatiuum, accusatiuum & uocatiuum, ut hoc peſtus.

VOCATIVVS.

Similis eſt nominatiuo, Græci ô Palla, à Pallante dicunt. Thebai à Thebais.

ABIATIVVS.

Regulariter per E ſit, ut,

E

Peſtus

DE NOMINE.

Pectus pectore, Pectis peste, Clavis clauē.

Classis classe, Torquis torque.

Rudis pro uirga. Rude apud Horatium. Spec-
tatum satis & donatum iam rude queris.

I.

In plerisque fit per I tantum, uidelicet in neutris, in
E, AL, AR desinentibus, ut

Ab hoc Mari, Vestigali, Calcari.

Sale & Farre dicimus.

Ab hoc prenestē, Virgilius.

II.

In adiectiuis in IS & ER, in hac declinatione, ut

Ab hoc Forti, Humili,

Ab hoc Acri, Salubri.

A Iuuenale, a Martiale, cum propria sunt.

III.

In his quorum accusatiui tantum per IM fiunt, ut

Sitim ab hac siti.

Tusim a tussi. Vim a ui.

Adde Strigili. Horatius. Mutat furtina strigili.

IIII.

Mensium nomina per I faciunt ablatiuos.

Septembri. Decembri.

Iuuenalis Satyra 7.

Tunc

DE NOMINE.

Tunc par ingenio precium, tunc utile multis.

Pallere & uinum toto nescire Decembri.

Nam & ab imbri ueteres dixisse Priscianus docet.

Sic & Lucretius.

Ex igni terraq; animae nascuntur & imbri.

Recentiores ab imbre maluerunt dicere. Ouidius.

Nauita quas hyadas, Grauius ab imbre uocat.

Quedam ablatiuos per E aut I faciunt, uidelicet.

I.

Adiectiua omnis generis, ut

Par, ab hoc pare, ab hoc pari, usitatus.

Vetus, a uetere, usitate. Cicero in offic. Vetere
disciplina, a ueteri.

Duplex, a duplici. Terent. Duplici spe uter,
a duplici.

Supplex, a supplice, a supplici. Sallust. Voce
supplici.

Memor, a memore, usitatus, a memori.

Inops, ab inope, usitate, ab inopi.

Audax, ab audace, ab audaci.

Tercus, a terete, a tereti.

Hebes, ab hebetē, ab hebeti.

Locuples, a locuplete, a locupleti.

Vigil, a uigile, a uigili.

E 2

Sic

DE NOMINE.

Sic Stridens, Anceps, Concors, & cognata horum.
Item Arpinas, & similia.
Hospes, Sospes, Pauper, Degener.
Vber, E tantum habent in ablatiuo.

II.

Comparatiua quoq; bifariam faciunt Alatiuos, ut
a Maiore a maiori.

III.

Ad eundem modum & hæc substantiua in IS, faciunt ablatiuos bifariam, ut

Ab Igne
ab Igni.
ab Amne, Lucanus, Amne citato.
ab Amni.

Virgilius. Prono rapit alueus amni.

ab Angue
ab Angui.
ab Vngue, usitate, ab Vngui.
a Vecte, usitate.
a Vecti, apud Terentium,

Cum uecti, in Eunucho.

a Ciue, usitate.
a Ciui, rarius est.
ab Aui.

a Posti,

DE NOMINE.

a Posti rarissima sunt.

IIII.

Faciunt & bifariam ablatiuos ea, quorum accusatiui per EM & IM fiunt.

a Naue
a Naui.

Nauis facta, Terentius.

a Febre, Iuuenalis.

Præterea lateris uigili cum febre dolorum.

a Febri.
a Puppe
a Puppi.
a Turre, rarissimum est.
a Turri, usitate.

Nam & Turrem repudiavit consuetudo doctorum.
Iuuenalis.

Stantes Collina in turri mariti.
Nunc patimur longe pacis mala fortior armis.
Luxuria incubuit, &c.
Adde Suppellex, suppellectile & suppellectili.

CASVS PLVRALIS NVMERI.

Nominatiuus, Accusatiuus, & Vocatiuus, desinunt in ES, ut,

Ardeliones.
Colles.

E § Neutrorum

DE NOMINE.

Neutorum terminatio, ut aliás etiam hic A est, ut
Pectora.

Sed hic obseruabunt pueri in I A exire ea, quorum
ablatiui desinebant in I tantum, uel I & E, ut Molliá,
uestigalia. Præter comparatiua, ut meliora, grauiora.
Veteres tamen plura & pluria dixere.

Item uetera tantum dicitur, non ueteria.

Vsus aplustra & aplustria fecit.

Obseruabunt & antiquam diphthongum in accu-
satiuis nominum, quorum genitiui sunt nominatio si-
miles.

Item, quorum Nominatiui desinunt in duas conso-
nantes, ut

Acreis, Omneis,

Salubreis, Parteis,

Arteis, Decembreis, & similia.

Græci accusatiui terminatio AS est, ut Crateras
magno statuunt, & uina coronant.

DE GENITIVO.

Terminatio est VM uel IVM. Sepe autem me-
diocriter literatis nonnihil negocij hæc uarietas facit,
dubitantibus, utra terminatione sit utendum.

Proinde

DE NOMINE.

Proinde pueri diligenter hic assuefaciendi sunt, ad
perdiscendam huius casus uarietatem.

I.

In ium desinunt omnia, quorum ablatiui finiunt I
tantum, uel I & E, ut

Ingenium, Vtilium,

Fœlicium, Audacium,

Amnium, Ancipitium, Tricipitium.

Sic reliqua à caput. Sapientium.

Nonnunquam Syncopa fit, Sapientium, Cœlestium,
Apud Virgilium. Parentium usitatus est.

Excipe & comparatiua, maiorum. Sed plus, plu-
rium facit.

Et composita, Artificum, Opificum.

Et Supplicum, uigilum, ueterum, memorum.

II.

Si nominatiui finiunt duabus consonantibus, geni-
tiuius ium faciunt, ut

Partium, Urbium,

Falcium, Glandium,

Trabium, Mercium,

Artium, Cohortium.

EXCIPE.

E 4

Hymnum

DE NOMINE.

Hycum	Principum
Municipum	Mancipum
Forcipum	Inopum
Cœlibum.	

III.

Vbi pares syllabe in nominatiuo ac genitiuo sunt,
fiunt genitiui per ium, ut

Collum	Mensum
Aedium	Aurium
Sedum	Cicero & Sedum dixit pro Sextio.
Adde Litium	Ditium
Virium	Salium
Manium	Penatium.

EXCIPE.

Vatum	Iuuenum
Canum	Opum
Apum,	apud Columellam.
Adde As asium,	Veteres enim hic asis dicebant.
Mas	marium
Vas	uadium.

Sic & Gentilia.

Arpinas Arpinatium

Nox

DE NOMINE.

Nox	noctium
Nix	niuium
Os	osium
Faux	faucium
Mus	murium.

Apud Plinium scriptum reperio.

Caro	carnium
Cor	cordium.

Cetera nomina faciunt plurali genitiuo VM, ut
Ciuitas ciuitatum, Militum, Furum,
Aggerum, &c. Boum anomalum est.
Alituum pro alitum, Epenthesi fecit Poëta.

DATIVVS ET ABLATIVVS.

In his desinunt, ut

Ciuihus	Militibus.
Bobus,	anomalum est.

QVARTA DECLINATIO.

Continet duas terminationes, VS & V, quæ neu-
trorum est. Formam declinationis ex paradi-
gnate cognosces.

SINGVLARITER.

E §

Hic

DE NOMINE.

Hic Fructus
huius fructus, Veteres etiam fructus dixerunt.
Terentius.

huic fructui Eius anvis causa. Item,
hunc fructum Nihil tumulti, nihil ornati,
ô fructus antiquè dictum est.
ab hoc fructu.

Apud Poëtas huic fructu κατ' ἀνωκοωσιν inuenies.

PLURALITER.

Hi Fructus
horum fructuum, Apud Poëtas inuenies pro
his fructibus curruum, currum, κατὰ
hos fructus ἀνωκοωσιν.
ô fructus
ab his fructibus.

In ubus desinunt hæc, Artubus, arcubus, portubus,
acubus, lacubus, tribubus, uerubus, specubis, quercubus,
sed in talibus doctorum consuetudo obseruanda est.

SINGULARITER.

Hoc Cornu ἄνωτοπ est in singulari.
huius cornu huic cornu hoc cornu
ô cornu ab hoc cornu.

PLURALITER.

Hæc Cornua horum cornuum his cornibus
hæc cornua ô cornua ab his cornibus.

Quinta

DE NOMINE.

QVINTA DECLINATIO.

Vnica est terminatio quinti ordinis, ES, ut species,
fides.

SINGULARITER.

Hæc Species
huius speciei E longa est in puris, id est,
huic speciei uocalem ante ei habentibus,
hanc speciem ut Materici.
ô species In alijs breuis, ut fidei.
ab hac specie.

PLURALITER.

Hæ Species harum specierum
his speciebus hæc species
ô species ab his speciebus.

Genitiuus, Datiuus & Ablatiuus in paucis nomi-
nibus huius ordinis usurpantur.

Olim ex tertio ordine quedam etiam hoc modo de-
clinabantur, ut Plebs, plebei. Est id quoq; obseruandum,
genitiuum contrahi solcre in hac declinatione, ut, pro
Dici, dicatur Dic, quod rectè scribas dia antiqua diph-
tongo, ut apud Virgilium.

Libra dia somniq; pares ubi fecerit horas.

DE HETEROCLITIS.

Hæc genus

DE NOMINE.

Hactenus analogiam proposuimus, quam pueros animis complecti oportet, ut fingere ex propositis paradigmatis omnium uocum casus atque uariationes possint.

Est autem analogia proportio, cum similia inter se conferuntur, nomen factum ab ἀναλόγομαι, quod significat reputo, confero, quod uidelicet collatione similitudo deprehendatur et appareat. Superest ut de anomalis dicamus. Sunt autem perpauca, in quibus usus latine loquentium discessit ab analogia, ὁμοιοπρῶς Græcis æquale est. Vnde anomala dixerunt ea, quæ non quadrarent ad regulam.

DE ANOMALIS IN numeris.

Masculina singularia tantum hæc ferè recensentur, ut

Aër	Aether
Vesper	Sanguis
Puluis	Sol.

Verum hic satius est usum consulere ac sequi. Nam permulta alia sunt, quæ uix pluraliter usurpata sunt. Et ex his quæ recensuimus, aliquando pluralia faciunt, ut Soles, et pro æstu, et pro diebus.

Fœminina singularia tantum, sunt ferè uirtutum uirtutumque nomina, ut pax, eloquentia, amicitia, fides, gloria, et similia.

Vita

DE NOMINE.

Vita	Mors
Soboles	Humus.

Et tamen quædam inuenias cum gratia pluraliter elata, ut apud Gellium, Adolescens flebat inanes glorias.

NEUTRA singularia tantum.

Vulgus	Pelagus	Solum
Senium	Halec	Iustitium
Aurum	Argentum	Lutum
Plumbum	Cordum	

Triticum, Sal et Oleum, et pleraque uocabula rerum terra nascentium.

MASCULINA pluralia tantum.

Antes	Annales	Cancelli.
Cani	Carceres, pro septis.	
Casses	Cœlites	
Fasces	Fasti	
Fori, pro sedibus in naui		Inferi.
Superi	Lares	
Penates	Proceres, Sales, pro salse dictis.	

FœMININA pluralia tantum.

Ambages	Aedes	Acrumnæ
		Blanditiæ

DE NOMINE.

Blanditiæ	Bigæ	Compedes
Cunæ	Delitiæ	Diuitiæ
Dire	Clitellæ	Crates
Feriæ	Fores	Grates
Excubiæ	Exuviæ	Exequiæ
Induciæ	Inferiæ	Genæ
Illecebræ	Litere, pro epistola.	
Mine	Opes	Insidiæ
Reliquiæ	Nundinæ	Lactes
Primitiæ	Tenebræ	Scope
Sordes	Suppetiæ	
Tricæ	Nugæ.	

Calendæ à uocando dictæ sunt, nam nouilunio conuocabatur plebs, & pronunciabatur numerus dierum, qui ad Nōnas superessent. Nam Nonis conueniebant populares ex agris in urbem. Græci καλῶ id est uoco.

Nonæ, Plutarchus dictas Nonas, quasi Neomenias putat, tum enim prodit à coitu Luna, & clarè conspicitur.

Idus à diuidendo dicuntur. Nam in medium mensis incidant. Iduare, diuidere ueteribus significabat.

NEUTRA Pluralia tantum.

Arma, Castra, Crepundia, Cunabula, Extæ, Ilia, Iusta, Moenia.

Et nomina festorum, ut Bacchanalia.

Et

DE NOMINE.

Et pluralis numerus in titulis frequenter usurpatur.

ΒΗΚΟΛΙΚΑ.

ΓΙΩΣΓΙΚΑ.

Quedam etiam mutant genus in plurali numero.

MASCULINA in plurali neutra.

Auernus	Auerna.
Balthicus	Balthæa.
Carbasus	Carbasa.

Euentus quartæ declinationis, in singulari usitatus est. Ouidius. Careat successibus opto.

Quisquis ab euentu facta notanda putat. Euentus in plurali. Liuius. Nusquam minus respondent euentus, quam in bellis.

Euenta apud Ciceronem sepe reperias pro rebus quæ acciderunt. Cause euentorum magis mouent quam ipsa euenta.

Iussus	Iussa.
Locus	Loca & loci.
Iocus	Ioca & ioci frequentius.
Tartarus	Tartara.

FEMININA in plurali neutra.

Intybus

DE NOMINE.

Intybus, intyba, Zwegwart, Plinius hoc intybum dixit. Pascuam substantiuè non dixerunt ueteres, sed pascuum & pascua pluraliter.

NEVTRA in pluralia Masculina.

Cælum	Coeli		
Capistrum	i	Œ	a
Frenum	i	Œ	a
Rastrum	i	Œ	a
Porrum	i	Œ	a
Argos	Argi, græcum.		

Hoc Specus, hi specus usitate, iuxta Seruium.

NEVTRA in plurali foeminina.

Balneum	balneæ & balnea.
Epulum	epule.

DEFICIUNT CASIBVS.

Hec serè nominatiuo deficiunt.

Vicis	Dapis
Frugis	Præcis.

Opis, Compositum habet Inops.

A uis

DE NOMINE.

A uis tantum habemus Accusatiuum Vim, & ablatiuum Vi, in singulari. Fors & forte dicuntur usitate. Sponte, Ablatiuus tantum in usus est. Ab expe nullum inuenies obliquum. Inficias, accusatiuo tantum dicitur.

Macte, uocatiuo tantum dicitur. Virgil.

Macte noua uirtute puer. Cicero aduerbialiter.

Mactè uirtute esto. Plinius. Macte ingenio dixit.

TABI & tabo, pro sanie inuenies, sine reliquis casibus.

VAS, pluraliter uasa, uasorum, nam ueteres uasum dixerunt.

IUGERVM singulariter. In plurali in tertium ordinem degenerat, iugera iugeribus.

Inuenias in singulari & iugere.

Fas, Nefas, & Atræ.

Quædam nomina secundo & quarto ordine declinantur. Sunt autem pleraq; arborum.

Laurus	us	Œ	i
Quercus	us	Œ	i
Cornus	us	Œ	i
Pinus	us	Œ	i

Domus declinatur secunda & quarta declinatione.

DE NOMINE.

tidne. Sed non sunt recepti pariter omnes casus utriusque declinationis.

Hec domus,

Huius domus, pro ædificio, ut, Iste partem domus demolitus est.

Domi locale est, ut, Pater est domi. Sic usurpatur adverbialiter. Interdum tamen & casum addimus, ut, Est domi tuæ.

Huic domui tantum. Nam in secunda declinatione caret datiuo, non enim dicimus, huic domo.

Hanc domum,

ô domus,

Ab hac domo tantum. Caret enim ablatiuo in quarta declinatione, quare non licet dicere, ab hac domo.

PLURALITER.

He Domus, tantum,

Harum domorum & domuum,

His domibus tantum,

Has domos & domus,

ô domus tantum,

Ab his domibus tantum.

Ficus arbor, foemininum tantum est, secundi & quarti ordinis. Ficus fructus, masculino & foeminino genere, in utraque declinatione usurpatur. Aride fici,

Macro

DE NOMINE.

Macrobii. Et ficus virides, Suetonius in Augusto. Eodem modo utuntur pro morbo.

Est & hic annotanda græca quædam consuetudo ex casibus novas declinationes pariendi, ut ex genitiuo ἄβακος, ab abax, fit abacus abaci. Ex accusatiuo κρατήρα, fit cratera, crateræ. Ex accusatiuo κασσίδα, fit cassida, cassidæ.

Variant etiam Latini in quibusdam Græcis nominibus declinandis, quæ desinunt in ES, λάχης, λάχησι, & Laches Lachis.

Quædam bisariam efferuntur, hic angiportus, & hoc angiportum, tonitrus & tonitru. Verum hæc usus docebit.

Sestertius & sestertium significatione differunt.

DE SPECIEBUS NOMINVM.

Hic mihi pauca de speciebus nominum dicenda sunt, commonendorum puerorum causa. Sunt enim alia Possessiva, ut Euandrius, quæ possessionem significant.

F 2

Alia

DE NOMINE.

Alia denominatiua, ut abigenus, ficulnus, ferreus, que sepe materiam significant, nonnunquam copiam, aut similitudinem, aut formam significant, aut uinosus, moribundus, indocilis.

Alia diminutiua, corculum, parasitaster, quam formam putant imitationem significare.

Alia uerbalia, ut lector, lectio, regimen, documentum.

Alia patronymica, que gentem aut originem significant, ut Priamides, Thebais, Ilias, Nerine.

Sunt autem patronymica omnia Græca. Ideo nos eorum formationem prætermittimus. Declinatio ex analogia petatur, donec Græcas declinationes licebit cognoscere.

Sunt & numeralia, quorum declinationem integram uolumus hic adijcere, ut esset in promptu & in conspectu pueris.

Masculinum.	Fœmininum.	Neutrum.
-------------	------------	----------

Vnus	Vna	Vnum
Vnius	Vnius	Vnius

Vni

DE NOMINE.

Vni	Vni	Vni
Vnum	Vnam	Vnum.

Sic & deriuatiua declinantur, Vllus, nullus, uter, neuter.

Masculinum.	Fœmininum.	Neutrum.
Duo	Due	Duo
Duorum	Duarum	Duorum.
Duobus	Duabus	Duobus
Duos	Duas	Duo.

Duo, pro duos, antiquè. Si duo præterea tales Idea tulisset Terra uiros, apud Virgilium.

SIC & ambo declinatur.

Mascul. & Fœmin.	Tres trium tribus tres.
Neutrum.	Tria trium tribus tria.

Cætera ad centum usq; non declinantur.

Cõposita declinantur, Ducenti, Ducentæ, Ducenta. Mille adiectiuè non declinatur, substantiuè declinatur.

Mille in singulari, omnibus casibus effertur, Pluraliter, millia, millium, millibus, millia.

F § DE

DE PRONO- MINE.

PRONOMEN est uox, qua
utimur in demonstranda aut re-
petenda re, ubi nominis repetitio
ingrata erat futura. Ouidius
dixit: Gratiq; officio, quod mo-
ra tardat, abest. Si exempto pro-
nomine supponas nomen, sermo
& obscurus & inconditus erit, hoc modo: Gratia abest
officio, & officium tardat mora. Et in demonstrando,
Nempe ut curentur rectè hæc.

Accidunt Pronomini. Species, Significatio, Ge-
nus, Numerus, Figura, Persona, Casus.

SVNT autem Pronomina hæc: Ego, Tu, Sui,
Ille, Iste, Ipse, Hic, Is, Quis, Qui, Meus, Tuus, Suus,
Noster, Vester, Nostras, Vestras.

SPECIES.

PRIMITIVA sunt.

Ego,

DE PRONOMINE.

Ego, Tu, Sui, Ille, Iste, Ipse, Hic, Is, Quis, Qui.

Reliqua sunt deriuatiua, Nam à mei genitiuo fit
meus, à nostrum fit noster, tuus à tui, uester à uestri,
suus à sui, Cuius, cuius, cuium, à genitiuo cuius.

SIGNIFICATIO.

Hæc uerò in primis est tradenda pueris, nam non
rarò hic peccatür.

Sunt autem demonstratiua, Ego, Tu, Hic, Iste.

RELATIVA, Is, Ipse, Qui.

Ille, aliàs demonstratiuum est, aliàs relatiuum.

Sui uerò & suus reciproca sunt, hoc est, ad ean-
dem personam redeunt, quæ præcedebat, nam interest
inter hæc: Pater iubet ut ad se uenias, & Pater iubet
ut ad ipsum uenias. Nam cum relatiuo Ipsum utor, si-
gnifico alium quendam, non patrem. Bis uincit, qui se
uincit in uictoria, aliud erit si dicas, Bis uincit, qui ip-
sum uincit in uictoria. Item, Et sua riserunt secula Mæ-
oniden, non ipsius secula. Valla diligenter & utiliter
precipit de usu harum particularum, quam pueri, ubi
hæc prima elementa perdidicerint, consulant.

F 4

INTER.

DE PRONOMINE.

INTERROGATIVA.

Quis, Cuius, Cuius, Cuicum, Cuius.

POSSESSIVA.

Meus, Tuus, Suus, Noster, Vester.

GENTILIA.

Nostros, Vestros.

GENVS.

Est in Pronominibus perinde, ut in adiectiuis nominum.

Nam per tria genera uariantur pronomina.

NUMERVS.

Numerus idem ut in nominibus.

FIGVRÆ.

*Simplex ut Ego.
Composita ut Ego et, Idem.*

Varie

DE PRONOMINE.

Varie autem componuntur pronomina.

Primum inter se, ut Isthic.

Secundo, cum aduerbijs, ut Eccum, Eccam, pro Ecce cum, ecce eam. Ellum, ecce illum. Idem ab is & eum fit.

Tertio, cum syllabicis adiectionibus, Met, Te, Ce, Pte.

Met, adiectione omnibus casibus primæ & secundæ persone, Ego et, Tu et, Te et.

Te, adiectione uoci tu, & te, ut Tute, Tete.

Ce, pronomini hic, Hicce, huiusce.

Pte, ablatiuis, -Mea, Tua, Sua, Nostra, Vestra, ut Meapte, Tuapte, Suapte, &c.

Sed in his compositionibus obseruent pueri consuetudinem emendate loquentium.

PERSONÆ TRES.

*Prima Ego.
Secunda Tu.
Tertia Iste.*

CASVS.

F S Idem

DE PRONOMINE.

Idem qui in nomine. Verum uocatiui non est usu in omnibus pronominiibus. Tu, Meus, & Noster, admittunt uocatiuos, dicimus enim, mi Virgili, mea Glycerium.

Declinatio est ex Donato petenda, quem semper oportet pueris in manibus esse, ut inde analogiam in declinando ac coniugando discant.

DE ARTICVLIS.

Obiter hic monendi sunt pueri, quid intersit inter Pronomen & Articulum. Est enim Articulum non qui in Grammatica tantum declinatione casus aut genera indicat, sed quo in sermone etiam certam rem significamus.

Latinum exemplum proponi nullum potest. Nam Latinus sermo in uniuersum caret articulis. Germani uero habent articulos quemadmodum & Græci ἄρθρα. Est, cum particula ein utuntur, Es ist ein Man da. Articulatum est. Ich hab dem Man das gelt geben, ἔδωκα τῷ ἄνδρι τὸ ἀργύριον. Id Latine non recte uertas, Dedi huic uiro hanc pecuniam. Nam presentem rem, non tantum certam pronomina demonstrant. Ergo cum Latini utuntur particula Hic in declinando, uoluerunt mutuari a pronomine notam casuum & generum,

DE VERBO.

rum, non articulum tradere, quo in loquendo uteremur. Hec committo fidelibus Præceptoribus, ut copiosius explicent. Nec prætereunda erant propter incertam quorundam Grammatistarum, qui contendunt articulum esse apud Latinos.

DE VERBO.

VERBUM est uox significans agere aut pati, ut uerberare, actio est. Passio, uerberari. Neutra quoque uerba propemodum significant passionem, ut Algeo, Frigeo, Calco. Pueri diligenter obseruent discrimen nominis ac uerbi. Nomen rerum nomenclaturam continet. Verbum actionem & passionem cum discriminibus temporum & personarum.

ACCIDENTIA.

VERBO accidunt octo. Genus, Species, Tempus, Modus, Figura, Persona, Numerus & Coniugatio.

GENE-

DE VERBO.

GENERA.

Genera sunt significationes uerborum. Inde enim cognosci potest, actio sit in uerbo, an passio.

Actiuum definit in o, & actionem significat, quod ita puer deprehendet. Si commodè accusatiuus, qui personam significat, uerbo adijciatur, actiuum fuerit, ut uerbero Dauum. Non enim dixeris rectè, Calco Dauum, Frigo Phædriam.

Passiuum in or definit, & passionem significat, quod item deprehendet puer, si ablatiuus personæ rectè addi poterit, ut uerberor ab herco. Non enim rectè dicas, Adsentior ab herco. Vocat igitur Priscianus ablatiuum proprium passiuorum casum.

Neutrum in o definit, & propemodum passionem significat. Verum passiuorum casum non admittit, ut calco, sedeo. Nam significatio horum non transit in aliam personam. Non enim rectè dicas, Sedeo Iulium, uel sedeor à Iulio, sed colloco Iulium, & collocor à Iulio.

Hic obseruabunt pueri, quedam neutra suæ significationis accusatiuos admittere, Aro agrum, decurro spaciū,

DE VERBO.

spaciū. Bibo uinum. Ab his uerbis, cum actiuam significationem penè induant, fiunt tertiæ personæ passiuæ, Aratur terra, bibitur uinum, nam aror, bibor, nemo dixit. Sunt hinc & participia passiuæ, decurso spatio, apud Terentium.

Grammatici uocant tria uerba neutralia passiuæ, quæ in o desinentia, prorsus significationem & casum passiuorum habent. Fio quod est passiuum anomalon uerbi facio. Venio à te, id est, uendor à te. Vapulo à te, id est, uerberor à te. Ineptè quidam addiderunt exulo, id enim non significat relegari, sed solum uertisse, patriæ carere, ac prorsus significationem neutram habet.

Commune genus uerborum in or desinentium, quæ promiscuè, aliàs actiuè, aliàs passiuè significant, ut criminor Phormionem, criminor à Phormione. Discrimen significationis indicat constructio, seu casus personæ adiectus uerbo. Nunc non ita multa numeramus uerba communia.

Criminor,	Osculor,
Adulor,	Consolor,
Frustor,	Dignor,
Stipulor,	Depeculor.

Cicero

DE VERBO.

Cicero, interpretor & testor passiva significatio-
ne usus est, & Terentius. Mediata sunt mihi omnia,
passive. Et ementitum passiva significatione plurimi
dixere. Venerata sacerdos, apud Virgilium extat,
Item, Eperta uirtus, alicubi inuenias. Nam uetustissimi
Latinorum plura aliquando uerba in utraq; signifi-
catione usurparunt, quam postea in usu fuisse. Nam du-
rum fuerit, si dicas. Pecunia largitur, pro distribuitur,
aut, a me auxiliatus est. Proinde obseruent hoc in loco
pueri, quid probauerint aut receperint illi, qui emenda-
te locuti sunt.

Deponentia dicuntur, quæ cum in or desinunt,
tamen alteram significationem deponunt, & aut acti-
uè significant, ut precor Deum, patior iniuriam, mo-
ror te, sequor te. Aut neutraliter, ut uaticinor, labor.
Significant neutraliter etiam, meo iudicio, Nascor,
Orior.

Habes generum seu significationum in uerbis for-
mulas. Sunt autem hic etiam admonendi pueri, pauca
quædam uerba efferri per o & or, eadem signifi-
catione.

Adsentio,
Adsenfi.

Adsentior,
Adsensus sum.

Impertio,

DE VERBO.

Impertio,	Impertior.
Impertiui.	Impertitus sum.
Comperio,	Comperior,
Comperi,	Compertus sum.

Actiua significatione non dixerunt Latini.

Ita iurgo & iurgor, sed posterius usitatus est, &
munero apud Macrobius, muneror apud Terentium,
& fabricor usitate, apud Poetas alicubi fabrico inue-
nias, sicut populo pro populo, & stabulo pro stabulo,
luxurio pro luxurior, præuertor pro præuerto, punior
pro punio, apud Ciceronem. Pluraq; alia Nonius recen-
set, uariè a uetustissimis Latinorum usurpata, in quibus
usus postea repudiavit alteram terminationem.

Hec uerò etiam significatione differunt, mutuo a
mutuor, scenero a sceneror, mereo a mereor, liceo a li-
ceor, de quorum natura in Syntaxi dicemus.

SPECIES SEV FORMÆ.

INCHOATIVA, cum uerbo adijcitur ter-
minatio seo, ut a luceo fit luceo.

De significatione, Valla uidetur præter rem cum
Prisciano rixari. Nam aut inchoationem significant,
ut luceo, der tag bricht an, aut certè gliscere & in-
tendi,

DE VERBO.

tendi, ut apud Virgilium.

Expleri mentem nequit ardescitq; tuendo.

Fiunt scilicet à secunda persona, labas, labasco. Pleraq; usurpantur pro thematibus, ut hisco, fatisco, unde defetiscor, quod est, defatigor.

Ad tertiam coniugationem pertinent, & mutuamur præterita & supina à thematis, ut tumesco, tumui. Quædam à nominibus cadunt, in quibus est obseruandus usus scriptorum, senesco, senui, à repuerasco nullum extat præteritum.

FREQUENTATIVA, to aut so, aut xo, addunt themathi, ut Agito, pulso, uiso, quasso, adfecto, nexo, quæ uel assiduitatem uel conatum significant. Sic enim exponunt, Viso, eo ad uidendum, Capeſſo, eo ad capiendum.

Fiunt à supinis, ut Tractu, tracto, Cito, cito, Coenatum, coenito. Aut à secundis personis, ut Arcesso, ab ad & cics, unde κατὰ μέτρον fit accersio.

Pleraq; primam coniugationem imitantur, ut Pulso, adfecto. Sed pauca quædam tertiam, ut Faceſſo, lateſſo, quod est à prisco uerbo Lacio, quod significat traho. Sunt & in uoce passiua, ut Sector, Sciscitor.

Hæc

DE VERBO.

Hæc pertinent etiam, uellico, fodico, & similia.

MEDITATIVA seu desideratiua, in rio, Studium enim & uoluntatem significant, ut parturio, coenaturio, cacaturio, ad coniugationem quartam pertinent.

DIMINUTIVA in lo, ut sorbillo. Est Græca quedam forma, & quæ imitationem significat, ut, Patriſſo, atticiſſo, quæ Græcis ἱσθῖν desinunt, ut πατριστος. Latini non admodum sunt hæc delectati terminatione, unde dixerunt pro græciſſo græcor, ita cornicor à cornice, à uulpe uulpinor, à baccho bacchor. Porro nec in reliquis formis licet nobis temere noua parare, sed usu ualent uocabula, sicut nummi. Neq; enim ex amatu amato, ex doctu docto licet fingere. Sed hæc monebunt præceptores. Erant autem hæc formæ in uerbis indicandæ, ut propagationem uerborum obseruarent pueri, & discrimina significationum, si quando ab uno themate plura uerba cadunt, ut esito & esurio ab edo.

TEMPORA.

Hæc uerò est propria uerborum natura, indicare discrimina temporum. Sunt autem quinque & communi sensu diiudicari possunt.

G

Præſens,

DE VERBO.

Præsens, Ich kom.

Præteritum imperfectum, Ich kam.

Præteritum perfectum, Ich bin komen.

Præteritum plusquamperfectum, Ich war kom-

Futurum, Ich werde komen. (men.

MODI.

Variam uoluntatem in actione tradunt. Sunt autem, Indicatiuus, qui simpliciter fieri aliquid aut non fieri definit. Ideo Græci ὁριστικός, id est, definitiuum uocauerunt, ut, Probitas laudatur & alget.

IMPERATIVVS, quo in imperando utimur, ut, Nosce teipsum.

OPTATIVVS, quo optamus, non definimus quid fiat. Adeoq; degenerat ab indicatiuo, ut ad absoluen- dam sententiam ferè adsciscat aduerbium optandi, ut, Vtinam pueri obtemperent præceptoribus. Vtinam obtemperent Christo, promittendi huic ætati regnum cælorum. Apud Terent. Vt illum dii deaq; omnes perdant.

SUBIUNCTIVVS, ita uocatur, quòd nisi subiiciatur alteri orationi, per sese non absoluit sententiam,

DE VERBO.

tiam, ut, Ita demum flore- bunt urbes, si pueros honestis disciplinis ad uirtutem ad- iucfecerint.

INFINITIVVS, additur alijs modis, unde mutuatur personam & numerum, ut, Benefici- um accipere, libertatem uendere est.

Ad modos commodè uidentur referri posse supina & gerundia, de quorum usu ac significatione in Syntaxi præcipimus.

Gerundia dicta sunt, quòd gerere & administrare aliquid significent, ut, Surgit ad dicendum.

supinis, uidetur nomen inde factum, quòd ante se casum non habent.

FIGURÆ DVÆ.

Simplex, ut lego. Composita, ut intelligo.

Decomposita uocant ex compositis nata, ut, Per- terrefacio. Hic pueri mutationes literarum & crases obseruent, ut, afficio, ex ad & facio, cogo, quasi co- ago, concutio à quatio, succusso à quasso, & redeo à interpo- sita pro reeo, porrigo à porro & rego, portendo à porro & tendo.

DE VERBO.

De tali mutatione literarum, & in Præpositionibus & in Verbis præcipitur in Orthographia.

Sunt autem admonendi pueri, quod quorundam compositorum themata non extant, fendo, unde defendo, offendo, specio, unde aspicio, &c. Perior, unde exprior, pedio, unde expedio, impedio, leo, id est, lino, unde deleo. Videntur & à Grecis quedam nata, ut susfragor, à σφραζομαι, id est, delibero, & impleo à πλῶ. Percello à κέλλω, mouco, impello. Quedam ex nominibus nascuntur, ut pernocto, architector, philosophor, nam & multa simplicia à nominibus oriuntur, ut, uesperascit. Quanquam autem composita imitentur coniugationem simplicium, ut facio, feci, conficio, confeci. Tamen degenerant aliquando uerba, ut à spernere, fit aspernari, & à dare in tertiam, coniugationem migrant composita, à sterno sternari, à specio suspicari, à facia gratificari, à uerto reuertor & diuertor fiunt deponentia.

PERSONÆ.

Personas sensus communis discernit.

Sunt autem tres.

Primæ, Vt, ego lego.

Secundæ,

DE VERBO.

Secundæ,

Tu legis.

Tertiæ,

Ille legit.

Sunt autem duplicia uerba, alia personalia, quæ iuxta personas uariantur, alia impersonalia, quæ unam uocem incertæ personæ habent, ut legitur, oportet, de quibus infra dicemus.

NVMERI.

Singularis,

ut lego.

Pluralis,

ut legimus.

Coniugationes quatuor sunt.

Primæ character est A longa in infinitiuo, ut beare.

Secundæ, E longa, ut docere.

Tertiæ, E breuis, ut condere.

Quartæ, I longa, ut condire.

Est autem analogia in coniugatione facilis, & quæ nullo negotio ex Donato cognosci possit. In præteritis & supinis est uarietas, quæ diligenter est pueris perdiscenda. Nisi enim coniugationem tanquam digitos unguisq; suos norint exactissime, non raro in medio sermone

DE VERBO.

sermone resistent & obmutescant, cum commutare pro sententiarum uarietate uerborum casus non poterunt. Quedam uerba ueteres uariè coniugârunt, ut strido stridis, & strideo strides, potior potiris potitur, in quarta i longa, & potitur in tertia i breui, hinc potiri dicimus, & orior oriris, quarti ordinis sunt, reliqui casus ferè tertij. Non enim dicimus oritur i longa. Sic & uetustissimi morior uariè coniugârunt, nunc tertio tantum ordine flectitur.

Porro præteriti indicatiui casum imitantur præterita in alijs modis. Futurum etiam coniunctiui. Iam & hoc monendi sunt pueri, quòd si præterita simplicium geminent primam syllabam, in compositis id non obseruatur, cædo cæcidi, occido occidi. Verum hæc in compositis etiam geminant primam syllabam, Do, circumdedi. Sto, restiti. Disco, dedidici. Posco, depoposci. Pungo, repupugi. A curro non geminata reperio.

DE PRÆTERITO PRIMÆ CONIUGATIONIS.

Aui character est præteriti primæ coniugationis, ut

Amo, amauit.

EXCIPE.

DE VERBO.

EXCIPE.

Do	dedi.
Sto	steti.
Inuo	iuui.
Lauo	laui.

Nam ueteres coniugârunt etiam lauo lauis laucre, tertio ordine.

Cubo cubui.	Crepo crepui.
Domo domui.	Frico fricui.
Seco secui.	Sono sonui.
Tono tonui.	Veto uetui.

Mico micui, Sed composita dimicaui, emicui.
Plico plicui, sed adplicauit dixit Cicero.

A do primi ordinis sunt, circundo, pessundo, uenundo, cætera tertij.

A cubo, cum in adsciscunt, fiunt tertij ordinis, ut, Accumbere, &c.

DE SUPINO.

Atum character est supinorum, ut amatum, fit enim à præteriti terminatione aui.

G 4

Q 4

DE VERBO.

Que non faciunt præteritum per aui, sic faciunt supina.

Datum breui a, statum breui a, lutum.

Lautum & lotum ueteri consuetudine, sicut plastrum & plaustrum.

Cubitum, Crepitum.

Domitum, Frictum.

Mico caret supino, sed dimicatum dicimus in composito.

Sectum, Sonitum, Tonitum, Vetitum, Plicatum, & in compositis plicitum, ut implicitum.

A neco necatum, in simplici, enectum in composito inuenias.

A regula uariat & potum pro potatum, quidam & potus sum pro potaui in præterito faciunt a poto, sed potus sum, meo iudicio, simpliciter passiuum est, ut apud Ouidium.

Occurrit nuper, uisa est mihi digna relatu

Pompa, senem potum pota trahebat anus.

Poto actiuum est, tametsi ueteres absolute etiam pro bibi dixerunt potaui. Extant exempla apud Plautum.

Passiua & deponentia mutantur præterita a participijs, quæ sunt ex supinis, in quibus sequenda est analogia, ut Medicor medicatus sum, miror miratus sum.

Formula

DE VERBO.

Formula coniugandi extat apud Donatum.

DE SECUNDA

Coniugatione.

In secunda coniugatione præterita fere ui duas syllabas fiunt, ut docco, docui. Supina fiunt regulariter per itum, a terminatione ui, ut habui habitum.

Excipe doctum a docui, tentum a tenui, censum a censui, cassum a carui. Carent autem supinis neutra plerique. Nos, ut exceptiones facilius uenari possint pueri, per omnes terminationes uagabimur.

DEO.

Iubeo iussi Iussum.

Nam in si præterita, sum fere faciunt supinis.

Sorbeo sorbui uel sorpsi. Cicero.

Sanguinem ciuilem exorbuuit.

Sorptum in supinis compositis.

CEO.

Lucco luxi, sine supino.

Polluceo polluxi.

Mulleo mulsi mulsum. Gellius permulsi

fecit, lib. 1. Cap. 15.

G S

DEO.

DE VERBO.

DEO.

Ardeo arsi, sine supinis. Rideo risi risum.
Suadeo suasi suasum. Video uidi uisum.
Sedco sedi sessum.

Strideo stridi, sine supinis.
Pendeo pependi, sine supinis.

Spondeo spondendi.

Respondeo respondi.

Tondeo totondi. Detondeo detondi.

Mordeo momordi.

Prandeo prandi & pransus sum. Nam
duplici figura, hic usi sunt Latini. Sic & coenauit, & coe-
natus sum, a coeno, & significant actiue utraq.

Audeo ausus sum.

Gaudeo gauisus sum. Hæc prorsus mu-
tuantur præterita a uoce passiuæ.

GEO.

Si L ante G præcedat, S I faciunt, ut

Algeo alsi, sine supinis.

Indulgeo indulsi indultum.

Fulgeo fulsi. Persius. Si spes
refulserit nummi.

Mulgeo mulsi, apud Virg. in Georg.

Quod surgente die mulserit horisq; diurnis.

Supinum mulctum est, quod uidetur a mulxi cadere.

Verum

DE VERBO.

Verum ea uox caret Autore. Multa a supino huius uer-
bi nasci uidetur.

Turgeo tursi, sine supinis.

Urgeo ursi, sine supinis.

Hæc XI habent.

Augeo auxi auctum.

Frigeo frixi & frictum.

Refrigescio refrixi.

Lugeo luxi luctum.

Surgo & tergo ad tertiam coniugationem refero,
tametsi ueteres secunda etiam declinauerint.

LEO.

Fleo fleui fletum.

A Leo, leui, ut, Deleo deleui deletum.

A Pleo pleui, ut Impleo implui impletum.

Oleo olui, Horatius.

Vina ferè dulces oluerunt manè Camæne.

κατὰ ἀναλογία facit supinum olitum, sed Autore
caret. Oletum nomen extat apud Persium, pro stercore,
quod certè ex supino oletum uidetur natum.

Composita uariant.

Adoleui, apud Virgilium, adultum.

Obsoleui, apud Ciceronem, obsoletum.

Vulgaria & obsoleta.

Abolcui

DE VERBO.

Aboleui, apud Linium abolitum, & aboletum
apud Ciceronem.

Exoleui, apud Plinium exoletum.

Inoleui, inolitum.

Obolui, apud Suetonium obolitum.

Redolui, absq; supinis.

Subolui.

Solco solitus sum, anomalon.

NEO.

Neo ncu netum.

Maneo mansi mansum.

Contra imminui & eminui faciunt Grammatici.

QVEO.

Torqueo torfi tortum.

Liqueo regulare est licui. Ouid. Delicuit.

REO.

Hæreo hæsi hæsum.

Merco pro milito, regulare merui, & supinis
meritum.

Mœreo prima longa, mœstus sum, anomalon.

VEO.

Cauco

DE VERBO.

Cauco caui cautum.

Fouco foui fotum.

Vouco uoui uotum.

Mouco moui motum.

Paueo paui, sine supinis.

Feruco ferbui, & ferui, a feruo.

Languco regulare est, langui tribus syllabis.

Sic pinguesco.

Conniuco connixi.

Vico uicui, flecto, uictum penultima

brcui, fecit Horatius.

Qui sudor uietis, & quam malus undiq; membris,

Crescit odor.

Cieo ciui, a cio cis cire, nam & secundo & quarta
to ordine usi sunt Latini. Sed a cieo fit breue supinum,
citum, ut

Excitat auditor studium, Laudataq; uirtus.

Crescit, & immensum gloria calcar habet.

Passiua præterita fiunt, a supinis, ut doctus sum,
tortus sum. Verum quæ supinis carent, ijs desunt præ-
terita passiua, ut uerbi urgeor, nullum est præteritum.

Sic & uerbi medeor, nisi a medicor mutuemur.

Misereor facit misertus sum.

Mereor merui & meritus sum.

Rcor

DE VERBO.

Reor ratus sum.
 Fateor fassus sum. Confiteor confessus sum.
 Tueor tuitus sum. Tuor & tutus pro
 participio videntur antiquata.
 Formula coniugationis est ex Donato petenda.

DE TERTIA

Coniugatione.

In tertia Coniugatione non est unus aliquis chara-
 cter præteritorum, ut in superioribus ordinibus, sed sin-
 gule terminationes suos quosdam characteres, suarq;
 formulas, easq; uarias habent. Proinde ordine omnes
 terminationes proponemus.

BO.

Cum longa uocalis postremam syllabam anteit, præ-
 teritis fit psi, ut nubo nupsi, scribo scripsi. Supina fiunt
 in ptum, ut nuptum, scriptum. Cætera bi faciunt, ut bibo
 bibi, scabo scabi. Composita à cubo imitantur præteri-
 tum simplicis, ut incumbo incubui. Supra monuimus in
 tertia coniugatione composita huius uerbi, in adsciscere.
 Tum supinis fit, ut lambitum.

CO.

Hæc in CI præterita faciunt, sed uariè.
 Variant & supina.

Vineo

DE VERBO.

Vineo uici uictum.
 Parco peperi & parsi parsum.
 Posco poposci sine supino.
 Disco didici sine supino.
 Ico ici ictum.

Hæc in VI syllabam desinunt.

Pasco paui pastum.
 Cresco creui cretum, quod tamen

in simplici non utuntur.

Quiesco quicui quietum.
 Consuesco consueui consuctum.
 Nosco noui notum.
 Agnosco agnoui agnitum, penulti-

ma breui.

Cognosco cognoui cognitum, penulti-

ma breui.

Ignosco ignoui ignotum, penulti-

ma longa, retinet enim literam simplicis.
 Scisco sciui scitum, mutuatur

præteritum à themate, sicut alia inchoatiua.
 Senesco senui, nam fingendum est thema

seneo.

Glisco caret præterito & supino.
 Conquinisco, uetus & exoletum uerbum facit

conquexi, & significat caput inclinare.

Dico

DE VERBO.

Dico	dixi	dictum.
Duco	duxi	ductum.
Compesco	compesceui, duabus syllabis.	

DO.

Si longa uocalis præcedit, præteritum fit per si, supina per sum, nam di & si in sum mutantur in supinis.

Radeo	rafi	rasum.
Ludeo	lufi	lusum.
Cudo	cudi	cusum.
Rudo	rudi facit, sine supino.	
Diuido	diuifi	diuisum.
Fido	fifus sum.	

Cætera DI finiunt.

Pando	pandi	passum.
Seando	scandi	scansum.
Ascendo	ascendi	ascensum. Sic &
cætera composita.		
Mando	mandi	mansum.
Strido	stridi, sine supino.	
Præhendo	præhendi	præhensum.
Defendo	defendi	defensum.
Offendo	offendi	offensum.
Tendo	tetendi	tentum & tensum.
		Ostendo

DE VERBO.

Ostendo	ostendi	ostentum & ostensum, sed posterius usitatus est.
Accendo	accendi	accensum.
Tundo	tundi	tusum & tusum.
Contundo	contudi	contusum, Sic cætera composita.

Pendo	pependi	pensum.
Suspendo	suspendi	suspensum.
Fundo	fudi	fusum.
Findo	fidi	fissum.
Scindo	scidi	scissum.
Edo	edi	esum.
Comedo	comedi	comesum & comesum.
Sic composita à themathe variant.		(stum.)
Pedo	pepedi	sine supino.

A Sido, Priscianus nullum dicit extare præteritum.

A DO composita geminant primam syllabam præteriti.

Condo	condidi	conditum.
Reddo	reddidi	redditum.

Sed Abscondo, abscondi absconditum. Nam in secunda Philip. Ciceronis est absconditi. Fecerunt & absconsum, ego id non memini me legere.

H

Cedo

DE VERBO.

Cedo (sine diphthongo) cessi cessum.
 Cado cecidi, media breui, casum,
 Vnde unum tantum compositum extat occasus.
 Cetera à Cado, supina aut uerbalia non faciunt.
 Cedo (cum diphthongo) cecidi, media longa,
 casum.

Sic Occido occidi occisum.

GO.

Plerisque omnibus præterita sunt per XI.

Cingo cinxi cinctum, nam XI
 in CTVM mutatur.

Rego	rexī	rectum.
Pingo	pinxi	pictum, n abiicit.
Fingo	finxi	fictum, n abiicit.
Tingo	tinxi	tinctum.
Figo	fixi	fixum.

In his GI præteriti character est.

posita.	Ago	egi	actum. Sic & com-
	Cogo	coegi	coactum.
	Frango	fregi	fractum.
	Effringo	effregi	effractum.
	Lego	legi	lectum.

Colligo

DE VERBO.

Colligo	collegi	collectum.
Eligo	elegi	electum.

Sed tria à Lego composita XI habent.

Negligo	neglexi	neglectum.
Intelligo	intellexi	intellectum.
Diligo	dilexi	dilectum.
Tango	tetigi	tactum.
Pungo	pupugi & punxi	punctum.
Expungo	expunxi tantum,	expunctum.
Pango	pepigi & panxi	paetum, est

idem quod Figo, natum à Græco uerbo, πίνωμι, uidetur.
 Vnde et clauum pangere Lilius dixit, et Columella
 Malleolos pangere, & depactam quercum Plinius.

Impingo impegi.

Scribit enim Priscianus à Pango etiam pegi præteritum fuisse.

Quæ habent R. ante GO, faciunt per SI præteritum.

Mergo	mersi	mersum.
Spargo	sparsi	sparsum.
Surgo	surrexi.	
Pergo	perrexī.	

Sed à Rego composita imitantur thema.

HO.

H 2

XI præ-

DE VERBO.

XI præteriti character est, CTVM supini.

Vcho	uexi	uectum.
Trabo	traxi	tractum.

LO.

Mutatur in LVI in præteritis, supina *ἐν αὐτοῖς γινώσκω*,

Colo	colui	cultum.
Consulo	consultui	consultum.
Occulo	occului	occultum.
Molo	molui	molitum.
Alō	alui	alitur & altum.
Volo	uolui	sine supino.

Que geminant L, nonnihil uariant.

Vello uelli & uelsi, Lucanus.
Auulsitq; manu, telumq; affixit arenæ.
Supino auulsum.

Fallo	fefelli	falsum.
Pello	pepuli	pulsum.
Depello	depuli	depulsum.

Percello perculi, & apud Terentium in Andria, Perculsi, Perculsi ilico animum. Et si emendati ora exempla legunt, percussit sicut Cicero quoq; loquitur pro Milone, & in 12. epist. lib. 3. ad Attic. Supinum est percussum.

Excello

DE VERBO.

Excello	excellui	excelsum, Auto=
re Prisciano in 10.		
Tollo	sustuli	sublatum, anomalon.
Pfallo	psalli	sine supino.

MO.

Præterita desinunt in VI duas syllabas, si uocalis ante MO breuis in themate fuerit, in ITVM supina fiunt, ut

Gemo	gemui	gemitum.
------	-------	----------

EXCIPE.

Emo	emi	emptum & compos
Redimo	redemi	redemptum, (sita.
Premo	prepsi	pressum.

Cum longa uocalis in themate præcedit ultimam syllabam, præterita in PSI fiunt, supina PTVM.

Sumo	sumpsi	sumptum.
Como	compsi	comptum.
Sic & Demo	dempsi	demptum.

NO.

Præterita desinunt in VI unam syllabam, supina in TVM.

Sterno	stravi	stratum.
Sino	siui	situm.
	H s	Lino

DE VERBO.

Lino, leui, litum.

Apud Terentium Releui. Veteres etiam Lini dixere, & a Linire, quod reperimus in multis locis usurpatum esse pro Linere, liniui.

Cerno ueteres creui pro uidi usurpant, id nunc repudiat usus.

EXCIPE.

Cano cecini, unde composita degenerant.

Succino succinui.

Occino occinui.

Et Pono posui positum.

Temno tempfi temptum.

Gigno genui genitum.

PO.

Cum L ante R, aut E longum, anteit postremam syllabam, preterita fiunt in PSI, supina in PTVM.

Scalpo scalpfi sculptum.

Carpo carpsi carptum.

Repo repfi reptum.

EXCIPE.

Rumpo rupi ruptum.

Strepo strepui strepitum.

QVO.

DE VERBO.

QVO.

Liquo liqui litum.

Coquo coxi coctum.

RO.

Preterita desinunt in VI unam syllabam, supina in TVM, nam VI simpliciter κατ' ἀναλογία in TVM mutari solet.

Tero triui tritum.

Quero quasiui quasiuium.

Sero seui satum, non serui.

ui, quam uocem tamen quaedam composita retinuerunt, usurpatam etiam in simplici uerbo a uetustissimis.

Insero inserui insertum, cum significat admisceo seu interpono, ut Tibullus: Et rixas inseruisse iuuat. Sed dicimus, Homeri poematis quidam notbi uersus inserti sunt. Propheticiis libris Apocrypha quaedam scripta inserta sunt. Dicuntur autem ut hoc obiter admoneamus Apocrypha, occulta, non ut uulgo putant, incerti Autoris, seu ἀδ' ἐωσ' α, sed quod illis publice in templis non licebat uti. Nam in docenda religione nolabant admisceri humana scripta. Itaque commentarios hominum non recipiebant in templa, nec auctoritatem illorum ualere uoluerunt, et iusserunt Apo-

DE VERBO.

erypha esse, id est, latentia, non publica, non recepta scripta.

Insero, inseui, insitum, cum significat, impoffen.
ἐμπίττειν.

Consero conserui confertum, pro commisco.

Consero conseui consitum, befeen.

Ab Obsero obsitum extat.

Cetera composita non habent duplex præteritum.

Deserto deserui desertum.

Excro exerui exertum tantū.

OVIDIUS l. Fastorum.

Fœlices animæ, quibus hæc cognoscere primū,

Inq; domos superas scandere cura fuit.

Credibile est illos, pariter uicijsq; iocisq;

Altius humanis exeruisse caput.

Non Venus & uinum sublimia pectora fregit,

Officiūq; fori, militieq; labor.

Nec leuis ambitio, perfusaq; gloria suco,

Magnarūq; fames sollicitauit opum.

Admouere oculis distantia sydera nostris,

Aethereaq; ingenio obposuere suo.

Sic petitur cœlum, non ut ferat Ossan Olympus,

Summaq; Peliacus sydera tangat apex.

Adsero adserui adsertum.

Variant

DE VERBO.

Variant à regula.

Scro gesi gestum.

Vro usi ustum.

Curro cucurri cursum.

Verro uersi uersum.

Apud Catonem.

Villam conuerse mundeq; habeat.

Furo dissyllabum est, caret præterito & supino.

Sed mutuanur insaniui & insanitum.

S.O.

IVI fit in præteritis, ITVM in supinis.

Lacesso lacepsiui lacepsitum, longa
penultima.

Accerso accerpsiui accersitum.

EXCIPE.

Viso uisi uisum.

Incesso incepsiui, apud Linium: Incesse-
rat, quod certe ab incepsiui fieri non potuit.

Facecco facepsi, sine supino.

Capecco capepsi, sine supino.

Pinso pinsui pistum.

T.O.

In plerisq; præteritis character est VI duæ syllabæ.

H 5

Meto

DE VERBO.

Meto	messui	messum.
Sterto	stertui	sine supino.
Necto	ncxui & nexi,	ncxum.
Pecto	pexui & pexi,	pexum.

Nam terminatio XI in præteritis καὶ ἀναλογία
parit XVM in supinis.

EXCIPE.

Flexo	flexi	flexum.
Plecto	plexi, sed usurpari desijt.	
Verto	uerui	uersum.
Peto	petiui	petitum.
Mitto	missi	missum.

Sisto mutuatur à statuo, præteritum statui.
Gellius dicit steti præteritum huius uerbi fuisse.

Composita imitantur, præteritum uerbi Sto, Res-
sto restiti, Consisto constitui, sic consto.

VO.

VO syllaba mutatur in VI syllabam in præterito.

Voluo	uolui	uolutum.
Soluo	solui	solutum.

EXCIPE:

Viuo	uixi	uictum.
------	------	---------

XO.

DE VERBO.

XO.

Texo	texui	textum.
------	-------	---------

Nec enim sunt alia huius terminationis.

CIO.

CI præteriti character est, CTVM supini.

Facio	feci	factum.
Iacio	ieci	iactum.

Sic & composita.

Reficio	refeci	refectum.
Adijcio	adieci	adiectum.

Facio cum nominibus aut aduerbijs compositum
non mutat A, ut Calefacio, Benefacio.

A Specio, Despecio despexi despectum.

Sic alia composita.

ALacio, Allicco alexi allectum. Sed Eliceo elicui
facit Liuius. Ad colloquium uatem elicuit, & licitum su-
pinum.

Lucanus.

Virus & elicium iussumq; exire repugnat.

DIO.

GIO.

DI, GI, characteres sunt præteritorum.

Fodio	fodi	fossam.
Fugio	fugi	fugitum.

PIO.

DE VERBO.

PIO.

VI duæ syllabæ, character præteriti est.

Rapio	rapui	raptum.
Sapio	sapui	sine supino.

EXCIPE.

Capio	cepi	captum.
Cupio	cupiui	cupitum.

RIO.

Pario	peperi	partum.
-------	--------	---------

TIO.

Quatio	quasi	quassum.
--------	-------	----------

Inde composita.

Incutio	incussi	incussum.
Percutio	perussi	perussum.

VO dissyllabum.

VI duæ syllabæ, character est præteriti, TVM supini.

Arguo	argui	argutum.
Imbuo	imbui	imbutum.

EXCIPE.

Struo	struxi	structum.
Fluo	fluxi	fluctum.

RIO

DE VERBO.

Ruo rui rutum & ruitum facit.

Pluo plui & pluui, Veteres fecere.

Supini in compositione usus est complutum.

Præterita & supina iuxta has regulas, quas recensuimus uariant, reliqua tempora κατὰ ἀναλογίαν declinabis, iuxta formulam uerbi Lego, quæ in Donato extat.

Passiua (ut supra) mutantur à participiis præterita, ut Legor lectus sum. Extat & horum formula apud Donatum, coniugatio uerbi Legor.

Imitantur formulam passiuorum deponentia, quæ adscribemus, ne procul cogantur querere pueri.

Ex supinis finguntur participia & præterita Supina uero in singulis terminationibus qualia fiant, in regulis superioribus adparet, uerum nonnulla etiam præterita discedunt ab analogia.

Adipiscor adeptus sum. Nam Varro dicit esse à ueteri uerbo apiscor, unde fit aptus.

Amplector amplexus sum. Sic cætera composita.

Commiscor commentus sum.

A reminiscor

DE VERBO.

A Reminiscor nullum extat präteritum.
Comperior sumptum à uoce actiua, präteritum
comperi facit.

Defetiscor defessus sum, à Fatisco.
Diuertor diuertri, actiua uoce præte-
ritum facit.

Expergiscor experrectus sum.
Fruor fruitus sum, & fructus inde
& fretus est.

Fungor functus sum.

Gradior gressus sum. Sic composita.

Aggredior aggressus sum.

Irascor iratus sum.

Labor lapsus sum.

Loquor locutus sum.

Morior mortuus sum.

Nascor natus sum.

Nanciscor nactus sum.

Nitor nifus uel nixus sum.

Obluiscor oblitus sum, penultima longa

Patior passus sum. (g4.)

Paciscor pactus sum.

Proficiscor profectus sum.

Quæror questus sum.

Reuertor reuersus sum, & reuertri,

apud Cicronem.

Sequor

DE VERBO.

Sequor secutus sum.

Vleiscor ultus sum.

Vtor usus sum.

Vescor, Liquor, carent præteritis.

DE QUARTA CONIUGATIONE.

In quarta coniugatione præteriti character IUI
est, supini ITVM, penultima longa, ut Audiui auditum,
Synopam admittit præteritum, ut Audij audijisti.

Cito ciui citum.

Suffio suffui suffitum, quod
cum à Pio uideatur esse factum, tamen illi dissimile est in
iugando.

Sallio sic et Sallui Sallui

Sed à regula quedam in hac coniugatione uariant.

Venio ueni, priori longa uentum.

Vincio uinxi uinctum.

Sancio sanxi & sancui, sanctum &
sancitum.

Farcio farsi fartum, & compositum.

Refertio referfi refertum.

Fultio fulsi fultum.

Haurio hausi haustum.

Sentio sensi sensum.

Sepio

DE VERBO.

Sepio	sepſi	ſeptum.
Sepelio	ſepeliui	ſepultum.

Salio ſalij & ſalui ſaltum, non ſalui nuſquam
apud Autores reperitur.

Aperio	aperui	apertum.
Operio	opercui	opertum.
Reperio	reperi	repertum.

Ab ambio eſt ambitus, penultima longa partici-
pium. Ouidius.

Iuſſit & ambitæ circundare littora terre.

Et nomen penultima breui. Lucanus in primo.

Letaliſq; ambitus urbi.

Annua uenali referens certamina campo.

In alijs uerbi Eo, ſupinum Itum, breue eſt.

Hic etiam monendi ſunt pueri, in præterito imper-
fecto uerbi Eo, Ibam dici, non icbam, ſicut audiebam.
Et futurum geminum eſt, Eam & ibo.

Formula coniugationis extat apud Donatum.

Paſſiua mutuuntur præterita perfectæ, ut in alijs, a
participijs, ut, Auditus ſum.

Et cum a ſupinis illa participia naſcantur, memi-
neris hic ſupinis regularem uocem Itum eſſe, & ad hanc
formam deponentia coniugato.

Largior

DE VERBO.

Largior	largitus ſum.
---------	---------------

EXCIPE.

Metior	meſus ſum.
Ordior	orſus ſum.
Orior	ortus ſum.

Sed eſt inde etiam oriturus participium anomalon,
degeneratq; hoc uerbum in tertiam coniugationem alijs
caſibus, præter oriri & oriris. Verùm Ouidius etiam
oreris fecit.

Tu quoties oreris, uiridiq; in ceſpite flores.

Quàm potuimus breuiſſimè complexi ſumus for-
mulas præteritorum & ſupinorum. Super eſt nunc
ut uſi loquendi faciant eas ſibi pueri familiares. Nam
in ſermone coget eos res ipſa obſeruare uarietatem tem-
porum & caſuum, quam deprehendent faciliùs, ſi in
Germanico ſermone eandem uarietatem temporum in
uerbis animaduерterint. Sunt autem ut Donatus etiam
docet, due uoces ſupinorum, um & u, lectum & lectu.
Eſt autem in utraq; uoce infinitiui ſignificatio, quo con-
tenti Græci, nulla habent ſupina, ut, Venio ſpectatum, id
eſt, Venio ſpectare. Poſterior uox paſſiue ſignificat,
digna res auditu, id eſt, digna audiri. Facile dictu, fa-
cile dici, incundum lectu, id eſt, legi, ſeu cum legitur.

I

Eſt &

DE VERBO.

Est & casus in uerbis, que gerundia uocant, que inter participia quidam referunt. Sed quia post se casum actiuorum regunt, non sunt germana participia. Sunt autem tres tantum uoces, legendi, legendo, legendum. Ea; simpliciter habent significationem infinitiui. Et quia infinitiui significationem sine temporibus sepe cum nominibus coniungi, aut pro nomine usurpari res cogit, & casum tanquam in nomine, requirebat sententie struktura, utiliter inuenta sunt gerundia, ut discendi causa eo in ludam literariam, In discendo magnam uoluptatem capiunt boni pueri. Ad discendum hortatur puer. Ne Græci quidem plane carere gerundijs potuerunt, ideo et ipsi tanquam gerundia facturi, addidere casus articulo- rum infinitiuis, ut,
 ἔν τῳ μὴ φρονεῖν ἡδίστον ἐστίν,
 Et, ἐν τῳ φιλεῖν ὀνείμ γίνεταί τ' οὐδὲν χεῖρ.

Sunt & anomalon uerba, quorum quedam supra recensuimus, ut, Gaudeo, gauisus sum.

Fio, fiebam, factus sum, fiam.

Infinitiuo, fieri.

Prandeo pransus sum.

Mæro mæstus sum.

Et alia quedam similia, ut, Eo, ibam, ibo.

Et in compositis.

Venico, uenibam, uenibo, a uentum & co.

Nequa

DE VERBO.

Nequibam, contra morem quartæ coniugationis. Sunt autem in anomalis & hæc, que Donatus coniugauit, Sum, Volo, Fero, cum compositis.

Adsum, ades, aderam, adfui, adfueram, adero.

Possom, potes, poteram, potui, potueram, potero.

Malo, mauis, mauult. Malumus, mauultis, malunt. Imperfecto, malebam. Perfecto, malui. Plusquamperfecto, malueram. Futuro, magis uolam. Imperatiuo, malle. Infinitiuo, malle, sine participio.

Et Nolo, non uis, non uult. Nolumus non uultis, nolunt. Imperfecto, nolēbam. Perfecto, nolui. Futuro, non uolam. Infinitiuo, nolle.

Extat hinc participium, nolens.

Edo, es est. Virg. Est mollis flamma medullas.

Pluraliter, edimus, editis, edunt.

Coniugatur & ἀναλογικῶς.

Edo, edis, edit.

Imperfecto, edebam.

Perfecto, edi.

Futuro, edam.

Imperatiuo, es, edat.

Pluraliter, este, edant.

Futuro, esto tu, esto ille.

DE VERBO.

Pluraliter, edamus, estote, edunto.
 Optatiuo, utinam essem, & ἀναλογικῶς.
 ederem.
 Perfecto, edissem.
 Futuro, edam.
 Coniunctiuo, cum edam.
 Imperfecto, cum essem.
 Perfecto cum ederim.
 Futuro, cum edero.
 Infinitiuo, esse, & edere.
 Perfecto, edisse.
 Futuro, esum ire, & esurum esse.
 Gerundia, edendi, edendo, edendum.

OVIDIVS.

Carpe cibos digitis, est quidam gestus edendi,
 Ora nec in munda tota perunge manu.
 Nēc diu præsūme dapes, sed desine citra,
 Quā cupias paulo, quā potes esse minus.

AIO.

Indicotiui Præsenti, Aio, ais, ait.
 Pluraliter, aiunt.
 Imperfecto, aiebam.
 Cetera desiderantur.

SALVE.

DE VERBO.

SALVE.

Imperatiuo, salue.
 Pluraliter, saluete.

Sic AVE & VALE declinantur, cum sunt salutandi uerba.

Infinitiuo, saluere. Suetonius in Galba. Veterem ciuitatis exoletumq; morem, ac tantum in domo, sua harentem, obstinatissime retinuit, ut liberi seruiq; bis die frequentes adessent, ac mane saluere, uespere ualere sibi singuli dicerent.

AUSIM.

Subiunctiuo, ausim, ausis, ausit.
 Pluraliter, ausint.
 Cetera desiderantur.

CEDO.

Ea sola uox pro die aut porridge extat.
 Cedo dexteram, apud Terentium.

FAXO.

Futurum est indicatiui, faxo pro faciam.
 Et subiunctiuo, faxim, faxis, faxit.
 Pluraliter, faxint.

I 3

FOREM.

DE VERBO.
FOREM.

Optatiuo, *forem, fores, foret.*

Pluraliter, *forent.*

Infinitiuo futuro, *fore.*

INQVIO. ET INQVAM.

Indicatiuo, *Inquio, & inquam, inquis, inquit.*

Pluraliter, *inquiunt.*

Perfecto, *inquisti, inquit.*

Imperatiuo, *inque, inquit.*

INFIT.

Ea una vox usurpatur pro ait.

QVÆSO.

Quæso & quæsumus. Cetera desiderantur.

MEMINI, ODI, COEPI.

*Presentis & præteriti significationem habent una-
quodque.*

Præterito, *Memini, meministi, meminit.*

Plural. *Meminimus, meministis, meminerunt.*

Plusquamperfecto, *Memineram.*

Imperatiuo, *Memento.*

Plurali.

DE VERBO.
Pluraliter, *Mementote.*

Optatiuo, *utinam meminissẽm, meminisses, meminisset.*

Subiunctiuo, *cum Meminerim, memineris, memine-
rit.*

Futuro, *cum Meminero, memineris, meminerit,*
&c. quo & indicatiui futuri significatione utimur.

Infinitiuo, *Meminisse.*

Sic Odi & Cœpi, pro incipio.

Grammatici his etiam uerbum *NOVI* addiderunt,
quod quanquam a *nosco* est, tamen præteriti uoce habet
presentis significationem. Verum hæc tria, *Odi, Cœpi,*
& *Novi*, etiam Imperatiuum desiderant.

DE IMPERSONALIBVS.

Personalia dicuntur, quibus certæ personæ nomina
natiuus præponitur, ut *ego scribo, tu legis.* *Antonius*
Imperator occidit *Papinianum*, nolentium excusare par-
ricidium.

Impersonalia dicuntur, quæ personam certam nomi-
natiuo casu in indicatiuo non recipiunt, sed mu-
tatur nominatiuus personæ in obliquos, ut quod *Germa-
nicæ* personaliter dicemus, *Ich mus Virgilium aussen
lernen,*

DE VERBO.

lernen, latine impersonaliter effertur, Oportet me edificare Virgilium.

Sunt autem duplicia impersonalia. Alia passivæ uocis, alia activæ. Habent autem omnia casum tertiæ tantum personæ.

Passivæ uocis impersonalia, fiunt ab omnibus uerbis activis & neutris, ut docetur, scribitur, legitur. Virgilius. Usq; adeo turbatur agris.

Et Germani habent hoc genus impersonalia. Sic enim effertur, Legitur, man liss, Dicitur man sagt. Ex his figuris germanici sermonis, facile intelligent pueri naturam horum uerborum, sentientq; nullam certam personam impersonalibus præponi.

De Constructione autem in Syntaxi dicimus. Coniugatio sequitur characterem passiuorum.

Recipiunt autem tantum terminationem tertiæ personæ.

Activæ uocis impersonalium certus numerus est, Est, interest, refert, accidit, contingit, evenit, uacat, prestat, restat, iuvat, constat, sufficit, placet, libet, conducit, expedit, liquet, licet, decet, oportet, tædet, miseret,

DE VERBO.

miseret, piget, pudet, pœnitet, solet, potest.

In his quedam & personaliter usurpantur, quæ tam planè non recipiunt personalem uocem. Non enim oporteo, pudeo, pœnitico dicimus. Sunt huius generis uerba impersonalia certa in omnibus linguis, ut apud Græcos δὲ ἔχῃ.

Coniugatio imitatur personalium regulas, ut uacat, uacauit. Nam tertiæ tantum personæ casum habent, Placet, placuit, Pudet, puduit, Oportet, oportuit. Est enim VI character præteritorum secundæ coniugationis. Sed à liquet non extat præteritum, à tædet fit pertesum est, à miseret misertum est, licitum est, Apud Plautum in Bacchidibus. Et pigitum est, Apud Slatium.

Nec pigitum est, paruosq; lares humilesq; subire.

Impersonalia supinis & gerundijs carent. Est autem coniugando in uniuersum usus etiam doctorum obseruandus, nam sepe non utimur casibus, quos analogia parit, ut dor & stor non dicimus.

DE PAR- TICIPIO.

PARTICIPIVM, Est nomen uerbale, significans tempus. Nam per omnia imitatur nomen in declinatione & genere. Sed à uerbo, unde cadit, tempus mutuatur, & certam significationem agendi uel patiendi. Elegans genus uocum est, si commodè utaris. Nam scilicet plerumque & magis signatè efferimus per participia, quàm per uerba, ut cum dico, Furor sit lesa sepius patientia, non paulò gratius est, quàm si dicas, patientiam, si sepe tentetur ac ledatur, furorem fieri. Includit enim participium relationalium uel particulas, dum, si, cum uerbo.

PARTICIPIO ACCIDVNT.

Genus, Numerus, Figura, Casus,
Tempus, Significatio.

GENVS ex regulis de nomine cognosci potest. Nam omnis generis sunt ea, quæ NS finiunt, ut Legens. Cetera mutant genera per terminationes, more adiectiuorum, ut hic Lectus, hæc Lecta, hoc Lectum.

CASVS.

DE PARTICIPIO.

CASVS iidem qui in nomine. Et formulæ declinationis apud Donatum extant.

FIGVRA, Simplex, ut, Spirans.

Decomposita, ut, Respirans.

Nam nulla sunt composita participia, nisi ex uerbis compositis.

TEMPVS, ex formatione cognoscitur.

Præsens uocum est NS finientium, sitq; à præsentis uerbo.

Futurum uocum est VRVS & ANDVS uel ENDVS finientium, sitq; à supino futurum in RVS.

Ceteræ uoces significant præterita suntq; à præteritis.

SIGNIFICATIO. Ea uerò pueris in primis obseruanda est, ut discant, quæ actiue, quæ passiue significant, qua in re sepius uidemus peccare imperitos.

Actiue significant, quæ ab actiuis cadunt. Nam participium imitatur sui thematis significationem.

Porro ab actiua uoce duplicia ueniunt participia, Præsens in ns, ut legens. Futurum in urus, ut lecturus, atq; hæc actiue significant.

A neutris cadunt similia participia, imitantur & hæc suorum uerborum significationem

A passis

DE PARTICIPIO.

A passiuo item duplicia, Præteritum, ut lectus. Futurum, ut legendus, eaq; passiuè significant.

Fiunt à neutris passiuia participia, sed ab his tantum, quorum tertiæ personæ passiuè usurpantur, ut aratur terra. Hinc arata & aranda terra. Sic Virgilius, Arte laborate uestes. Arata littora. Sic decurso spacio. Est & illud dictum κατὰ χεῖρας.

Quæ uenit indignè pœna dolenda uenit.

Item.

Virq; mihi dempto sine carendus abest.

A deponenti triplicia, Præsens, loquens. Præteritum, locutus. Futurum, locuturus.

In his sunt & futura in dus, cum uidelicet uerbum passiuè significat, nam rus est actiuæ significationis, ut sequendus, utendus.

A communibus quadruplicia, Præsens, criminans. Præteritum, criminatus. Futurum actiuum, criminaturus. Passiuum Futurum, criminandus.

Admonuimus autem supra, ueteribus plura fuisse communia uerba, quàm nobis. Hinc participia extant.

Mentita

DE PARTICIPIO.

Mentita tela, meditata omnia, expertæ uirtutis, passiuæ significatione, quod uerba horum olim communia fuerint.

Sunt & anomala participia, uel potius ἀνόμοια, quæ non habent uerba certa, ex quibus formantur.

Iuratus actiuè significationem aoristi Græci habet, ἐμώστας.

Exosus & perosus, actiuè significant, ut Græcum aoristum παρήστας, ut Ouidius.

Tædas exosa iugales.

Et Virgilius.

Lucemq; perosi.

Est & osurus apud Ciceronem de amicitia. Negabat ullam uocem inimiciorem amicitia potuisse reperiri, quàm eius, qui dixisset, ita amare oportere, ut aliâ quando esset osurus.

Personalia uerba ferè omnia ex se pariunt participia. Sed est tamen obseruandum, quid usus probet, nam fiens, iens, fiendus, nascendus aut natus a nascor nemo dixit, at naturam dicimus.

A SUM

DE PARTICIPIO.

A Sum tametsi ueteres fecerint ens, sicut *Græci* *ἐν* ab *ἐν*, tamen ipsi, tanquam absurdum repudi-
runt, at unde futurus participium extat.

Ab impersonalibus, quæ non recipiunt uoces per-
sonalium, nulla extant participia, præter pudendus, pœ-
nitendus, & pertæsus, dicens, libens.

Neq; hic prætereundum est, degenerare partici-
pia nomina, uel compositione, ut indoctus, nam indo-
cto non dicitur, aut amisso uerbi casu, ut, fugitans litium,
cupiens pecunie. Nam participia regunt uerborum
casus, at cū in nomina degenerant, genitiuos adsciscunt,
ut, Amans præceptoris discipulus. Ea; comparantur, &
casus comparationis recipiunt, ut, Nemo est me aman-
tior præceptoris.

Similia participijs sunt, tunicatus personatus, obæ-
ratus, & similia, sed hæc sunt nomina. Nam nec ex uer-
bis nascuntur, & tempus non significant.

In bundus nomina sunt, tametsi Liuius casum parti-
cipij addiderit uoci concionabundus, in tertio libro
primæ Decados. Hæc concionabundus cir-
cuibat homines.

DE AD

DE AD- VERBIO.

D VERBIVM uocârunt, quod
actionis aut passionis circumstan-
tiam una uoce effert, ut, Di-
cit grauius, uenit properè. Ideoq;
Aduerbium uocârunt, quod uer-
bo circumstantiam adiicit.

ADVERBIO ACCIDVNT.

Species, Significatio, Figura,
Comparatio.

SPECIES duæ, Prima & deriuatorum.

Prima eorum est, quæ non aliunde nata sunt, ut,
eras, heri, pax, id est, tantum.

Deriuatiua sunt, quæ cadunt aliunde, ut, Vesperis,
quod est à nominis datiuo, alternè, furtim à uerbo furor,
strictim, à uerbo stringo, Homerice ab Homero, huma-
nitus & humaniter. Quædam enim uariè afferuntur.
Sæpe autem et nomina genere neutro fiunt aduerbia, ut,
Infans recens natus, & toruum uidet, pro toruè, hoc mo-
do Græci sæpe adiectiua neutra mutans in Aduerbia.

Signi-

DE ADVERBIO.

Significationis multa capita sunt, cuius uim ita res-
etè poterit peruidere puer, si cogitabit illam uarietatem
significationis ex uarietate circumstantiarum in actio-
nibus nasci. Nam tempus, locus, quantitas, qualitas, &c.
nihil sunt, nisi actionum circumstantiæ. Et quia Dona-
tus probe percensuit capita significationis, non est opus
hic ea repetere.

Tantum hoc monendos putabam pueros, ut dili-
genter obseruent naturam localium aduerbiorum, quæ
in loco, quæ ad locum, quæ de loco significant. Nam ea
in re nonnunquam peccatur.

In loco significant, Hic, illic, istuc, ibi, ubi, ubicunq;
ubiq; ubiuis, alibi, intus, foris, supra, droben, infra, drun-
den.

Tibullus lib. 1. Elegia 10.

Non seges est infra, non uinea culta, sed audax
Cerberus, & stygiæ nauita puppis aquæ.

Ad locum, Huc, illuc, istuc, eò, quò, aliquò, ne-
quò, siquò, quocunq; intro, foras. Huc pertinent,
quæ & uersus locum significant, ut, introrsum, re-
trorsum, sursum, deorsum, quorsum, leuorsum, dextror-
sum. Sunt autem composita à uersus, quod uidetur ha-
bere aduerbij significationem. Nam & prepositionem
aliam permittit nomini adiungi, ut Plinius lib. 6. cap. 32.

Ad oc-

DE ADVERBIO.

Ad occasum uersus. Et cesar sine prepositione, Massy-
liam uersus.

De loco: Hinc, illinc, istinc, Inde, Vnde, Alicunde,
Cœlitus, Funditus, Radicius, Infernè, Superne, quod uul-
gus dicit desuper. Plinius lib. 33. cap. 6. Argentum inna-
tai superne, sicut oleum aquæ, id est, desuper.

Per locum: Hac, illac, istac, Nequa, Siqua.

Inter localia numerant etiam hos casus, Domi, Mi-
litie, Humi, Ruri. Item, propria nomina locorum, Ro-
me, Romam, Roma, nos inter nomina relinquimus, deq;
construptione eorum suo loco dicemus.

Obseruabunt autem pueri, nonnunquam localia
tempus significare, ut, Ibi, pro Tum sæpe accipitur.

Vsq; & temporibus & locis accommodatur, &
additur uocibus aliàs de loco, aliàs ad locum significa-
ntibus, ut Cicero, Vsq; ad Numantiam misit. Et Terentius,
in Eunuch. act. 1. sce. 2. Ex Aethiopia usq; hæc est. Et pro
Archia, Inde usq; à prima pueritia repetens.

Non adsciscunt nominum casus aduerbia, ideòq;
scripserunt ueteres Grammatici, degenerare in præ-
positiones aduerbia casum recipientia, ut, Pridie, quod
prioris diem significat, aliàs genitiuum, aliàs accusa-
tiuum adsciscit, ut Cicero ad Lentulum, Pridie eius dici
frugeramus. Et pridie nonas Iunij, ad Appium. Et ad

K Atticum,

DE ADVERBIO.

Atticum, Pridie compitalia. Postridie, est postero die, genitium & accusatiuum adseiscit.

FIGURA.

Simplex, ut: Prudenter.

Composita, ut: Interdiu,

Decomposita, ut: Imprudenter.

COMPARATIO.

Aduerbia orta à nominibus adiectiuus imitantur nominum comparationem, & recipiunt constructione casus comparatiui & superlatiui, ut: Fortiter, fortiùs, fortissimè. Sic & quedam alia, non nata à nominibus, sepe, sepiùs, sepiùsimè. Nuper, nuperrimè, sine comparatiuo.

DE PRÆPOSITIONE.

PRÆPOSITIO est propemodum articulus, uerbo nomen adiungens, quod aliquam facti circumstantiam significat, ut:

Non datur ad Musas currere lata uia. Nam accusatiuus, Musas, non poterat addi uerbo Currere, nisi præpositio Ad, tanquam articulus illum adiungeret.

Accidit

DE PRÆPOSITIONE.

ACCIDIT Præpositioni, Constructio, eaq; serè ex Donato cognosci potest, sed est mira uarietas significationis etiam in iisdem casibus, quam nos regulis complecti non possumus, usu legendi & scribendi discenda est. Vt aliud significat Secundum, cum dico: Secundum aut rem uulnus accepit. Aliud apud Suetonium in Augusto: Ipsam esse, cuius imago secundum cuiem sibi obuersa sit. Aliud in Claudio: Absentibus secundum præsentibus facillimè dabat. Eam uarietatem usus docebit.

Aliæ uerò præpositionum uerbis accusatiuos adiungunt, aliæ ablatiuos.

ACCVSATIVOS XXVII.

AD.

Ad Calendas Græcas.

APVD.

Et bene apud memores ueteris stat gratia facti.

ANTE.

Diciq; beatus

Ante obitum nemo, supremaq; funera debet.

ADVERSVS.

Ne Hercules quidem aduersus duos.

CIS.

Vuitberga nobis cis albam sita est.

K 2

CITRA.

DE PRÆPOSITIONE.

CITRA. ULTRA.

Est modus in rebus, sunt certi deniq; fines,
Quos ultra citraq; nequit consistere rectum.

CIRCVM.

Locale est, Circum montem.

CIRCA.

Circa forum, Circa uiginti annos.

CIRCITER.

Tempus & numerum significat,
Circiter horam undecimam.

CONTRA.

Contra stimulum calees.

ERGA.

Princeps erga populum clemens.

EXTRA.

Extra omnem ingenij aliam positus, Cicero.

INTRA.

Crede mihi, bene qui latuit, bene uixit, & intra
Fortunam debet quisq; manere suam.

INTER.

Multa cadunt inter calicem supremaq; labra.

INFRA.

Quem ego infra omnes homines esse puto.

IUXTA.

Cum lucubrando iuxta ancillas lanam faceret.

OB.

Fœda

DE PRÆPOSITIONE.

Fœda mors ob oculos erat.

PER.

Impiger extremos currit mercator ad Indos,
Per mare, pauperim fugiens, per saxa, per ignes.

PROPE.

Id etiam comparatur. Liuius. Castra propius ho-
stem mouit Cicero. Operam det, ut cum suis copijs, quam
proxime Italian sit.

PRÆTER.

Ita fugias, ne præter casam. Terent.

PROPTER.

Aliquid mali propter uicinum malum.

POST.

O ciues ciues, querenda pecunia primum.

Virtus post nummos.

PENES.

Me penes est unum, uasti custodia mundi.

SUPRA.

Droben, Dux hostium cum exercitu supra caput
est.

SECUNDVM.

Secundum deos homines hominibus maxime utiles
esse possunt.

TRANS.

Cælum, non animum, mutant, qui trans mare cur-
runt.

K 3

ABLA

DE PRÆPOSITIONE.
ABLATIVOS. XIII.

A.

A Ioue principium Musæ, Iouis omnia plena.

A B.

Hac utuntur sequente uocali.

Ab alio expectes, alteri quod feceris.

A B S.

Abs quouis homine beneficium accipere gratū est.

A B S Q V E.

Terentius. Nam si absq; eo esset, recte ego mihi uia
differem.

C V M.

Dammum appellandum est, cum malla fama lucrum.

C L A M.

Clam patre, & Plautus, Clam patrem.

C O R A M.

Coram senatu acta res.

D E.

Alter rixatur de lana sæpe caprina.

E.

Qui falsum testimonium dixisse conuictus erat, e
saxo Tarpeio deiciebatur, Gell. lib. 20. cap. 1.

E X.

Ex malis moribus bonæ leges natæ sunt.

P R O.

Comes facundus in uia pro uehiculo est.

PRÆ.

DE PRÆPOSITIONE.

PRÆ.

Huic aliquid præ manu dederis, unde utatur.

S I N E.

Nulla dies sine linea.

T E N V S.

Iulius Cæsar tertium & quartum consulatum titu-
lo tenus gessit. Sueton. in Cæsar. Græcum est, Crurum te-
nus. Nam & in ea significatione Latini ablatiuo utun-
tur, ut: Capuloq; tenus ferrum impulit ira.

Q V A T V O R Præpositiones & accusatiuum
& ablatiuum recipiunt, sed fere diuersa significatione.

I N.

Accusatiuum, cum motum ad rem significat, ut Ho-
ratiū in arte Poë. in uicium ducit culpe fuga, si caret
arte. Terent. in And. act. 3. scen. 3. In rem utiq; est ma-
ximè. Et pro Contra. Cicero in Antonium inuectus est.

Ablatiuum adsciscit, cum in re uersari significat,
ut Ouidius 1. Trist. eleg. 4.

Scilicet ut solum spectatur in ignibus aurum,

Tempore sic duro est experiunda fides.

Veteres in hac significatione græca consuetudine
usi sunt cum accusatiuo, ut apud Terent. in Eunuch. act.
2. sec. 2. Vbi uideret me esse in tantum honorem, pro in
tanto honore.

K 4

S V B.

DE PRÆPOSITIONE.

SVB.

Cum tempus aut motum ad rem significat, accusatiuum requirit. Virgilius 3. Georg.

Sub lucem exportant calathis, id est, circiter lucem.

Virg. in 4. Aeneid.

Audiam & hæc manes ueniet mihi fama sub hnos.

Sub horam pugnae tam arcto repente somno deuinctus.

Cicero non dissimili significatione ad plancum scripsit. Sub eas statim tuae recitate sunt. Et de loco. Cicero de Oratore. Ea quæ sub oculos ipsa non cadunt.

Ablatiuo coniungitur, cum uersari in loco significat, ut, Sub dio. Virgilius 3. Aeneid.

Vasto uidisse sub antro.

SVPER.

Drauff, item ad locum significans, accusatiuum requirit. Suetonius in August. cap. 43.

Superq; se subsellio secundo collocauit.

Cum situm significat in loco, accusatiuo & ablatiuo coniungitur. Virgilius Eclog. 1.

Fronde super uiridi. Et 6. Aeneid.

Quam super haud ullæ poterant impune uolantes.

Tendere iter pennis, &c.

Liuius. Quatriduum super rupem absumptum.

Significat & præter. Suetonius in Claudio. Super cætera flagitia.

Et De,

DE PRÆPOSITIONE.

Et De, ut: Multa super Priamo rogicans, super Hecore multa. Virgil. 1. Aeneid.

Et Inter, ut: Super coenam, pro, inter coenandum, Sueton. in Iulio, cap. 57.

SVBTER.

Eadem est particula Subter constructio, apud Liuium, Est subter terram. Et apud Virgilium 9. Aeneid. Ferre liber subter densa testudine casus.

Cum amittunt præpositiones casum, sunt aduersa, ut apud Salust, Con. Catil. Sed multi mortales dediti uentri atq; somno, indocti, incultiq; uitam, sicuti peregrinantes, transgessere, quibus profecta contra naturam corpus uoluptati, anima oneri fuit, eorum ego uita tam mortemq; iuxta aestimo. Nam ibi iuxta, amisso casu, similiter significat. Ita multis post seculis. Virg. 6. Aen. Longo post tempore uenit.

Palam & Pone in aduerbijs numeramus, quod fere sine casu ponantur.

Sic Vsq; & Versus.

Secus non usurpant docti, nisi pro aliter aduerbij significatione. Cicero pro Planco: Cuius ego salutem non secus ac meam tueri debo.

K 5

DE

DE CON- IUNCTIONE.

CONIVNCTIO est, quæ subinde superioribus
sententijs aut partibus alias annectit, ut:

Nox & amor, uinumq; nihil moderabile suadent.

Nam huic sententiæ: Nox nihil moderabile sua-
det, Coniunctio annectit, amorem & uinum. Multum
hec pars orationis conducit ad rectè connectendam ora-
tionem, quare natura particularum huius generis dili-
genter excutienda est.

ACCIDVNT CONIVNCTIONI.

Tria.

Figura, Potestas, Ordo.

FIGURA.

Figure duæ sunt.

Simplex, ut, Nam. Composita, ut, Namq;.

POTESTAS.

Potestas significatio est.

Sunt autem septem Species.

Copulatiuæ: Et, Quæ, Quoq; Ac, Atq; Etiam, Si-
mul,

DE CONIVNCTIONE.

mul, Cùm, Tùm, Copulant enim tam sensum quàm uer-
ba, ut: Cùm ego, tùm alij aderant. Sed Ac, collationem
aliquando significat: Aliud mihi respondes, ac rogo.

Disiunctiuæ: Ve, Vel, Aut, Siue, Seu.

Aduersatiuæ: At, Sed, Ast, Verùm, Verò, Porro,
Atqui, Tamen, Quanquam, Quamuis, Et si, Licet, Lice-
bit, Saltem. Nam hæ diuersam sententiam superiori subije-
ciunt, ut apud Ouidium lib. i. de pont. eleg. 10.

Si modò non census, nec clarum nomen auorum,
Sed probitas magnum ingeniumq; facit.

Prior sententia est, nobilitatem non in censu aut
maiorum imaginibus esse positam, aduersa subiicitur
particula, sed in probitate & uirtute sitam esse nobili-
tatem. Ad hunc ordinem, Imò pertinet, corrigendi par-
ticula, ut apud Terent. Heus. act. i. sce. i. Quid dixi ha-
bere me? Imò habui.

Causales: Nam, Namq; Enim, Etenim, Quia, Quo-
niam, Quando, Quandoquidem, Si, Siquidem, Nisi, Ni,
Enimvero. Ea; particula nonnunquam adfirmatiua est,
ut: Enimvero Daue, nihil loci est segnitie.

Huc pertinent etiam concedendi & prohibendi
particulæ. Vt: lubeo ut facias. Ne: Quæso ne facias.

Sunt

DE CONIUNCTIONE.

Sunt enim & alie significationes harum uocum.

Rationatiue: Ergo, Idco, Igitur, Idcirco, Quia propter, Proinde, Quamobrem. Hæc enim conclusionem ratione præpositiue accommodant, ut: Nihil est homini utilius scientia literarum, sunt igitur magno studio discende literæ.

Ordinis: Insuper, Postea, Posteaquam, Deinceps, Deinde. In hac significatione, Ut, nonnunquam usurpatur, Ut uidi, ut perij, ut me malus abstulit error.

Approbatiue: Quidem, Equidem, ut, Discit literas, & strenue quidem.

Completius uocârunt Grammatici, quod nulla significationis necessitate, sed ornatus gratia inseruntur orationi sicuti Græcis $\mu\lambda\lambda\acute{o}\ \delta\eta$. Sed mihi interesse aliquid uidetur inter Græcas illas, & particulam Quidem, habetq; ea planè approbandi significationem. Cicero de amicitia: Qui autem in uirtute summum bonum ponunt, præclare illi quidem, sed hæc ipsa uirtus amicitiam & gignit & continet.

ORDO.

Quædam sunt Præpositiue, ut: Nam, Quare, Idco, Etenim,

DE CONIUNCTIONE.

Etenim, At, Ast, Nec, Si, Quin, Nisi, Scu. Non enim rectè dixeris: Est nam bonus uir. Sed: Nam est bonus uir.

Quædam post positiue, ut: Enim, Autem, quoq; verò. Rectum est: Est enim bonus uir. Non est rectum: Enim est bonus uir.

In his sunt, quæ $\epsilon\pi\alpha\lambda\upsilon\gamma\epsilon\iota$ dicuntur, id est, quæ suum tonum reiiciunt in finem dictionis, cui adherent. Ideoq; $\epsilon\pi\alpha\lambda\upsilon\gamma\epsilon\iota$ dicuntur, ab inclinato tono in extremam syllabam proximæ uocis. Sunt autem: Que, Ne, Vc, ut apud Horatium de arte Poëtica.

Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis, Indoctusq; pile, disciue, trochiue quiescit.

Quædam indifferenter præponuntur, & postponuntur, Ergo, Igitur.

Adhibebunt igitur pueri in loquendo hanc curam, ne quid in collocandis coniunctionibus peccent & bonorum Autorum exempla hac in re studeant imitari.

DE

DE INTER- IECTIONE.

INTERIECTIO, propemodum non est dictio,
sed tantum sonus in conditus, animi adfectum signifi-
cans.

Significant autem.

Alie admirationem, ut: Pap.e.

Alie communionem, ut: Væ.

Alie dolorem, ut: Hei, Heu, Ah, Proh dolor.

Alie metum, ut: Atat.

Alie indignationem, ut: ô Proh Iuppiter, &c.

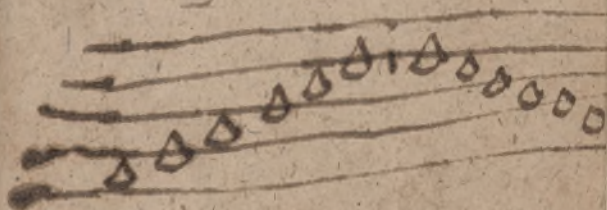
Suppeditabit plures etiam species lectio Autorum,
quas, cum in infinitum penè pateant, nihil attinet hic re-
cenfere. Ex autem parçè in loquendo uten-
dum hoc uocum genere.

FINIS.

*Ar mi fa sol la
ut remi fa sol la*

*1593
Fhar*

SYNTAXIS VT
OLIM A PHILIPPO ME.
LANCHTHONE CONSCRIPTA FUIT,
CUI PAUCÆ REGVLÆ ADIECTÆ
SVNT, VT ESSET PVERILIB
BVS SCHOLIS ACCOM-
MODATIO.

MAGDEBVRGÆ,
EXCVDEBAT AN.
DREAS GHENE.

M. D. LXVII.

DE SYN- TAXI.

YNTAXIN Græci nostri constructionem uocant, rationem contextendæ orationis, & coniungendarum uocum, ita, ut certam sententiam dilucidè representent. In tenui, ut ait Virgilius, labor est, at tenuis non gloria, nec mediocre precium opere, posse animi sensa, citra ambiguitatem offerre. Nam quibus hæc Grammatices pars non satis familiariter nota est, ij, qui temerè congerunt uoces, non possunt explicare, quod sentiunt, sed dant sine mente sensum, & inani quodam strepitu feriunt aures, perinde atq; fluctus littora ferit. Est autem in puerilibus studijs imprimis opera danda, ut sermonem sibi quisq; perspicuum & planum comparet, quo exprimere animi cogitata sine ne ambiguitate possit. Indigni mihi hominis uocabulo uidentur, qui quoties res seriè orationem flagitant, tanquam κῶφα πρὸς ὁσῶτα in Comedijs, nullam uocem adere possunt. Sepe etiam comperi pueros, cum honorum uerborum magnam haberent copiam, tamen, quia certam structuræ rationem non norant, non esse ausos loqui, quibus opera omnis collata in literas, unam hanc ob causam perierat, quod Syntaxin non didicerant.

SYNTAXIS

Quare diu mihi in hac parte Grammatices puer detinendus uidetur, dum omnes formulas coagmentandarum uocum cognouerit, & tanquam Architectum orationis profiteri se ausit.

DE NO MINE.

OMEN sine uerbo non absoluit orationem aut integram sententiam. Est enim oratio integræ sententiæ explicatio. Et tamen multa sepe nomina connectuntur, quibus unum uerbum respondet. Quare principio de Nominum

Syntaxi dicemus.

PRIMA REGULA.

Adiectiuum & substantiuum eodem genere, numero & casu coherent, ut:

Amicus certus in re incerta cernitur.

II.

Ad eundem modum & participia substantiuus connectuntur, ut:

Donec eris scelix multos numerabis amicos,

Nullus ad amissas ibit amicus opes.

III.

Idem

PHILIP. MELANCH.

Idem seruatur in pronominiibus, ut,
Crede mihi, benè qui latuit, benè uixit, & intra
Fortunam debet quisq; manere suam.

IIII.

Quando duo Adiectiua concurrunt, alterum induit naturam nominis Substantiuui, ut, Fidus amicus.

V.

Aliquando & substantiua induunt adiectiuorum naturam, ut,

Populum latè regem, pro regnantem.

SECUNDA REGULA.

Interrogatiuum & redditiuum casu conuenire debent, ut, Cuius est sententia? Ciceronis.

Interdum queritur per uocem, quæ cum diuersis casibus construi solet, ut,

Quantum emptus est liber? Drachmis duabus.

Sunt autem duplicia interrogatiua. Alia dicuntur Substantiæ, ut,

Quis?

Equis?

Nunquis?

Vter?

de multis.

de duobus.

Alia accidentis, ut,

Qualis

Quot?

Cuias? Cuiusmodi?

Quantus?

Quotus?

Quotuplum?

A 3

TERTIA

SYNTAXIS
TERTIA REGVLA.

Relatiuum cum antecedente substantiuo necesse est genere & numero consentire, casu non semper conuenit, nam is sequenti uerbo respondet, ut: Literas accepi tuas, quæ mihi magnæ uoluptati fuerunt.

II.

Est & ubi relatiuum sequentis substantiui genus, casum et numerum mutuatur. Salustius. Est locus in carcere, quod Tullianum appellatur. Et Liuius. Carcerem edificatum esse, quod domicilium plebis Romane uocare solitus est. Sed rara hæc figura est.

III.

Aliquando relatiuum in neutro genere refertur ad uerbum, uel totam orationem præcedentem, ut: In tempore ad eam ueni, quod rerum omnium est primum.

IIII.

Qualis, suum substantiuum adsciscit, à quo mutuatur casum, genus & numerum, ut:

Talis est ciuitas, quales sunt principum mores.

Idem intellige de similibus particulis, ut sunt, Quantus, Quotus, &c.

V.

Nonnunquam antecedens consuetudine græca per Ellipsin dissimulatur, ut:

Hæc uociferantem, quibus erat imperatum, iugulant.

VI.

Aliquando

PHILIP. MELANCH.

Aliquando & relatiuum dissimulatur, ut: Vrbs antiqua fuit, Tyrij tenuere coloni, deest quam.

QVARTA REGVLA.

Substantiuum cum substantiuo genitiuo casu iungitur, ut: *fructus / æt. 14.*

Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.

II.

Atticismum uocant, cum in hanc formam mutamus adiectiui & substantiui constructionem, ut:

Nihil pecunie, pro nulla pecunia. Nam adiectiua genere neutro uertuntur in substantiuorum naturam, ut apud Catullum. Sed non uidemus mantica, quo in tergo est.

III.

Aduerbia copie aut penurie imitantur hanc Syntaxin, ut: Satis eloquentie, sapientie parum, abunde uerborum.

Est & hic Atticismus, id genus, pro, eius generis. Multi hoc tempore prætextu Euangelij seditiones excitant, id genus homines odi, nam sibi regnum, non Christo parant.

Est & alia quedam forma, sed qua in paucis uerbis utimur, homo nihili.

Res mancipi, pronunciatum autem mancipi tribus syllabis. Sed ea uox est genitiuus à nominatiuo mancipium. Res mancipi, id est, propria.

Addunt & his datiuum frugi, homo frugi, & par-

SYNTAXIS

ticulam huiusmodi. Hæc cum omnibus generibus, casibus
& numeris coniunguntur.

QVINTA REGVLA.

Comparatiui adsciscunt ablatiuos, ut: Vilius ar-
gentum est auro, uirtutibus aurum.

II.

Et pro ablatiuo interdum nominatiuus ponitur,
cum particula, quàm, Vilius est argentum quàm aurum.

Sic autem & Latini comparatiuos iterarunt. Tri-
umphus clarior quàm gratior. Et, Pestilentia minatio-
r quàm perniciosior. Apud Liuium. Item, Quis interpre-
tari potest impudentior ne, an improbius? Plautus. Ami-
cior mihi nullus uiuit atq; is est.

Hæc formulas adscripsi, ut pueri obseruent pro
quàm, Latinos uti particulis, Ac, Atq;.

SEXTA REGVLA.

Superlatiui adsciscunt genitiuos plurales, uel col-
lectiui nominis singulares, ut, Disertissime Romuli ne-
potum. Et, Tydides Danaum fortissimus.

II.

Aliquando & sine his casibus superlatiui inserun-
tur orationi, cum casu tantum positiui, & significant
ualde supra positiui significationem, ut, Armorum &
equitandi peritissimus, id est, ualde peritus.

III.

Obseruandum est, quòd comparatiui & superlatiui
præter

PHILIP. MELANCH.

præter hos casus & positiui sui casum recipiunt, ut:
Diues, ditior, ditissimus agri.

IIII.

Eò, quò, tantò, quantò, comparatiuis iunguntur, ut:
Omne animi uitium tantò conspectius in se crimen ha-
bet, quantò maior qui peccati habetur.

Mutò, longè, comparatiuis & superlatiuis præpo-
nuntur. Cicero. Conspectus uester multò incundissimus.

Vt & ita plerumq; superlatiuis adduntur. Cicero,
Vt enim quisq; optime dicit, ita maxime dicendi difficul-
tatem, uariosq; euentus orationis, expectationemq; homi-
num pertimescit.

SEPTIMA REGVLA.

Quæ partitionem significant, aut collectionem, item
genitiuos plurales adsciscunt, ut: Nemo hominum. Alter
horum. Pars ciuium. Cicero, Quorum altera exemplis,
altera scientia te potest augere.

II.

Sic & comparatiui, partitionem significantes, geni-
tiuum pluralem adsciscunt, ut: O maior iuuenum, id est,
inter iuuenes. Nam partitionem exponimus, per parti-
culam, De, E, Ex, & Inter, ut: Concionatorum alij pure
docent Euangelium, alij adulteratum impijs opinionibus,
id est, inter concionatores.

Vtimur autem comparatiuo, cum partitiō fit inter
duo. Superlatiuo, cum inter plura, ut: Manuum dextera

A S

est

SYNTAXIS

est agilior. Poëtarum doctissimus est Virgilius.

III.

Vim partitiuorum habent aliquando & pronomina, item numeralia nomina, interrogatiua & adiectiua, ut: Hec animum canit. Primus regum Romulus. Quis Deorum? Nigre lanarum nullum colorem bibunt.

IIII.

Partitiua, cum sunt adiectiua, mutantur genus & genitiuo plurali, quando non habent adiuncta substantiua eodem casu, ut: Animum alie digitate sunt, alie palmipedes, Plinius. Idem, Animalium quaedam, ut manibus, utuntur priorum ministerio pedum, sedentq; ad os illis admoventis cibos, ut Sciuri.

Quod autem Tercitius dixit. Quandoquidem illarum neq; quisquam te nomen, neq; scit qui sis. Item, Hunc oculis suis nostrarum nunquam quisquam uidit, &c. non recessit a regula, sed usus est particula, Quisquam, genere communi, sicut etiam simplex interrogatiuum Quis, a ueteribus usurpatum fuit genere masculino & feminino, ut apud Græcos particula interrogatiua ris, & infinitiua ris. Plantus in Aulula. Quis ea est?

OCTAVA REGULA.

Adiectiua quæ copiam, desiderium, notitiam & contra significant, genitiuos adiscunt, ut: Ditissimus agri Phœnicum. Stultorum plena sunt omnia. Cicero. Referta

PHILIP. MELANCH.

Referta sceleratissimorum hominum. Cupidus lucri. Ignarus hominumq; locorumq; Fidens animi. Nec sum animi dubius. Peritus belli. Pœsaga mens mali. Conscia mens recti famæ mendacia ridet. i. Fast. Memor præteriti. Nam isthæc commemoratio quasi exprobratio est immemoris benefecij.

Hûc pertinent Reus & Compos, ut: Reus furti. Vix sum animi compos, ita ardeo iracundia.

II.

Sic & participia plerq; genitiuo iunguntur, cum degenerant in nomina, & uerborum suorum casus amittunt, ut: Fugitans litium. Cupiens pecunie. Patiens inediae. Pertesus tede & thalami. Nam pertesus thalamum, patiens inedia, participia sunt, nec significant æquum, id est, habitum & consuetudinem, sed præsentem modo dictionem.

III.

Sed his quæ copiam significant, inuenies etiam ablatiuos adijci, ut, Cicero.

Copijs abundans. Crura thymo plena.

IIII.

Hûc referri possunt & formulæ a Captus, quæ priuationem significant, ut: Captus oculis. Mente captus, Cicero. Pedibus captus, Linus.

V.

Adiectiua in AX uerbalia ferè cum genitiuo construuntur,

SYNTAXIS

struuntur, ut: Tempus edax rerum. Tam ficti prauitq; tenax, quam nuncia ueri.

NONA REGVLA.

Datiuum adsciscunt, quae similitudinem, utilitatem, facilitatem, amicitiamq; & contra significant, ut:

Fidus amico. Amicus Caesari. Par Homero. Virg.

Nulli ueterum uirtute secundus.

Simillimum Deo iudico.

II.

Sed Similis etiam genitiuos adsciscit, ut:

Domini similis.

Et Proprius. Plautus. Amatores tibi proprium.

Et Cicero. Eius uirtutis munus hoc est proprium.

III.

Adiectiua in LIS, & participia in DVS, datiuos regunt, ut: Nec uisu facilis, nec dictu affabilis ulli.

O mihi post nullos unquam memorande sodales.

DECIMA REGVLA.

Adiectiua graeca consuetudine, accusatiuos substantiuorum partem significantes, adsciscunt, ut:

Nuda genu.

Et glacialis hymis canos hirsuta capillos.

Omnia Mercurio similis uocemq; coloremq;.

Grammatici συνηδον uocauerunt, id est, comprehensionem, significat enim nomen totius ad partem tantum referri, cum dico: Aethiops albus dentes, nomen albus

PHILIP. MELANCH.

albus totum Aethiopem significat. Verum quia accusatiuos dentes subiicitur, detorquetur & nominatiuus tantum ad partem.

VNDECIMA REGVLA.

Ablatiuus instrumenti, cause & materie, subiicitur plerisque adiectiuis, ut: Clarus ingenio, armis. Lassus cura. Fessus cursu. Letus honore, imperio, apud Virgilium. Contentus paucis. Nonnunquam grauis aere domum mihi dextra redibat. Potens pecunia, & potens a pecunia. Praeceptis ambitione. Sic & orbis parentibus. Lilius. Hannibal aeger oculis ex uerna intemperie. Cicero. Aeger pedibus.

II.

Immunis, alienus, addunt sepe praepositiones, ut: Immunis a bello. Alienus a me, & alienum dignitate. Et apud Cornelium. Vacuus a periculo animus fuit. Vacuus ab odio, & uacuum ira. Cicero. Cum sumus necessarijs negocijs curisq; uacui. Salustius. Ager frugum uacuus.

III.

Dignus, indignus, simpliciter ablatiuos adsciscunt, ut: Dignum laude uirum. Natus uetat mori. Aude aliquid breuius Gyaris & carcere dignum, Si uis esse aliquid, probitas laudatur & alget.

IIII.

Huc referri possunt, & quae patriam uel nationem

SYNTAXIS *in Prosa*

nem significant, ut: Genere Andria. Natione Syrus. Patria Lesbios.

DVODECIMA REGVLA.

Varie figure sunt descriptionis, laudandi aut vituperandi. Sed ablativus Latini libentius usi sunt, ut: Puella uultu modesto. Dici enim potest, puella uultus modesti, & puella modesta uultu, et modesta uultum, per Synecdochem. Sic Columella. Asinus amplissimi corporis, etruice ualida. Cicero. Erat infirma ualetudine habitus.

TREDECIMA REGVLA.

Varia est Syntaxis uocis opus, sed ablativum sepius adsciscit, ut, Cicero. Opus est huic tuo iudicio.

Nonnunquam praecedit nominativus, Dux & autor nobis opus est.

Rarum est, Opus est nobis hanc rem.

II.

Latini imitati graecam uocem, dixerunt usus est, pro opus est, ut apud Plautum in Asinaria. Viginti iam usus est filio argenti minimis.

DECIMA QVARTA REGVLA.

Figuram appositionem dixerunt, cum duo substantiua eandem rem significantia, sine conjunctione coniunguntur, quorum alterum alterius declarandi causa additur, hoc modo: Effodiuntur opes irritamenta malorum. Posterius substantivum declarandi causa accessit. Ideoque prope-

PHILIP. MELANCH.

propemodum induit adiectivi naturam. Sic Horatius.

Et genus & formam regina pecunia donat, id est, regnans.

Suscepit Israel puerum suum, recordatus misericordiae suae, id est, Deus suscepit Israelitae puerum suum.

DE SYNTAXI VERBORVM.

NUMQUAM integra sententia sine uerbo ex solis nominibus constat. Quare cum nominibus certa quadam ratione uerba coagmentantur.

PRIMA REGVLA.

Nominativus praecedit uerbum personale finitum, simili numero & persona, ut: Ego lego, tu legis, ille legit. Nam pronomina naturam nominum habent.

Mens regnum bona possidet.

II.

Vtimur autem prima & secunda persona dissimulatis pronomibus, ut:

Viuo equidem, uitamque extrema per omnia duco.

III.

Pronomina

SYNTAXIS

Pronomina tamen uel emphasis, uel discretionis causa aliquando adduntur, ut: Tu mihi quodcumq; hoc regni, tu scepra iouemq; Concilias.

Nos patriam fugimus, tu Tytere lentus in umbra.

IIII.

Tertia persona sine nominatio in uerbis personarum libus non utimur, ut: pluit, tonat.

V.

Duo singularia postulant uerbum uel qualecumq; appositum plurale, ut: Furor iraq; mentem precipitant.

VI.

Est cum infinitiuus aut tota oratio infinitiua, pro nominatio, graeca consuetudine usurpatur, ut:

Adde quod ingenuas didicisse fideliter artes,

Emollit mores, nec finit esse feros.

Nam uerbum emollit, respondet his, tanquam nominatio, didisse artes fideliter.

Greci sic, ὅ μὲν πρῶτα τὰ ἴδη. Eum infinitiuum circum loquimur finito uerbo, adiecta particula quod, Dolet Turcis quod ab obsidione Viennensi repulsi sunt, id est, repulsos esse.

SECUNDA REGULA.

Vocatiui secundae personae & imperatiui praeponuntur. Nonnunquam etiam sine uerbo inseruntur orationi, ut:

Durate, & uosmet rebus seruate secundis.

TERTIA

PHILIP. MELANCH.

TERTIA REGULA.

Verbum finitum sequitur aliquando nominatiuus, significans gestum aut statum, & exponi potest per aduerbium, ut:

Dormit securus.

Bibo ieiunus.

It cubitum incoenatus. Virgilius.

Medio resupinus in antro.

Frangeret ad saxum.

II.

Hae referendae sunt & formulae graecae. Greci enim pro Aduerbijs loci & temporis, nomina usurpare solent, quod & Latini aliquando imitati sunt, ut:

Nec minus Aeneas se matutinus agebat, pro mane.

Ante tibi Eoae Atlantides abscondantur.

Debita quidem sulcis committas semina.

Atlantides abscondantur Eoae, hoc est, matutine, id est, Pleiades occidant mane occasu cosmico, mense Octobri, cum sol in Scorpione est.

QUARTA REGULA.

Verba substantiua praecedunt & sequuntur nominatiui. Sunt autem Substantiua, Sum, Forem, Fio, Existo, quod substantiam non actionem significant, ut:

Manus nostrae sunt oculatae, credunt quod uident.

Equus Alexandri & capite & nomine Bucephalus fuit.

II.

B

Gregorum

SYNTAXIS

Græcorum more dicunt Latini.

Fama est malum.

Humor est dulces satis.

Nam hoc modo ex adiectiuis fiunt substantiua genere neutro. Sed hic monendi sunt pueri, Latinos sæpe Ellipsi uti omisso uerbo.

Fama malum. Tale tuum carmen nobis diuine Poëta,

Quale sopor fecis in gramine, Quale per æstum

Dulcis aquæ saliente sitim restinguere riuo.

III.

Et nuncupandi uerba, quæq; eorum uim habent, utrinq; nominatiuos admittunt, ut:

Princeps Saxonie uocatur præfectus prætorij.

Carolus designatus est Romanus Imperator.

Laudibus arguitur uini uinosus Homerus.

Ille salatur Doctör.

Græcum est, Hic cupit audiri Theologus, id est, dici.

IIII.

Sed hic obseruent pueri, formulas nominandi, Dicunt enim Latini uariè, ut:

Est mihi nomen Pomponius, Apud Terentium.

Et, Est mihi nomen Pomponij Apud Plautum.

Et, Est mihi nomen Pomponio. Quia formula maxime delectantur eruditi.

Vetus est, Fecerunt illi nomen Ascanium, Apud Liuium.

DE

PHILIP. MELANCH.

DE FIGVRIS.

Nominatiui & uerbi finiti Syntaxes tradimus. Priusquam autem ostendamus, quomodo obliqui cum uerbis coercent, recensebimus figuras constructionis, quas ita uocant, cum ab analogia & communi regula de nominatiuo & uerbo, breuitatis causa, discessit consuetudo, ut: Ego & meus minister propere adcurrimus, belle dicitur contra analogiam, Si analogiam sequaris, est odiosa repetitio. Ego adcurro, & minister adcurrit.

SYNTHESIS Compositio.

Synthesis est, cum nomini multitudinis singulari, respondet uerbum uel adiectiuum plurale. Nam ad intellectum refertur constructio, ut:

Turba ruunt. Gens armati.

Pro se quisq; precari cœperunt.

Quisq; suos patimur manes.

Pars epulis onerant mensas.

II.

Est & in his Synthesis, Eunuchus mea, Nam & hic ad intellectum refertur constructio, mea, scilicet fabula.

III.

Constructio est ad intellectum referenda & in his uerbis, pluit, tonat. hic enim omitatur nomen, quod

B 2

non

SYNTAXIS

non solet fieri in alijs personalibus uerbis. Quare Grammatici hæc uerba, pluit, tonat, fulgurat, inquit, aiunt, &c. uocauerunt uerba exemptæ actionis. Intellectu tamen addimus nomen, homines aiunt, aqua pluit, coelum tonat, coelum fulgurat, ut: Tibullus.

Multus & in terris deplueretq; lapis.

Interdum additur obliquus pro nominatiuo, ut:

Pluit lapides, & pluit lapidibus.

ZEUGMA Adiunctio.

Est cum multis substantiuis unum uerbum seu adiectiuum additum, consentit cū propiore substantiuo, ut:

Semper honos nomenq; tuum, laudesq; manebunt.

Hic illius arma, hic currus fuit.

Socijs & rege recepto.

Cicero. Ego illum de suo regno, ille me de nostra Reipub. percontatus est.

Terent. Utinam aut hic surdus, aut hæc muta facta sit.

Turbatus est rex Herodes, & omnis Hierosolyma cum eo.

SYLLEPSIS Comprehensio.

Longius degenerat ab analogia. Nam hic multis substantiuis ita uerbum aut adiectiuum adijcitur, ut consentiat, non cum propinquiore substantiuo, sed prestantiore. Porro pluralis numerus præstat singulari.

Masculina

PHILIP. MELANCH.

Masculina fœmininis. Prima persona secunda. Secunda tertie.

Hic numeri tantum uariant.

Milites & imperator pugnant.

Hic illius arma, hic currus fuerunt.

Hic genera uariant.

Est mihi namq; domi pater, est iniusta nouerca,

Bisq; die numerant ambo pecus, alter & hœdos.

Hic persone uariant.

Ego & uicinus concertauimus.

Tu & frater bellè conuenitis.

Sunt & Syllepses casuum.

Remo cum fratre Quirinus iura dabant.

II.

Duobus uel pluribus substantiuis rerum inanimatarum subiicitur adiectiuum uel relatiuum plurale neutrum, ut:

Lunam & stellas, quæ tu creasti.

Liuius. Tuam & adolescentiam & perpetuam fœlicitatem, ferociora utraq; quam quietis opus est consilij, metuo.

PROLEPSIS Preoccupatio.

Partitio quædam est, seu distributio, cum nomini partes subiiciuntur, uerbo non repetitio, ut:

Milites redeunt, hic ex Hispanijs, ille ex Gallijs.

SYNTAXIS

Cur non, Mopse, boni quoniam conuenimus ambo.
Tu calamos inflare leues, ego dicere uersus,
Hic corylis mixtas inter consedimus ulmos?

SYNECHDOCHE Comprehensio.

Incidit aliquando & in uerborum Syntaxi Synechdoche, cum uerbo, maxime passiuo, & participio passiuo, subiicitur accusatiuus partis, idq; Poëtis familiare est.
Vt: Micat auribus, & tremit artus.

Doleo caput.

Pluribus ille noris uariatam pingitur aluum.

Redimitus tempora lauro.

Lachrymis oculos suffusa nitentes.

Hinc tibi quæ semper uicino ab limite sepès.

Hibleis apibus florem depasta salicti,

Sepè leui somnum suadebit inire susurro.

ANTIPTOSIS Casus permutatio.

Est, ubi contra analogiam antecedens imitatur casum relatiui, & cum uerbo principali sequenti non consentit, ut:

Urbe[m] quam statuo, uestra est.

Populo ut placerent, quas fecisset fabulas.

II.

Aliquando nominatiuus pro accusatiuo ponitur consuetudine Græca, ut:

Virgilius.

PHILIP. MELANCH.

Virgilius. Sensit medios illapsus in hostes.

Terent. Quæ sese optauit inhoneste parare hic diuitias potius, quam in patria honeste pauper uiuere.

Ouidius. Sed enim quia rettulit Ajax Esse Iouis pronepos.

Lucanus. Tutumq; putauit, iam bonus esse socer.

Ouidius. Acceptum refero uersibus, esse nocens.

III.

Videre est aliquando pro uocatiuo nominatiuum positum, ut:

Muscosi fontes, & somno mollior herba,

Et quæ uos rara uiridis tegit arbutus umbra,

Solstitium pecori defendite, pro arbute, quæ eos te-

IIII.

(gis.

Genitiuus item nonnunquam pro ablatiui, more Græcorum, positus inuenitur, ut:

Virgilius. Quas illi leta laborum,

Ipsa suis manibus uenit Sidonia Dido.

Nec enim ueterum memini letorue laborum.

V.

Aliquando datiuus usurpatur pro ablatiui cum prepositione, quæ constructio planè græca est, ut:

Montibus in nostris solus tibi certet Amyntas, id est, tecum.

VI.

Idem datiuus aliquando ponitur pro ablatiui cum prepositione à uel ab.

B 4

Arcebis

SYNTAXIS

Arcebis grauido pecori, pro, a grauido pecore.
Idem. Solstitium pecori defendite, pro, defendite pecus
a solstitio, nam in hoc exemplo & Hypallage est.

VII.

Porro datiuus nonnunquam & pro accusatiuo cum
prepositione usurpatus inuenitur, diciturq; a quibusdam
Casus octauus. Virgilius.

It clamor caelo, pro ad caelum.
Idem. Exigui numero, sed bello uiuida uirtus.
Idem. 7. Aencid. Belloq; animos accendit agrestes, pro,
ad bellum.

ENALLAGE Immutatio.

Mutatio est sine ulla ratione, tantum concinnitatis
causa usurpata, quia delectat interdum uarietas.

Sunt autem penè infinite Enallage, ex quibus nos
hanc formam ponemus.

I.

Interdum uerbum substantiuum numero conuenit
cum posteriore nominatiuo, contra rationem, ut: Aman-
tium ire amoris redintegratio est. Ratio enim poscebat
dici: Amantium ire sunt amoris redintegratio. Quia
uerbum debet conuenire cum precedente nominatiuo.

Vxor & insidie sunt pudor ille mee.

II.

Est & hæc Enallage sine ratione, tantum concin-
nitatis causa facta mutatio, cum utimur in narrando infi-
nituo,

PHILIP. MELANCH.

nituo, pro præterito imperfecto indicatiui, ut:
Facile omnes perferre ac pati, pro perferrebat, ac
patiebatur.
Mibi sacra parari, id est, parabantur.

EVOCATIO.

Vocauerunt Euocationem, cum uerbo primæ aut
secundæ personæ nomen præponitur, ut:

Ego Virgilius lego. Tu Apollonius scribis.

Nos poma natamus.

Plautus. Tum deniq; homines nostra intelligimus bona,
cum quæ in potestate habuimus, ea amisimus.

Voluerunt enim Grammatici, tertiam tantum per-
sonam in nominibus esse. Sed non uideo, cur adiecta pro
nominibus nomina, non mutuentur ab eis personam, tã
met si uerum est, quod duriusculè coherent uerba primæ
aut secundæ personæ cum nominibus.

DE VERBORVM SYNTAXI

cum obliquis.

PRIMA REGULA.

ACTIVA uerba omnia accusatiuos adsciscunt, ut:
Sophiam me Graij uocant, Latini sapientiam.

Vsui me genuit pater, mater peperit memoria.

Auriculas asini Mida rex habet.

II.

Neutra sine accusatiuis absoluunt sententiam, idcoq;

B 5

absoluta

SYNTAXIS

absoluta uerba uocauit Priscianus.

Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit,

III.

Sed quædam neutra accusatiuos cognatæ significationis adseiscunt, ut:

Aro terram.

Dormit Epimenideum somnum.

Salto fabulam.

Bibo uinum.

Et Greca.

Ἀγαθὸν ἄγασθε.

Gaudeo gaudium.

Olet unguentum.

IIII.

Sunt autem admonendi pueri, non omnium nominum accusatiuos promiscuè omnibus actiuis subiei posse, sed habendam esse rationem phrasidis. Inter est enim inter hæc, Eeci damnum, & dedi damnum. Habeo orationem, rectum est: Non est rectum, facio orationem. Rectum est, facio uerba: Non rectum, habeo uerba. Differt item, Do uerba. Et capio uoluptatem, rectius est, quam, coepit me uoluptas. Et coepit me obliuio rectè dicitur, non autem, obliuione captus sum.

Sed hæc figuræ in quotidiana lectione autorum deprehenduntur. Nos his præceptionibus uolumus inserere eas, ne onerarentur infirma ingenia puerorum nimia r'olixitate commentarij. Et congesserunt Valla & Hadrianus Cardinalis, non contemnendum numerum huiusmodi formularum, qui proponendi sunt pueris, ubi prima elementa Grammaticæ perceperint.

Est

PHILIP. MELANCH.

Est enim his qui purè latine loqui student opera danda, ut in promptu habeant magnam suppellectilem, non modò bonorum uerborum, sed & formularum sermonis, quæ in usu ueterum fuerunt. Nam ita denum reuolebit sermo latinam phrasin, & perspicuus erit, cum in compositione uerborum, ueterum exempla & consuetudinem imitabitur. Sed redeo ad pueriles regulas.

Variè dicunt, ludo aleam, & ludo talis.

SECUNDA REGULA.

Accusandi uerba & memoriæ, adseiscunt præter accusatiuum, genitiuos causam significantes.

Plautus. Furti se astringit.

Terentius. Hic se furti alligat.

Suetonius. Dolobellam repetundarum postulauit.

Linus. Cum capitis inquisissent.

Plinius. Inuenimus Egnatij uxorem, cum uinum biberet e dolio, interfectam fuisse a marito, cumq;

ecdis a Romulo absolutum.

Cicero. Sceleris condemnat generum suum.

Ouidius. Ocia delectent, admoenantq; mei.

Memini huius rei & hanc rem.

Obliuiscor huius rei.

Recordor huius rei & hanc rem.

Extant & hæc formulæ apud bonos autores.

Cicero. Ne quem unquam innocentem iudicio capitis accersas.

Cicero.

SYNTAXIS

Cicero. Putavi ea de re te esse admonendum.

Cicero. Inertiam accusas adolescentum.

Cicero. Condemnabo eodem te crimine.

ITE M. $\omega\alpha\theta\lambda\omega\delta\mu$ miseror huius.

Nil nostri misere, Virgilius.

Sed miseror primæ coniugationis accusatiuum adsciscit,
Miseror Rempub. id est, deploro, & querelis si-
gnifico dolorem aut misericordiam.

Sed Poëte propter carminis legem usi sunt uerbo
miseror pro miseror, ut:

Phœbe graues Troiæ semper miscrate labores.

Satago cum genitiuo construitur.

Terentius. Et si is suarum rerum satagit, id est, an-
xius est, & torquetur.

II.

Quibusdam affectuum uerbis additur interdum
genitiuus, interdum ablatiuus, describens subiectum, in
quo hæret affectus, ut:

Animiq; sese angebat, facti poenitens.

Angor animo, Cicero.

SIC pendeo animi. Discurtor animi, Terentius.

Territus animi, Lilius.

TERTIA REGULA.

Verba omnia in quibus est quedam concedendi si-
gnificatio, datiuum adsciscunt, qui personam designat, ut
Dat

PHILIP. MELANCH.

Dat ueniam coruis, uexat censura columbas.

Tribuo illi cruditionem.

Glycyrrhiza medetur tussi.

Dicimus etiam, medicor morbum.

Benedico tibi, non te.

Maledico illi, non illum.

II.

Quedam uariè construuntur, ut:

Studeo huic rei, & studio hanc rem.

Quintilianus. Abdicatus medicinæ studuit.

Item, Poëte & pictores in id student, ut describa-
re tabulas mensuris ac lineis sciant.

Cicero. Nihil aliud student.

SIC Vaco huic rei, in hanc rem, ad hanc rem. Vacare
culpa, est idem quod carere.

Presto illi. Terent. Homo homini quid prestat?

Presto illum. Virgilius.

Ibo animis contra, uel magnum prestat Achillem.

SED hoc rarius est.

III.

Verbis, quæ habent tribuendi significationem, ad-
duntur duo datiuus, quorum alter personam significat,
alter causam, quare res tribuatur, scilicet commodum uel
incommodum, ut:

Hoc uertitur illi uitio.

Datur crimini.

Datur laudi.

Terent.

SYNTAXIS

in Rob. Terentius. Tu nunc id tibi laudi ducis.
in Elogio Virg. Fistula Dametas dono mihi quam dedit olim.
 Ager oppositus pignori.

IIII.

Plurima item uerba composita, praesertim cum his
 prepositionibus, Ad, ante, post, inter, ob, in, sub, pra, de,
 re, & con, datiuus adherent, ut:

Cicero lib. Adsum amicis. Accumbo mensae.
in Elogio Terentius. Miror ubi ego huic anteuertim.
in Elogio Antecello, antecedo, anteco omnibus, uel omnes.
in Elogio Posthabui mea seria ludo.

V.

Breuiter, omnia uerba, cum commodum aut incom-
 modum significant, datiuum adseiscunt persone, in cuius
 gratiam uel detrimentum uerbi actio cedit, ut:

Non omnibus dormio.
 Odi sapientem, qui sibi non sapit.
 Huic habeo, non tibi.
 Mihi hic nec scribitur, nec metitur.

QUARTA REGULA.

Verbo Est, habendi significatione utimur cum datiuo, ut:

in Elogio Est mihi namq; domi pater, est iniusta nouerca.
in Elogio Tecum habita, & noris quam sit tibi curta supellex.
in Elogio An nescis longas regibus esse manus?

II.

Adduntur

PHILIP. MELANCH.

Adduntur uerbo Sum, gemini datiu, quorum alter
 personam, alter commodum aut incommodum significat,
 Vt: Est mihi lucro. Est mihi odio.

Sunt exitio Reipub. intestinae diffensiones.

III.

Aliquando uerbo Est, unicus tantum datiuus adija-
 ciunt, ut: Liuius.

Vt diuites conferrent, qui oneri ferendo essent.

VBI subintelligunt aliqui dictionem: idoneus, ualens, sufficiens, uel similem aliquam.

HVC referunt formulas, Sum soluendo, Sum in fi-
 ciendo, apud Ciceronem.

IIII.

Sed uerbum Est, cum genitiuo participij & nomi-
 nis, significat idem quod facit seu conducit ad eam rem, ut

Est conseruande libertatis, id est, facit seu condu-
 cit ad conseruandam libertatem.

Liuius lib. 5. ab urbe. Adco quicquid Tribunus
 plebis loquitur, & si prodenda patrie dissoluendaq;
 Reipub. est, adfuciscitis audire.

V.

Verbo substantiuo additur genitiuus possessorem
 significans, item genitiuus & ablatiuus describens rem
 aut personam qualis sit, ut:

Pecus est Aegonis, non Melibaei.

Cicero. M. Antonius uir sapientis consilij fuit.

Cesar.

SYNTAXIS

Cesar. Cicero erat tenuissima uoletudine.

Cicero. Annibalis nomen magna erat apud omnes gloria.

Terentius. Quas matres student demissis humeris esse, uincto pectore, ut graciles sient.

QVINTA REGVLA.

Duos accusatiuos pauca quædam actiua adsestunt. Ea; uocant Grammatici Transitiua, quod transmigret in duos accusatiuos actio, ut:

Docco te literas. Posco te pecuniam.

Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes.

Interrogo te hanc rem, & de hac re.

SEXTA REGVLA.

Ablatiuum significantem causam, instrumentum, uel modum agendi, propemodum omnibus actiuis uerbis subiicimus, ut:

Oderunt peccare boni uirtutis amore.

Oderunt peccare mali formidine poenæ.

Naturam expellas furca, tamen usq; recurret.

Quo semel est imbuta recens seruabit odorem

Testa diu.

Ferit illum gladio.

II.

Copie & inopie uerbis latina consuetudine ablatiui adduntur, in plerisq; amarunt Latini etiam genitiuos, ut: Impleo poculum uino.

Induo

PHILIP. MELANCH.

Induo me ueste & uestem. Linius. Sagunti excidium pia & iusta nobis arma induit.

Spolio te pecunia. Multo morte.

Hoc te fasce lenabo.

Leuatus febre.

Abundare præceptis.

Adscio te honore.

Luxuriant animi rebus plerunq; secundis.

Luxuriatq; thoris animosum pectus.

Culpa uacare magnum solatium.

Conflitari graui pestilentia.

Conflitari aduersa ualetudine.

Laborare ex pedibus.

Laborare febri.

SEPTIMA REGVLA.

Repellendi significationem habentia & auferendi, ablatiui adsciscunt, cum præpositione, & sine præpositione, ut:

Ignauum fucos pecus & præsepibus arcet.

Abstineo a uino.

Horatius. Abstinit Venere & Baccho.

ET petendi, ut: Peto abs te pecuniam.

II.

Vtor, uescor, fungor, fruor, potior, ablatiui adsciscunt, ut: Vtor uino.

Fruor meis studijs.

Potitus imperio.

C

Cicero.

SYNTAXIS

Form. Cicero. Hoc proprium est multitudinis, in cum
primum abuti libertate, per quem consecuta sit.

Disco ab illo, & disco de illo Musicam. Plautus in
Poenulo.

ET induendi uerba, ut,

Primum Exuo tunicam, & exuo hunc tunicam.

Sequitur Caesar. Vallis se induebat.

669 Liuius. Nouum ingenium induerat.

Virgilius. Troianos exue cestus. *5 Ar.*

Martialis. Dum mutat cultus, induiturq; togam.

Virg. Sic ait illachrymans, humero simul exiit
ensem. *9 Ar.*

662 Se agro paterno auitioq; exuisse.

OCTAVA REGULA.

Verba composita nonnunquam cum accusatiuo uel
ablatiua construuntur, ut prepositionis cum qua com-
ponantur, ut, Villam pretereo sciens. Terent.

663 Transiit metam. Terent. Quanta spe decidi.

3 Ar. Omnibus idem animus scelerata excedere terra.

DE PASSIVIS.

Passiuorum proprius casus est ablatiuus cum pre-
positione ex nominatiua actiui factus; accusatiuus
proprius actiui in nominatiuum mutatur, ut,

Lego Virgilium. Virgilius a me legitur.

II.

Nonnun-

PHILIP. MELANCH.

Nonnunquam ablatiuus in datiuum mutatur, ut,

Visus mihi, pro, uisus a me.

Preterea duo nec tuta mihi ualle reperi

Capreoli. sparsis etiam nunc pellibus albo.

III.

Hic pertinent neutralia passiuia, Fio, Vapulo, Venco.

Vapulabis a magistro.

Cicero. Qui cum se omnium sermonibus sentiret
uapulare.

Cice. Hic uenit a te prius, quam Roman ueniret.

Ecce duo passeret Assueuunt.

IIII.

Passiuis adduntur reliqui casus, quos recipiunt acti-
ua, preter accusatiuum actiui proprium, ut,

Percutior gladio.

Dolobellus postulatus repetundarum.

Doccor Grammaticam.

Cato rogatur sententiam.

Figuratum est. Pluribus ille notis uariatam pingitur
aluam, pro, uariata aluo, ut supra dictum est in Synech-
doche.

DE DEPONEN-

tibus.

Deponentia, que actiue significant, actiuorum con-
structionem imitantur. Neutrorum, que neutra-
liter significant, ut,

C 2

Assen-

SYNTAXIS

Assentior tibi. Largior tibi pecuniam.
Venatur laudem modestie.
Cicero. Leuitatis est, inanem aucupari timorem, &
omnes umbras etiam false glorie consecrari.
Adulor tibi & te, dixerunt ueteres.

II.

Sequor cum compositis & frequentius inde natis,
accusatiuum adsciscit, ut:
Ne sequaris ea, quæ non possis assequi.

DE INFINITIVIS.

PRIMA REGVLA.

Infinitiui adduntur uerbis significantibus sensum aut
uoluntatem, Græci ἡγοῦσθαι uocant, ut:

Cupio te uenire.
Filij uxorem datum iri audierat.
Memini facere non fecisse.

SECUNDA REGVLA.

Accusatiuus proprius casus est infinitiuorum, præ-
cedens infinitiuos, & exponitur per nominatiuum adiec-
ta particula, Quod, ut:

Aiunt probos Adoloscens deprauari consuetudine
malorum, id est, Aiunt, quod probi Adoloscens depra-
uentur consuetudine malorum.

TERTIA REGVLA.

Infinitiui

PHILIP. MELANCH.

Infinitiui adduntur nominibus adiectiuis, facultatem
significantibus, ut:

Difficile est efficere. Soli cantare periti.
Amor scelcratus habendi.

QUARTA REGVLA.

Infinitiuus esse dissimilis est aliorum infinitiuorum.
Nam casus sequens conuenit plerumque cum casu nominis
præcedentis, ut:

Tu uis esse miles.
Nobis non licet esse tam disertis.

QVINTA REGVLA.

Nonnunquam & infinitiuus aut tota oratio infini-
tiua pro nominatiuo ponitur, ut supra dictum est.

Velle suum cuique est, nec toto uiuitur uno.

ET tunc neutrum adiectiuum illi annectitur, ut:
Scire tuum nihil est.

DE GERVNDIIS.

PRIMA REGVLA.

Genitiui casus Gerundia sequuntur nomina substan-
tiua facultatem significantia, ut:

Occasio emergendi.
Gratia discendi Athenas missus.
Tempore creuit amor, qui nunc est summus has
bendi.

Gracissimus est, infinito uerbo uti pro Gerundio, ut:

C 3 Nunc

SYNTAXIS

Nunc est tempus dicere quæ sentias, id est, dicendi quæ sentias.

in Aulo
A. S. C. Et Terentius. Quod plerique omnes faciunt adolescentuli, ut animum ad aliquod studium adiungant, aut equos alere, aut canes ad uenandum. Nam hic infinitivus alere, regitur à uoce studium, ut sit, ad studium alere, pro, ad studium alendi equos, alendi canes.

III.

Adiectiua cupidus, peritus, & quedam affinia præcedunt gerundia in di, ut,

Cupidus uidendi. Virgilius.

Aeneas celsa in puppē iam certus eundi.

SECUNDA REGULA.

Accusatiui casus Gerundia præpositione annectuntur uerbis, ut: Mitto illum ad speculandum arcem.

Inter agendum.

Occursare capro, cornu ferit ille, cauto.

II.

Impersonalia sunt, quoties sine præpositione & uerbi sui casu ponuntur uoces illæ similes gerundijs indum, & significant necessitatem uel officium, ut, Vigilandum est nobis. Sperandum est uiuis.

TERTIA REGULA.

Casus ablatiui Gerundia, sequuntur uerba, uel cum præpositione, uel sine præpositione, ut,

Omnia conando docilis solertia uineit.

Frigidus

PHILIP. MELANCH.

Frigidus in pratis cantando rum pitur anguis. *fol. 8.*

Cantando tu illum? Explicatur, dum cantas.

Homines nihil agendo mala agere discunt.

Ratio bene scribendi cum ratione loquendi coniuncta est. *Expositio lib. 1. cap. 1.*

QUARTA REGULA.

Adsciscunt autem Gerundia casus uerborum suorum *ὁμογενῶν*, ut,

Gratia salutandi amicos domum redij.

II.

Sed Latini eandem sententiam efferunt per participium, ut, Gratia salutandorum amicorum domum uenio. Et, ad speculandam arcem missus est eques, pro, ad speculandum arcem, & salutandi amicos.

Et hic rixantur Grammatici, utrum Gerundia recipiant casus. An sit Gerundium salutandorum, cum dico, Gratia salutandorum amicorum domum uenio. Rectius est autem, meo iudicio, & ad captum puerilem accommodatius, docere, Quod gerundia fiant participia, quando non regunt casus suorum uerborum. Cum dico, salutandi amicos, salutandi hic gerundium est, significationis actiue, quia regit casum uerbi actiui, sicut saluto amicos. Cum dico, salutandorum amicorum, hic salutandorum participium est passiue significationis.

Veteres usi sunt quedam figura, ut apud Terentium. Crescendi nouarum. Et apud Plautum. Nominandi istorum

SYNTAXIS.

istorum magis quam edundi copia est. Pro, nominando-
rum istorum. Hec figura propemodum græcum quid-
dam habet.

DE SUPINIS.

PRIMA REGULA.

Actiue significant supina priora, & casum uerbi
sui adsciscunt. Coniunguntur autem cum uerbis
significantibus motum ad locum, ut:

Venio salutatum amicos, significatio infinitiui est.
Significat enim, Venio salutare amicos, & uenio ad

salutandum amicos.

Spectatum admissi risum teneatis amici.

Aret quesitum.

Coctum ego, non uapulatum dudum conductus
sum, Plautus.

SECUNDA REGULA.

Posteriora supina significant passiuè, & constru-
untur cum adiectiuis facultatem significantibus, ut:

Facilis uisu, id est, uideri.

Turpe quidem dictum, sed si modo uera fatemur,

Vulgus amicitias utilitate probat.

II.

Supina item posteriora construuntur cum uerbis
significantibus motum de loco, ut, Cato.

Primus cubitu surgat, postremus cubitum cat.

Plautus. Obsonatu redeo.

Nullus

PHILIP. MELANCH.

Nullus autem his casus præponitur.

MERCANDI VERBA.

Verba contractuum, hoc est, quæ significant uendes-
re, mercari, estimare, aut aliquid pro precio facere,
construuntur cum ablatiuo precij sine præpositione,
ut:

Emo Homericum codicem duobus aurois.

Virgilius. Vendidit hic auro patriam.

Fixit leges precio atq; refixit.

Aristoteles, libros pauculos Speusippi Philosophi
post mortem eius emit talentis Atticis tribus, ca-
summa sit pecuniæ nostræ, mille & octingentæ
coronæ gallicæ.

I I.

He uoces, Tanti, quanti, pluris, minoris, cum com-
positis, ut, Quanticumq; tantidem, &c. sine substantiuis
adijciuntur uerbis mercandi, ut:

Non uendo pluris quam alij, fortasse etiam minoris.

Inue. Chrysogonus quanti doceat, uel Pollio quanti.

Suetonius. Quanti funus & pompa constaret.

III.

Quando uero accedunt substantiua, tunc hæ quoq;
uocule migrant in ablatiuos, ut:

Quanto precio emisti? Minori precio emi
poterat domus, quam a te conductæ est.

C S

Hec

SYNTAXIS

IIII.

Hec uerò adiectiua, Magno, paruo, minimo, paululo, nimio, tantulo, plurimo, adijciuntur mercandi uerbis, & cognatis, ablatiuo casu, ut,

Haud illi stabunt Aeneia paruo hospitia.

Liuius. Multoq; sanguine & uulneribus ca poenis uictoria stetit.

Plautus. Nimio tibi empta uidentur.

Varro. Aedificantur magno, implentur magno.

Terent. Quid agas, nisi ut te redimas captum quam queas minimo? Si nequeas paululo, at quanti queas,

Sen. Constat paruo fames, magno fastidium.

V.

Sed uerbis aestimandi iunguntur hi genitiui, Magni, parui, flocci, nihili, lucri, pili, asis & huius sexuorū, ut, Magni aestimo. Parui aestimo.

Magni facio. Parui facio.

Magni pendo. Parui pendo.

Terentius. Tu fortasse quid me fiat parui pendis, dum illi consulas.

Catullus. Rumoresq; senum sermiorum.

Omnes unius aestimemus asis.

Aequi boniq; facio.

Boni consulo,

singulares foruulae sunt. Non autem dicitur latine,

Aequi boniq; consulo.

Est in usu etiam,

Magno aestimo.

Cicero.

PHILIP. MELANCH.

Cic. Gloriosa sapientia non magno aestimanda est. Sen. Falso rationes conficis, data magno aestimas, accepta paruo.

Huc pertinet uerbum Valco, cui ablatiuus & accusatiuus tribuitur, ut,

Mina ualet decem coronis gallicis.

Talentum sexcentis coronis.

Sic Plinius loquitur. Scrupulū ualebat sestertijs uicenis.

TEMPORIS.

PRIMA REGULA.

Ablatiuo nomina temporis efferuntur, cum non significamus durationem, seu continuum tempus, ut,

Cicero. Superioribus diebus ueni in Cumanum.

Quis his proximis diebus Pontifex factus est?

Aetate adulta.

Puncto temporis rerum momenta uertuntur.

Paucis diebus cram domesticos tabellarios missurus.

Triduo, aut ad summum quadriduo periturum.

Plinius. Omnia plenilunio maria purgantur.

Si quoties peccant homines, sua fulmina mittat

Iuppiter, exiguo tempore incrimis erit.

Exacto mense redijt.

Quadriennio post uirili toga sumpta.

Longo post tempore uenit.

Neq; unquam plus triduo fuit.

Nec

SYNTAXIS

Nec dicitur, Superiores dies ueni in cumanum.

Nec secutus est analogiam Terentius, cum dixit: Interea mulier quedam ab hinc Triennium ex Andro commigravit huic uicinie. Hic duo sunt Græcismi, Triennium pro Triennio, huic uicinie pro in hanc uiciniam. Nam Triennium hic non significat durationem, sed factum, quod semel accidit ante triennium.

SECUNDA REGULA.

Accusatiuus est frequentior, cum durationem significamus, seu continuum tempus, ut:

Vna cum gente tot annos bella gero.

Tercentum totos regnabitur annos.

Annum audientem Cratippum.

Tertium iam annum & uicesimum regnat.

Natus decem annos.

Non plus triduum, aut triduo.

TERTIA REGULA.

Nominibus temporis etiam prepositiones accedunt, ut:

In paucis diebus, & paucis diebus.

De die epulari, & die.

Surgunt de nocte latrones, & nocte.

Et multa nocte, & multa de nocte.

Est in diem quod promittis, Parmeno, tu iam peto.

Peto ut commodes in unum mensem. (debis.

Vt sit in annum sumptum.

Tribunitiam

PHILIP. MELANCH.

Tribunitiam potestatem in quinquennium accepit.

Aunos ad quinquaginta natus.

In aliud tempus expectare te uelim, Auff ein ande

Vt in reliquum omnes suspitiones uitet. (der zeit.

Venio tertias Calendas, et ad tertium Calendarum.

MENSURÆ ET SPACIA.

Mensurarum & spaciolorum casus accusatiuus est, ut: Muri ducentos pedes alti.

Plinius scribit effossam herbam Moly, radice longæ triginta pedes.

Asseres non plus spacium habentes pedes bimos.

Ne plus pateant palmum.

Plinius de Mauscolo. Patet ab Austro & Septentrione sexagens ternos pedes.

Nucleus crassus sex digitor.

II.

Nonnunquam comparatiui constructio obseruatur, ut: Tota cohors pede non est altior uno.

III.

Vsurpatur & Genitiuus.

Suetonius de Augusto. Statura quinq; pedum & dodrantis fuit, quo in loco dodrans significat, ein span, Videlicet, nouem uncias pedis, hoc est, uouem pollices, quales totus pes continet duodecim.

Cicero. Cum abessem ab Amano iter unius diei. Cesar.

SYNTAXIS

Cesar. Hercinie Sylve latitudo nouem dierum iter expedito patet.

Tres patet celi spaciū non amplius ulnas.

Liuius. Castra locat mille passus ab urbe, & mille passuum.

Cum tridui uiam processisset, nec paucorum dierum iter abesset.

Cesar. Cum ab hybernis Ciceronis millia passuum quinquaginta abesset.

Nec longius millia passuum octo ab hybernis suis abuisse.

Plinius. Murrhino capaci ad sextarios tres.

Adiecit uerbo abesse ablatiuum, ut, Virgilius.

Nec longis inter se passibus absunt.

Distat cum accusatiuo.

Sulmo mihi patria est gelidis uberrimus undis,

Millia qui nonies distat ab urbe decem.

Cum ablatiuo.

Augeribusq; nouem summus qui distat ab imo.

Non discedere latum digitum.

LOCA.

Nominibus regionum prepositiones, sicut & appellatiuis adduntur, siue uerbis in loco, siue de loco, siue ad locum significantibus adijciuntur, ut:

Fronspurgius duxit exercitum in Italiam.

Gallus in Italia dominari cupit.

Gallus

PHILIP. MELANCH.

Gallus ex Italia profectus est.

Sicut dicimus. Venio in urbem. Proficiscor ex urbe.

Figuratum est apud Virgilium.

Italiano fato, profugus Launag; uenit

Littora. Est enim Poetica ellipsis prepositionis,

qualia sunt & haec.

At nos hinc alij sitientes ibimus Afros.

Pars Scythiam, & rapidum Cræte ueniemus Oaxcm,

Et poenitus toto diuisos orbe Britannos.

Dicimus tamen recte, Arceo hostem Italia, sicut arceo urbe hostem.

VRBIUM NOMINA.

Sed urbium nominibus efferimus omnes differentias locorum sine prepositione.

Sunt autem locorum differentie quatuor, in loco, ad locum, De loco, & Per locum.

PRIMA REGULA.

In loco.

Urbium nomina singularia, primæ uel secundæ declinationis, in genitiuo posita, significant esse aut fieri aliquid in loco, ut, Sum Romæ, & sum in urbe Roma.

Tarenti degit Archita, qui ligneam columbam uolatilem fecit.

Lutetie frequentissima schola est.

II.

In

SYNTAXIS

In declinatione tertia ablatiuo utimur, quibusdam etiam datiuus placet, ut, Sum Carthagine uel Carthagini. Suetonius. Carthagine noua conuentum agens.

in Thaly.
de uerb. Rhetor.
Cic. Cum tu Narbone mensas hospitum conuomeres. Idem. Sepultus esse dicitur Laedæmone.

III.

Pluralia nomina urbium, quacumq; declinatione, ablatiuo, significant in loco, ut,

Delphis Apollo oracula reddebat.

SECUNDA REGULA.

Ad locum.

Accusatiuo semper offeruntur nomina urbium, cum significatur motus ad locum, ut,

Noctuas Athenas.

Proficiscor Romam.

Confero me Vuitbergam, capiendi cultus ingenij causa.

Cicero. Cum Athenas tanquam ad mercaturam bonarum artium sis profectus, inancm redire turpissimum est, dedecor autem urbis auctoritatem & magistri.

TERTIA REGULA.

De loco & per locum.

Ablatiuo usurpantur nomina urbium cum significatur motus de loco uel per locum, ut,

Redijt Carthagine Regulus.

Liuius. Consules Roma profecti cum exercitu.

Hæc ite, facio, significat per locum.

Semel

PHILIP. MELANCH.

I I.

Semel atq; iterum nominibus urbium inuenies additas præpositiones, præcipue cum adiectiua accedunt, ut,

Cicero. Venit ad Messanam.

Propertius. Magnum iter ad doctas proficisci cogor Athenas.

Ouidius. tamen omisit præpositionem.

Atq; aliquis doctas iam nunc eat, inquit, Athenas.

QUARTA REGULA.

Annumerantur nominibus ciuitatum & hæc appellatiua, Domus, Rus, Humus, & Militia. Nam & his omissa præpositione utimur, sicut proprijs oppidorum nominibus, ut,

Sum domi.

Eo domum.

Venio domo.

I I.

Adduntur & adiectiua hæc tantum, Meæ, tuæ, suæ, nostræ, uestre, & alienæ.

Non enim recte dixeris. Sum domi paternæ, uel domi regiæ, sed in domo paternæ, & regiæ.

Cicero. Fui apud eum tanquam domi meæ.

Idem. Diodorus multos annos domi nostræ uixit.

Sum ruri.

Eo rus.

Redeo rure.

Ruri educatus est.

Cicero. Cum tullius rure redierit.

D

Terent.

SYNTAXIS

Terent. Ecce autem uideo rure redeuntem senem.

Serpit humi, Horatius.

Iacere humi, Cicero.

Septemq; ingentia uictor.

Corpora fudit humi.

Vbi ad locum significat. Nec dicimus, Labitur humum.

Tollere humo, Virgilius.

Terentius. Vni semper militie & domi fuimus.

Liuius. Vt nihil belli domiq; postea nisi auspicio gereretur.

NUMERI

Ordinem significant, Primus, Secundus, &c. Et interrogatio Quotus. Sed numerum, Vnus, Duo, Tres, &c. Et interrogatio Quot. At numeri distributio nem, ut, Singuli Bini, Terni, Quaterni, Quini, Seni, Septeni, Octoni, Noueni, Deni, Viceni, Quadrageni, Bini, &c. &c.

PRIMA REGULA.

Ergo interst cum dicimus. Decem aurei militibus dati sunt, & deni aurei militibus dati sunt. Nam decem aurei militibus dati sunt, significat, totam legionem simul decem tantum aureos accepisse, non singulos. Sed deni aurei, significant, singulis esse datos decem aureos, ut Germani dicunt, je einen zehen Gulden.

Liuius.

PHILIP. MELANCH.

Liuius. Consules binas legiones scribere iussi, yeder zwö.

Liuius. Binos eris in modios, populo diuiferunt, quod & sic dici poterat, Singulos modios, duobus asibus diuiferunt.

Cesar. Ad denarios quinquaginta in singulos modios annona peruenerat.

Liuius. In singulos pedites dati octingenti aris.

Liuius. Militibus, qui currum secuti sunt, centenos uicenos quinos asses diuisit, id est, singulis centum quinq; & uiginti asses.

Suet. Congiaria populo frequenter diuisit, sed diuerse fere summe, modo quadragenos, modo tricenos, nonnunquam duce nos, quinquagenosq; nummos.

II.

Sed inuenias etiam, cum distributiuis usi sunt, adiecisse nomen singuli, ut,

Liuius. Singulis centena millia.

III.

Poete distributiuis aliquando ab usi sunt pro alijs numeralibus, ut,

Virgilius. Septeno gurgite, pro, septem gurgitibus.

IIII.

Obseruent pueri, nominibus pluralis numeri tantum, distributiua numeralia adiungi, ut,

Bina literæ, pro, duabus epistolis.

D 2

Terent.

SYNTAXIS

Tercent. Pro unis geminas mihi conficies nuptias.

Excipitur nomen liberi, pro natis, cui etiam alia numeralia adduntur.

Liuius. Tribus liberis, quorum nemo Cæsoni cedebat.

Ordinis nominibus sic utimur.

Cicero. Tertio quoq; die, *ye am dritten tage.*

DE IMPERSONALIBVS

passiue uocis.

PASSIUE uocis impersonalia ab omnibus uerbis, tum actiuis, tum neutris cadunt. Constructio prorsus imitatur regulam passiuorum, præterquam, quod nullus nominatiuus præcedit, nam ideo dicuntur impersonalia, ut,

Luditur de tuo corio.

Itur ad me, quoniam nemini obtrudi potest.

In diem uiuitur.

Bene sit multis a principe.

Viuitur ingenio, cetera mortis erunt.

Mille hominum species, & rerum discolor usus.

Velle suum cuiq; est, nec uoto uiuitur uno.

Accusatiui proximi actiuorum non possunt impersonalibus subijci apud Latinos. Neq; enim recte dicitur, Legitur Virgilium. At Germani ea figura usi sunt. Man lieset den Virgilium, Græc. ἀναγιγνώσκειται τὸ πῶλον τῶνα.

Actiue

PHILIP. MELANCH.

Actiue uocis impersonalia, alia alios casus adsciscunt. Quamquam autem persona uideatur incerta, quia desunt nominatiui, tamen obliqui personam definiunt. Quare impersonalia sic ordiuntur sententiam, ut impersonalia. Si dicas, Principem oportet potius consulere publicæ salutis, quam priuatis affectibus morem gerere. Hic accusatiuus cum uerbo perinde inchoat sententiam, & certam personam designat, ut nominatiuus cum uerbo, si dicas, Princeps debet potius consuiere publicæ salutis, quam priuatis affectibus morem gerere.

Pleraq; autem uerba personalia alioqui constructione in impersonalia degenerant.

PRIMA REGVLA.

Est, Interest, Refert, personam genitiuo designant, & sequuntur fere infinitiua, aliàs coniunctiua, cum particula Ut, aut particulis interrogatiuis.

Boni pastoris est tondere pecus, non deglubere.

Non est sapientis uiri dicere, non putaram.

Reipub. refert conseruare literas, & ut conseruentur litare.

Salustius. Refert me mihi atq; uobis timere.

Principis interest, auctoritatem publicarum legum saluam & incolumem conseruare.

II.

In aliquot pronominiibus a regula discedimus. Nam Mea, tua, sua, nostra uestra, ablatiui, adiunguntur uerbis

D 3

Refert

SYNTAXIS

Refert & interest.

Tua refert adesse.

Terent. Tua quod nihil refert, percontari desine.

Grammatici adfingunt ridiculam rationem, cur horum pronominum ablatiuis utamur. Nam cum hac uerba significant pertinere, recte dici putant. Mea interest, quasi in re mea est, & refert, quasi res mea fert.

III.

Observabis & genitiuos adijci. Magni, permagni, parui, quanti, tanti. Item hos casus multum, parum, plus, plurimum, parum, paulum, nihil aliquid, quid? & similes, ut, Permagni interest tua, an reddite sunt literæ.

Terentius. Parui retulit non suscepisse.

Cicero. Quod mea intelliges multum tua nullam in partem interesse.

IIII.

Verbo EST adijcimus, Meum, tuum, suum nostrum, uestrum, in quibus formulis ellipsin esse & officium subaudiri uolunt, ut,

Meum est iniuriam non adferre.

Tuum est illam musitare.

SECUNDA REGULA.

Datiui personam his uerbis addunt, sequuntur fere infinitiui, Libet, licet, patet, liquet, constat, placet, expedit, prodest, obest, nocet, sufficit, uacat, accidit, conuenit, & similia quedam. Quæ quanquam personalia sunt, tamen

PHILIP. MELANCH.

tamen constructione migrant in hunc ordinem.

Tolle moras, semper nocuit differre paratis.

Sæuis inter se conuenit uersis.

TERTIA REGULA.

Accusatiui personam his uerbis addunt, sequuntur Infinitiui, Iuuat, Oportet, Decet, Deleat, ut, Principem oportet pati legem quam condidit.

Nil iuuat amisso, claudere septa grege,

Sed decet sæpius actiue usurpatur, ut, Secundas res decent superbie.

Et cum datiuo antiquè.

Ita uobis decet, Terentius.

QUARTA REGULA.

In quarto ordine impersonalium pathetica sunt, quæ præcedunt accusatiui, sequuntur genitiui, Ea sunt, Pœnitent, pudet, piget, tædet, miscret, ut, Cicero.

Pœnitent cum senectutis suæ. Nostri nosmet pœnitent.

Salustius. Me ciuitas tædet, morumq; piget.

Pudet me negligentie meæ.

Miscret amicum calamitatis.

Annumerant impersonalibus, Debet, cœpit, incipit, solet, potest.

Debet Adolescentiam pœnitere peccati.

Et Aiunt, Solent, aliquando sine personis offeruntur, quæ tamen inter impersonalia nolim numerari. Nam omisio personæ figurata est, sicut in uerbis pluit, tonat,

SYNTAXIS

nat, ubi κατὰ ἔξω δὲ ἴσθ' dissimulatur nominatiuus, aer tonat, & homines aiunt.

DE PAR-

TICIPIIIS.

Participia imitantur uerborum suorum constructi-
onem, ut, Legens Virgilium.

II.

Degenerant autem in nomina, cum uerborum casus amittunt, ut, Fugitans litium.

REGVLA.

Duo ablatiui coniunguntur designantes consequentiam, alter participij, alter nominis. Explicari autem possunt per particulam, Cum, Dum, Postquam, et similes, ut, Imperante Maximiliano, Veneti grauius adflati sunt, id est, cum imperaret Maximilianus.

Nil non mortale tenemus.

Pectoris exceptis ingenijq; bonis.

II.

Dicimus ad hunc modum dissimulato participio, Imperatore Maximiliano. Imperatore Carolo, Galli ad Ticinium magna pugna uicti sunt a Germanis, pro, Imperante Carolo.

III.

Aliquando

PHILIP. MELANCH.

Aliquando solum participium preteritum in neutro genere ponitur, in hunc modum.

Liuius. Permisso seu dicere prius seu audire mallet.
Salustius. Audito regem in Cilitiam tendere.

IIII.

Vsurpantur & participia pro infinitiuis, ut,
Opus est maturato, pro maturare. Opus est facto, pro, facere. Atq; hec figure ex Grecis Aoristis nate esse uidentur.

V.

Obscrubunt pueri periphrasin, que sit eleganter per participia, & hec fere uerba, do, uolo, facio, reddo, curo, habeo, & similia, ut,

Dabo tibi hoc effectum, id est, efficiam.

Rogatum te uelim, id est, rogo.

Terent. Iam inuentum tibi curabo & mecum adductum tuum Pamphilum, id est, inueniam & adducam.

VI.

Hec participia, Natus, prognatus, satus, cretus, creatus, ortus, editus, ablatiuum admittunt sine prepositione a uel ex, ut, Virgilius.

Nate Dea, quod fata trahunt retrahuntq; sequamur.
Sate sanguine diuum.

Terent. Bonam bonis prognatam.

Ouidius. Sanguine cretus Sisyphio.

Cice. Thyestes Tantulo prognatus, Pelope natus.

D 5

DE

SYNTAXIS
DE ADVERBIIIS.

Adverbia subiiciuntur uerbis ad explicandas circumstantias locorum, temporum & similes, ut,
Festina lente. Furenter irascitur. Maturo adsis.

II.

Nomina degenerant in aduerbia apud Latinos singulari numero, ut, Horrendum clamat.

Apud Græcos plurali numero, idq; Latini imitati sunt.

Virg. Nec sera comantem Narcissum, pro, sero comantem seu florentem. Narcissus enim postremus omnium florum circiter Septembrem primum floret, ut scribit Theophrastus. Aliqui uocant zeitlosen, quod tamen uerius est colechicū.

III.

Aliquando tamen non aduerba, sed ad alias quoque orationis partes aduerbia referuntur, ut,

Homo egregie impudens, bene doctus, ualde grauis, insigniter impudens.

Infœlix ô semper oues pecus.

Et substantiuus, ut,

Eia, ne parum sis leno. Admodum puella.

Admodum anus.

SECVNDA

PHILIP. MELANCH.
SECUNDA REGVLA.

Non subiiciuntur casus nominum aduerbijs præter pauca, Pridie, postridie, de quibus dixit in Etymologia.

II.

Quibusdam tamen loci, temporis, aut quantitatis, Item copie & inopie aduerbijs genitiui iunguntur, quæ supra ad Atticismum retulimus, ut,

Hæc dementie. Commigravit huic uicinie.

Eò temeritatis. Eò discordie, Cæsar.

Nusquam gentium. Terentius. Vbiq; terrarum.

Interea loci. Partim earum sum exactus.

Instar quoq; genitiuo gaudet.

Instar mentis equum, Virgil.

Aliquando tamen & nomen usurpatur pro exemplari.

Virgilius. Quantum instar in ipso est.

Liuius. Paruum instar corum, quæ spe & magnitudine animi concepisses, receptas Hispanias ducebat.

Hinc est uerbum instaurare, pro restituere & rescicere ad priorem formam, pro quo uulgo male usurpat uerbum restaurare, quod Latinum non est.

III.

Aduerbia comparatiua & superlatiua retinent casus gradibus debitos, sicut & deriuatiua primitiuorum casus aliquando retinent, ut,

Meliùs te canit.

Expeditiùs

SYNTAXIS

Expeditius ceteris loquitur.

Obuiam illi processimus.

Propius urbem, & proximè urbem, castra mouit.

IIII.

Aduerbia interrogatiua, atq; adeò omnes particule interrogatiue requirunt uerbum indicatiuum. Aliquando etiam potentialem modum admittunt, ut, Quid fecit? Quid commerui? aut peccaui pater? Quid facias illi, qui dederit damnum aut malum?

V.

Sed cum infinite usurpantur, interrogatiua, hoc est, cum non interrogant, sed alijs uerbis subiiciuntur, perpetuò modum uerbi subiunctiuum postulant, ut,

Obserues filiù, quid agat, quid cum illo consilij capiet? Et heri semper lenitas, uerebar quorsum euaderet?

DE CON- IUNCTIONE

Coniunctio aut similes casus coniungit, aut orationem nouam superiori attextit, ut, Virgilius & Cicero sunt principes latine lingue. Nox & amor uinumq; nihil moderabile suadent. Nescia mens hominum fati, fortisq; future. Et seruare modum rebus sublata secundis.

Tempora

PHILIP. MELANCH.

Tempora labuntur, tacitisq; senescimus annis,

Et fugiunt freno non remorante dies.

Rari quippe boni, uix sunt numero totidem quot Thebarum portæ, uel diuitis hostia Nili.

EST autem Coniunctionum natura diligenter obseruanda, quia enim colligant, ueluti articuli, orationem, magnum uitium est aliqua uoce in connectendo abuti. Nam obscura & monstrosa fit oratio, si confundantur hæ particule, ut monstrosus corpus erit, si iugulus in tergo collocetur, scabula in pectore.

II.

VT Coniunctio causalis, ad seiscit coniunctiuum, si præsens uerbum præcedat, præsens coniunctiuum erit, ut lubeo ut facias. Si præteritum uerbum præcesserit, erit coniunctiuum præteritum imperfectum, ut, iussi ut faceres.

Significat autem aliquando tempus, Vt uidi, ut perij, id est, postquam uidi.

Quo in loco Virgilius Græcos imitatus est, repetita coniunctione.

Significat & quomodo.

Troianas ut opes & lamentabile regnum.

Significat & quàm.

Vt ferus est, pro, quàm ferus est.

Designat & similitudinem.

Vt mores sunt, ita fortuna respondet.

Et superlatiuo cognata est.

Vt

SYNTAXIS

Vt quisq; optimè græcè sciret, ita est nequissimum.

Et imprecatorium est.

Vt illum dii deeq; omnes perdant.

Significat & quamuis.

Vt desint vires, tamen est laudanda uoluntas.

III

Hic etiam obseruetur discrimen inter particulas, VT & QVOD, quibus imperiti aliquando sine discrimine uti solent.

VT uocatur τελικόν, quia plerunq; finalem causam, seu actum futurum subiicit uerbis iubendi, petendi, uiuendi, & similibus, item particulis intendendi, quales sunt, adeò, tam, sic, tantopere, ita, tantus, tot, tales, toties, &c. ubi uerbum, quod sequitur particulam VT, semper poni debet in coniunctiuo modo, ut,

Horatius. Vt diligenter discam.

Quantum accepit, ut taceret.

Nunquam dices tam commodè, ut tergum meum in tuam committam fidem.

Nemo adeò ferus est, ut non mitescere possit.

Cice. Senectus plerisq; sic odiosa est, ut onus Actina grauius dicant se in humeris portare.

Sic NE quoq; prohibendi simul & negandi particula, perpetuo modum coniunctiuum postulat.

Terentius. Te obtestor, ne abs te hanc se greges, neu deseras.

Sed

PHILIP. MELANCH.

Sed post uerba Timeo, Vereor & similia, NE positum affirmatiuam efficit orationem, VT uero negatiuam.

Vereor, ne pater rure redierit, er scy komen.

Vt possim metuo, id est, ne non possim.

Terentius. Tum autem hoc timet, ne deserat se, du überdest sie verlassen.

Item. Haud uereor, si in te solo sit situm, sed uim ut queas ferre, id est, uereor ne non queas ferre.

IIII

QVOD a quibusdam ἐνδεμόν, definitum uocatur, & plerunq; de euentu dicitur. Iungitur enim uerbis, quæ præteritum aut præsentem actum respiciunt, & sepius habet post se uerbum indicatiuum, aliquando & coniunctiuum, ut,

Cicero. Fecisti mihi pergratum, quod Scrapionis librum ad me misisti.

Benè facis, quod me adiuuas.

Gratissimum mihi est, quod quieueris.

V

In coniunctionibus diligenter obseruentur hæ, quæ circumductiones efficiunt, hoc est, quæ duo ἁπλόα coniungunt, quales sunt, si, cum, quanquam, etsi, postquam, quandoquidem, & similes, quibus si non addatur alterum orationis membrum, oratio fit imperfecta, & uitium uocatur ἀναρτασώδης ὁ λόγος.

DE

SYNTAXIS
DE PRAEPOSITIONIBVS.

Praepositiones addunt circumstantiam uerbis, tanquam articuli. Aliæ autem accusatiuos, aliæ ablatiuos, & ex eis quatuor utrumq; casum requirunt.

Hanc regulam recitent in construendo pueri. Verum ex Etymologia discere debebunt, quæ præpositiones requirant accusatiuos, quæ ablatiuos.

II.

Sepè præpositiones mutant constructiones uerborum. Addunt enim uerbis suum casum, ut, Adco patrem, pro, eo ad Patrem. Nam eo ad patrem non dicitur.

Detrudunt naues scopulo.

Abire magistratu.

Latini libenter repetunt præpositionem, ut: Accedo ad pedisequas.

III.

Anastrophe uocatur, cum præpositio suo casu positur, quæ quidem in uoce TENVS perpetua est, quæ ablatiuo singulari & genitiuo plurali gaudet.

Cicero. Nam ueteres uerbo tenus tractarunt.

Virgil. Et crurum tenus a mento palearia pendent.
Pube tenus.

Sed Poëtae alias quoq; præpositiones postponunt nominibus, ut:

Italia

PHILIP. MELANCH.
Italiam contra. His accensa super.
Maria omnia circum.
Spernq; metumq; inter dubijs.

IIII.

Præpositiones, cum casus suos amittunt, inter aduerbia recensentur, ut,

Ante leues ergo pascentur in æthere cerui.

Multis seculis ante. Longo post tempore uenit.

INTERIECTIONES.

Hei & VEH datiuum adseiscunt, ut,
Hei mihi qualis erat.

Veh tibi Causidice. Veh uictis.

HEV accusatiuum.

Heu stirpem inuisam.

Et nominatiuum.

Heu pietas. Heu prisca fides.

Proh Iupiter. Proh Deum atq; hominum fidem.

REGVLA.

Exclamationes fere, item indignandi formulæ, & Epiphonemata, per Infinitiuum & accusatiuum absolute efferruntur, quas orationes pueri in interpretando resoluerere debent in indicatiuas orationes, ut, Adcon infelice

E

cem

SYNTAXIS

ecm & inuenustum quenuam esse ut ego sum ?
Tercit. Ab tantam ne rem tam negligenter agere ?
Virgil. Mene incepto desistere uictam ?

Virgilius. Sic omnia satis

In peius ruere, & retro sublapsa referri.

Id sic est interpretandum. Sic omnia ruunt satis in peius, & retro sublapsa referuntur. Et tamen addit Infinitiuus affectum quendam, quasi dicas, Miserabile est, sic omnia ruere in peius.

DE ORDINE.

EST quedam series uerborum ac membrorum in oratione, quasi naturalis, quæ ostendit uelut in edificio, quod sit fundamentum atq; initium orationis, & qua ratione partes reliquæ addantur. Hunc naturalem ordinem etsi in loquendo non omnino obseruamus, tamen monstrari discantibus necesse est. Primum, ut consideretur, quæ sit orationis, ut ita dicam, natura seu causa, cur uocabula uocabulis, & membra membris iungantur, quid necessariò præcedat, quid sequatur. Non enim oratio est fortuita coaceruatio uocum, sed ut apud Dialecticos in præpositione, multum interest, inter subiectum & prædicatum, ita in Grammatica structura uidendum est, quod sit initium orationis, unde, quasi tela, prætexitur reliqua oratio, ut in his uersiculis, nisi hæc series uerborum requiratur, non erit absoluta sententia.

Nescia

PHILIP. MELANCH.

Nescia mens hominum fati fortisq; futura,
Et seruare modum rebus sublata secundis.

Initium est, mens hominum, deinde accedit altera pars, est nescia fati. Non enim coherent nescia mens, tanquam substantiuo adiuncta forma, ut in hoc dicto. Video candidum equum. Sic in his uerbis ordo considerandus est, Et Deus erat uerbum. Nam inchoanda est constructio à posteriore uocabulo. Verbum erat Deus. Id monet articulus apud Græcos, qui solet addi subiecto, ut uocant Dialectici.

Sine hac diligentia disponendi uocabula, multis in locis uenari certam sententiam nemo potest. Postulat enim natura sermonis, ut initia certa sint, & quasi mente, unde ad cætera ratione quadam progrediendum est. Et casus huius ordinis subtiliter monstrant Dialectici. Primum enim personam, aut aliud subiectum constitui oportet, deinde additur actio aut passio personæ, aut alia quedam descriptio. Idcirco oratio ex nomine & uerbo textitur. Quanquam autem non uolo intempestiue miscere artes, Grammaticam & Dialecticam, tamen prodest in Syntaxi admonere pueros, de discrimine inter priorem & posteriorem partem orationis, hoc est, inter subiectum & prædicatum, seu inter subiectum & uocem, quæ addit aliquam actionem seu passionem, seu, ut ita dicam, qualitatem subiecto. Ipsæ etiam appellationes subiecti & prædicati, seu suppositi

E 2

& apppositi

SYNTAXIS

Et apppositi inculcandæ sunt rudibus. Reliqua subtilior explicatio relinquatur Dialecticis.

Proinde hic ordo tradendus est. Primum, ut sententias pueri recte uenari discant: deinde, ut obseruent quomodo membra orationis sequentia precedentibus attexi possint, per particulas connectentes, quarum mira uis est. Postremo, ut etiam diiudicent perturbatas constructiones, quæ uocantur Hyperbatæ, quæ sæpe uiciosæ sunt, & offiunt perspicuitati orationis, quale illud est apud Virgilium.

Tres Notus abreptas in saxa latentia torquet
Saxa uocant Itali, medijs quæ in fluctibus aras.
Dorsum immane mari summo.

Hic particula, quæ, transposita, reddit obscuram orationem. Notus torquet tres naues in saxa, quæ saxa Itali uocant aras, existens dorsum immane summo mari.

Et si autem in loquendo non omnino illum naturalem ordinem imitamur, sed alicubi obliquos nominatiuis, Item, uerba nominibus preponimus, tamen eius rei modus quispiam est. Non miscemus commatam partes, non reijcimus relatiua in ultimum locum. Hæc stilus, & imitatio recte loquentium docet, uel natura etiam. Regulis tradi omnia non possunt. Vnam igitur puerilem regulam adscribemus.

PRIMA REGULA.

Vocatiuus inchoat Syntaxin, si quis est in oratione.

Deinde

PHILIP. MELANCH.

Deinde querendus est nominatiuus, si qua occurrent personalia uerba. Hic nominatiuus est, quasi fundamentum edificij, seu, ut Dialectici loquuntur, Subiectum. Deinde accedit uerbum personale, tanquam prædicatum. Sequuntur obliqui casus, quos uerbi natura postulat. Si occurrunt aduerbia, proxime annectuntur uerbis. Idem fiet de nominatiuis gestuum, qui sequuntur uerbum, ut, Sedet erectus.

SECUNDA REGULA.

Vtilis est consuetudo interrogandi, Vnde regitur casus? Significat enim obseruandum esse, quæ uox sit principale uerbum, & proximum, cui alius casus sit annexendus. Hæc erunt illustriora in exemplis.

Sæpius uentis agitatur ingens
Pinus, & celsæ grauiore casu
Decidunt turres, feriuntq; summos
Fulmina montes.

Sic ordinent pueri. Ingens pinus agitatur sæpius uentis. Hoc primum colon est. Sequitur alterum, Et celsæ turres decidunt grauiore casu. Tertium colon, Fulmina q; feriunt summos montes.

Iam queratur Regimen, uentis, unde regitur: à uoce agitatur. Quæ regula? Ablatiuus instrumenti additur uerbis actiuis & Passiuis.

Audio Cæsarem mittere exercitum contra Turcas. Vnde regitur accusatiuus Cæsarem? A uerbo mittere.

SYNTAXIS

re, a parte priori. Est enim accusatiuus infinitiui proprius. Alter accusatiuus, exercitum, regitur ab eodem uerbo a parte posteriori. Est enim accusatiuus sequens naturam actiui uerbi. Ita obseruent pueri, quæ uoces a priori, quæ a posteriori annectantur.

Ante tibi Eoæ Atlantides abscondantur, Vnde regitur Eoæ: a uerbo abscondantur, a posteriori, græca figura, ut supra dictum est.

Suscepit Israël puerum suum, recordatus misericordie suæ, Ordo est, Deus recordatus misericordie suæ suscepit puerum suum Israël. Nam Israël hoc loco accusatiuus est, & regitur a uerbo suscepit, a posteriori. Significat enim uersus, Tametsi diu fuit oppressa gens Israël, tamen Deo eam curæ esse, qui memor promissionum suarum nunc erigit eam, seu opitulatur ei, seu liberat eam ex ingentibus ærumnis. Deus suscepit puerum suum Israëlcm, id est, Deus opem fert seruo suo Israël.

TERTIA REGULA.

Si occurrunt impersonalia uerba, non est querendus nominatiuus, sed inchoanda constructio ab ipsis impersonalibus, nisi quis malit ab aliquo ordiri, significante personam. Sed pueris impersonalia notiora sunt, ideo facilius ab illis inchoare constructionem, poterunt.

DE

DE PROSODIA.

DE PERIODIS.

HIC etiam monstranda est pueris forma Periodi ut discant, quatenus connecti orationes possint, & quæ membra apte iungantur. Non enim temerè coaruantur uoces, sed multis iungantur uinculis, ut ita dicam, seu articulis. Neque tamen ubique opus est uinculis, sed sint interualla quædam. Hæc in imitatione autorum obseruent. Interea tamen ostendenda est forma periodorum, ut agnoscere eas in autoribus & imitari discantes possint. Integra oratio uocatur *κολῶν*, ut, Iulius uicit Pompeium. Interdum tamen *κολῶν* habet partes, quæ etiamsi per se non sunt perfectæ constructiones, tamen addunt plures sententias, ut, Iulius uirtute & felicitate Heroica præditus, uicit Pompeium. Huic colo inserta sunt duo commota, uirtute & felicitate heroica præditus. Iungantur autem plura cola, per uarias particulas, uidelicet, aut rationales, aut causales, aut relatiuas, aut comparatiuas, aut aduersatiuas, aut copulatiuas, ut: Quamquam Pompeius autoritate sua maximos exercitus contraxerat, & rei militaris scientia, & fortitudine eximia præditus erat, tamen Iulius cum uel celeritate, uel sua quadam felicitate superauit. Talis oratio, in qua plura cola, per aliquam particulam connectentem iungantur, appellari solet Periodus.

FINIS.

E 4

DE

DE PRO-

SODIA.

ROSODIA accentus syllabarum est.

Syllabarum alie longæ, alie breues, alie ancipites sunt.

Longæ — ut stirps.

Breues v ut es.

Pes est aliquot syllabarum constitutio, ut amant v-
Versus est compositio pedum.

Multas habet utilitates consuetudo scribendi carmen. Magnam enim copiam uerborum & figurarum, & quandā, ut Quintilianus appellat sublimitatem orationi solute etiam adfert. Neq; potest fieri, ut omīssa exercitatione scribendorum uersuum, tollerabiliter scribamus solutam orationem. Atq; eius rei plures sunt causæ quā ut hic recitari possint. Adigant igitur præceptores pueritiam ad hanc exercitationem summa cura, Statim enim pueri innumcrabiles utilitates sentient se inde percipere.

REGVLÆ DE SYLLABIS

Generales.

PRIMA.

Positio omnis longa est. Est autem positio, cum sequuntur duæ consonantes uocalem, ut, arma, ille. Aut duplex consona, ut, axis. Aut I posita inter duas uocales, ut maior, aio.

Exceptio.

DE PROSODIA. EXCEPTIO.

Liquida cum muta coniuncta, syllabam natura breuiem, ancipitem facit, ut integri media producta, & integri media breui. Sed si uocalis longa sit, corripitur propter liquidam syllaba non potest. Simulachrum, a simulari. Acris ab acer. Salubris a salus salutis, perpetuò longa sunt.

SECUNDA.

Vocalis ante uocalem corripitur, Delitiae, Italiam.

EXCEPTIO.

Aër. Virg. Nec genere aëria cassabit turtur ab ulmo.

Fio dissyllabum longum est. At in polysyllabis fit breue, fieri fierem.

Græcorum tanta uarietas est, ut propemodum regulis comprehendere non possit. Ceterum ea uis est huius regulæ, ut etiam longæ syllabæ in fine dictionum corripiantur, sequente uocali, *ἡρώδης ὄρε* *ῥῶδ' ὄρε* *ῥῶδ' ὄρε*. Et apud Latinos, in compositione, Sudibusq; præstis.

TERTIA.

Diphthongus omnis longa est, ut, Acolus & clauso uentorum carcere regnat. Inuenias etiam correptam in compositione, sequenti uocali, ut, Sudibusq; præstis, ubi diphthongus græca imitatione correpta est.

SPECIALES REGVLÆ.

De primis syllabis.

PRIMA.

E S

Præterita

DE PROSODIA.

Peterita dissyllaba, habent priores longas, ut, Lini, qui, ueni, feci, legi, cudi, fini.

Excipe habentia breues priores.

Dedi Circumdedi, penultima breui.

Tuli Attuli Steti Astiti

Bibi Ebibi Scidi Rescidi,

Excipe item, quæ duabus uocalibus finiunt, ut, rui.

Obseruabis etiam figuram, ij, pro iui.

SECUNDA.

Supina dissyllaba habent longas priores, ut lusum, cufum, fufum, erectum, uisum.

Excipe habentia breues priores.

Datum & composita a nosco, agnitum.

Satum Litum, a Lino.

Itum Citum, a Cico.

Quitum Satum Situm Rutum.

Lutum breue est. Sed eius deriuata longas penultimas habent, ut, pollutum, dilutum.

Persius Satyra 3. Dilutas queritur geminet quod fistula guttas.

TERTIA.

Deriuatum sequitur sue originis seu thematis naturam. Estq; obseruandum, quæ uoces a presenti, quæ a preterito, quæ a supino deriuntur, ut,

a Video	a Vidi	a Visum
Videbam	Videram	Visurus.
Videbo	Vidissim	Viso, Visu.

Vide

DE PROSODIA.

Vide	uiderim	uisere
Videam	uidero	uisendus
Videre	uidisse	uisitare.

QUARTA.

Præpositiones in compositione, magna ex parte ex regulis generalibus cognoscuntur.

Longæ sunt.

A, præ, se, de, e, di, pro.

Sed Pro breuis est, quando habet significationem particule procul, ut, Profugus Lauiamq; uenit.

Et apud Propertium. Magnum iter ad doctas proficisci cogor Athenas.

Sic corripunt primam & Pronepos, profundus, prophanus, proteruius, profari, profiteri. Alias Pro, longa est, quando latine præpositionis naturam retinet, ut, produco, propono, ut Horatius.

Signatum presente nota producere nomen.

Dirimoquoq; & disertus primas corripunt.

Breues sunt.

Ad, ab, ob, sub, in, per, re.

Excipe refert pro utile est. Et extensa per positionem, ut,

Rettuli	Relligio
Reppuli	Relliquie.

DE VLTIMIS SYLLABIS.

Vltimæ syllabæ ferè ex declinationibus & coniugationibus cognoscuntur, ut, Domini, domino.

Amas,

DE PROSODIA.

Amas, Doces, Legis, Audis. Tamen ordine literarum
quante sint, indicabimus.

A.

Nomina in A primæ aut tertiæ declinationis, Item
pluralia neutra, brevia sunt, ut, Armâ uirumq; cano.

Musa mihi causas memora.

Ablatiui in prima declinatione longi sunt, ut, Eu-
ropa atq; Asia pulsus.

Verba ex suis coniugationibus cognoscēs.

Cetera longa sunt, Vltra, frustra.

Item numeralia, Triginta, Quadraginta.

E.

Aduerbia in E, facta ex nominibus secundæ decli-
nationis, producuntur, ut, Belle, Pulchre, doctè. Sic &
ferè & hodiè.

Qui non est hodiè, cras minus aptus erit.

Penè breuem habet ultimam.

Ouid. Penè simul perijt, dum uult succurrere lapsè.

Sic & rite. Virgilius.

Rite secundarent uisus omnesq; leuarent.

Breues habet ultimas, & pleraq; alia non facta ex
nominibus, ut, spontè, antè, manè sæpe, euge, age, nempe.

Græca ex uocalibus illorum agnosci possunt.

Et, coniugationes docent, quanta sunt imperatiua, do-
ce, uale, lege, scribe. Verum inuenias contra regulam ali-
cubi uale breue fecisse Ouidiū. Itaq; quod ignoti faciunt
uale

DE PROSODIA.

uale dicere saltem. Et caue apud Horatium. Vale, uale,
caue ne titubes, mandataq; frangas.

I.

In I desinentia, producuntur. Præterita, ut Legi.

Datiui, ut Forti. Nominatiui, ut Domini.

Indifferentia, Mihi, tibi, sibi, ibi, ubi.

Et Græca breuia, Ouidius. Nunc Pari tu sapiens,
& tu Manelæ fuisti.

O.

In O desinentia, sunt indifferentia, scribo. Datiui
& ablatiui producuntur. Gerundia etiam indifferentia
sunt. Græca ex uocalibus cognosci possunt, Sappho.

V.

V longum est, ut Genu.

C.

Longa sunt, dic, duc, fac, sic. Hic pronomen indiffe-
rens est. Hic aduerbium longum. Breuia sunt, Lac, nec,
donec.

B. D. L. M. N. R. T. finientia breuia sunt.

Excipe longa, Sol, Nil. Peregrina, Israël, Ren,
splen, Lien, Quin, Sin, En, Non. Et græca quedam,
Titan, Pean, Syren. Par cum compositis, Lar, Far, Cur,
Fur, Ver. Et græca, Aër, Aether, Crater & similia.

A S.

Longa est, ut Maiestas. Accusatiui græci breues
sunt, Troiadas, Pleiadas. Et nominatiui, Quatuor autu-
mnos Pleiadas orta facit. Pleraq;

DE PROSODIA.

ES.

Pleraque omnia longa sunt, ut fides, dies. Breuia sunt masculina, quibus genitui crescunt, ut miles. Et duri miles Vlysi. Græca breuia sunt, ut, Troiades. Ante tibi Eos Atlantides abscondantur.

ES breue est. Martialis. Tu quod es in populo, quilibet esse potest.

IS.

IS breue est, ut, ignis, dicitis. Dativi & ablativi producuntur, ut, quis, pro quibus, dijs, bonis. Breue est bis. Staius. Leta bis octonis accedat purpura factis. Lis longum est. Lis est cum forma magna pudicitie. Vis, Sis, longa sunt. Ouidius. Tantaq; commoti uis est Aquilonis ad altas.

Quamuis, longum est.

Coniunctiua futura aliâs corripuntur, aliâs producuntur. Horatius. Dixeris egregie. Et Iuuenalis. Si dixeris æstuo sudat. Horat. Miscueris elixa simul. Inde & longæ sunt secundæ persone plurales, dederitis penultima longa, quo accentu tamen non solemus in oratione soluta uti. Poëta uidentur uti coacti, quia tot breues syllabas non recipit uersus Heroicus.

OS.

OS longum est, bas, os, oris. OS homini sublime dedit. Accusatiui pluralis OS longum est, ut dominos. Græca ferè breuia sunt. Et breuia sunt, os ossis, compos, nepos.

VS breue

DE PROSODIA.

VS.

VS breue est, ut tempus. Produe scenimina, que crescunt genitiuis, ut, tellus, salus, palus, &c. Breue fecit Horatius palus. Regis opus, sterilisq; diu, palus, aptaq; remis.

Hactenus diximus quasdam syllabas longas, quasdam breues esse, nunc de complectendis syllabis dicemus.

PEDES.

Pes est syllabarum constitutio.

Pyrriechius u u	Deus
Spondeus — —	Fraudi
Trocheus — u	Fraude
Iambus u —	Deo
Dactylus — u u	Commodus
Anapestus u u —	Dominos
Molossus — — —	Complexo
Tribachus u u u	Dominus
Amphibrachus u — u	Relictus.
Amphimacrus — u —	Dixeras
Proceleusmaticus u u u u	Hominiibus
Choriambus — u u —	Historie.

Metrum, & pedum complexio.

DE HEROICO CARMINE.

Heroicum constat sex regionibus seu pedibus. Heroicum dixerunt, quod eo genere gesta Heroum, hoc est, Ducum, Regumq; & fortia facta conscripta sint, uocant & ἥξαμετρον. Constitutio

DE PROSODIA.

Constitutio Heroici.

Arma ui-
rumq; ca-
no Tro-
ie qui
primus ab
oris.

Prima	} regio } reci- } pit.	Sponde. seu dactylum.
Secunda		Sponde. seu dactylum.
Tertia		Sponde. seu dactylum.
Quarta		Sponde. seu dactylum.
Quinta		regulariter solum dactyl.

Rarissimus in hac regione Spondeus est.
Virg. Tum, ille Aeneas, quem
Dardano Anchisa?

Sexta. Solum Spondeum uel Trocheum,
nam ultimæ sunt solutæ legibus.

DE PENTRAMETRO.

Pentrametron est, quod quinque regionibus seu pedibus constat. ἑλγῶν uocant consertum cum Hexametro Pentrametron, & idem est, quod heu. Nam elegia lugubre carmen olim significabat.

Huius constitutio est.

Nescio
quid ma-
ius
nascitur
Ilia-
de.

Prima regio recipit spondeum uel dactylum.
Secunda Spondeum uel dactylum.
In tertia primum, syllaba longa est.
Postea illi dactylus subijcitur.
Quarta dactylum recipit.
Quinta unicea syllaba constat tantum.

Vt, Vulgus a-vv miciti-vv as-utili-vv tate
pro-vv bat. v.

Figura

DE PROSODIA.

Figure Hexametri.

Virgilius in prima regione peregrino pede usus est, Anapesto scilicet, Fluuio v-v-rum rex Eridanius camposq; per omnes.

Vsi sunt in prima regione & proceleusmatico pede, ut, Arietas vvvv in Canthum.

Eodem Proceleusmatico & alia in regione usus est Virgilius. A flumine reiice ca vvvv pellas, sed utrq; locutus aliter excusari potest.

In quinta regione inuenias & Spondeum, ut, Sic costam longa subduximus Apennino. Sed ita uelim in quarta regione dactylum esse.

In principio tertie regionis prima syllaba tum in Hexametro, tum in Pentametro solet nonnunquam breuis esse, sed ita si sit finis dictionis, quod Grammatici uocant Casuram, ut,

Te canit agricola magna cum uenerit urbe.

Idem fit in principio secundæ regionis & quartæ, sed rarius, ut,

Et furij agitata amor & conscia uirtus.

Et canis arenti torreat arua siti.

PHALÆCIVM.

Ab autore appellatum tradunt.

F

Est

DE PROSODIA.

Est autem Pentametron.

Secli in- commo- da pesi- ma Poë- tæ.	{	Prima	{ regio	Spondeum.
		Secunda		Dactylum.
		Tertia		Trocheum.
		Quarta		Trocheum.
		Quinta		Trocheum uel Sponde.

Vitam que faciunt beatiorē.
Iucundissime Martialis hæc sunt.

FIGURÆ.

Iambo & Trocheo Catullus usus est in Prima regione, ut, Meas esse aliquid putare nugæ. Et arido modo pumite expositum. Sed hanc licentiam imitari nos non decet.

SAPPHICVM.

A Sappho nomen habet, quinq; regionibus seu pedibus constat.

Prima Trocheum	{	reci- pit, ut,	{	Inter-
Secunda Spondcum				ger uia
Tertia Dactylum				te sec-
Quarta Trocheum				lerisq;
Quinta Trocheum uel Spon.				purus.

Quomodo scribatur, docent exempla. Solent enim tres uersiculi coniungi, & subijci. Adonicus, qui constat Dactylo & Spondeo.

Horatius.

DE PROSODIA.

Horatius.

Integer uitæ scelerisq; purus,
Non eget Mauri iaculis nec arcu,
Nec uenenatis grauida sagittis.
Fusce Pharetra.

IAMBICVM.

Iambusq; infectari est, ab iambos, unde factum nomen generi carminis maledici. Archilogus, siue huius autor fuerit siue celebrator potius, tanta fuit accerbitate, ut ad laqueum adegerit Lycamben. Hinc Ouidius.

Tincta Lycambeo sanguine tela madent.

Nullius generis tam uarie formæ sunt, sed nos de senario dicemus. Alij τριμῆτος uocant, quod bini pedes singula neutra faciunt.

Recipit pedes.

Creberrimum Iambum præcipue in locis partibus, Et quod plus Iamborum habet, eo uenustior est uersus.

Prima regio admittit Spondeum, & Iambum, Dactylum, Anapestum, Tribachum.

Secunda Iambum, raro Anapestum, rarius Spondeum.

Tertia Spondcum, Dactylum, Tribachum.

Quarta Iambum admittit & reliquos, sed durior compositione.

F 2

Quinta

DE PROSODIA.

Quinta Spondecum, Iambum, Dactylum, Tribra-
chum.

Sexta Iambum. Videmus alicubi recepisse & alios
pedes, sed raro Amphibrachum & Amphimacrum.

Poë -- ta cum v -- primum ani -- v v mium ad-
seri -- bendum ad -- pulit v v.

Huius generis sunt.

Id sibi -- v v nego v -- ci cre -- didit v -- solum --
dari v --.

Obsequi -- v v um ami v -- cos u -- ritas v -- odia
um v v -- parit v --.

Aman v -- tium i v -- re amo v -- ris in v -- te-
gra v -- tio est v --.

Discor -- dia v -- fit ca -- rior v -- concor --
dia v v.

DIMETRI.

Veni v -- redemptor gen -- tium v --.

Manum -- q̄ mise v v v ris por -- rige v --.

CHORIAMBICVM.

Quod Choriambo pede constat.

Aselepiadeum ab autore dicitur, habet quatuor re-
giones vel pedes.

Prima

DE PROSODIA.

Prima regio admittit Spondecum.

Secunda Choriambum.

Tertia Choriambum.

Quarta Pyrrichium vel Iambum.

Vicinum Choriambico, Glyconicum quod tribus
tantum pedibus constat, ut,

Sic te diua potens Cypri.

Moece-
nas ataus
edite re-
gibus.

DE SCANSIONE.

Scansio est metiri uersum, & enumerare pedes.
Obseruetur autem, quod alicubi quædam syllabæ cli-
duntur. Grammatici fecerunt duas species.

Sinalæphen uocant, cum uocalis in fine propter
uocalem initio dictionis sequentis dissimulatur, seu obli-
teratur, ut,

Non facile est æqua commoda mente pati, nam in
scandendo facile legendum est.

Eclipsin uocant, cum M in fine una cum uocali
præcedente eliditur, sequente uocali alia, ut,

Audendum est, fortes adiuuat ipsa Venus. Legitur
enim aliud est.

Sic: Omnibus hoc uitium est cantoribus inter amicos.

Vt nunquam inducant animum cantare rogati.

Veteres elidebant S, ut,

Inter se coisse uiros, & decernere ferro, ubi sic legitur,
Inter se coisse uir, & decernere ferro.

F 3

Et

DE PROSODIA.

Et Manilius. Formosus Phœbus geminos Cyllenius can-
crum, legitur enim Cylleniu.

Nonnunquam & aliæ figure in carmine usu ueni-
unt, ut Synæresis apud Ouidium.

Notus amor Phœdræ, nota est iniuria Thecæ.

Et hic: Quiq; fluet multo non deërit uulnere sanguis.

Et hic: Nos animo, quantumq; ratem qui temperat,
anteit.

Et: Ebibe seu salibus piper adde, & tenue cuminum.

Et aluearia quadrisyllabum apud Virgilium.

Alicubi non sunt elise uocales, ut,

Et succus pecori, & lac subducitur agnis.

Et: Te Coridon, ô Alexi, trahit sua queng; uoluptas.

Et hic: Posthabita coluisse Samo, hic illius arma.

Sed habet aspiratio propemodum consonantis na-
turam, sepe distrahit uocales, ut abenum.

Dieresis est. Stamina non ulli persoluenda Deo.

Aulæ in medio libabant pocula Bacchi, pro Aulæ,

Animaduertant pueri, & genus uersuum esse, quos
ὑποσύνετες appellant, Vbi superest una syllaba, Vt
apud Virgilium.

Aut dulcis musti Vulcano decoquit humorem.

Aut folijs undam tepidi dispumat aheni.

Nam in fine superioris uersiculi syllaba una super-
est, quæ tamen eliditur initio sequentis uersus, qui a uo-
cali incipit.

Vtuntur

DE PROSODIA.

Vtuntur & Syncopa, ut, Vixet cui uitam Deus aut
sua fata dedissent, pro uixisset.

Et Paragoge, ut, Sin macule incipient rubro im-
miscerier igni.

Et Apocope, ut, Teq; aspectu ne subtrahere nostro,
pro aspectui. Et Namq; aliæ uictu inuigilant, pro uictui.

Pleraq; autem alia usus docebit, optimus artium
magister. Nam præceptiones debent pingui. Minus
uiam quandam scribendi breuiter indicare. Deinde
lectione optimorum Poëtarum iudicium confirmandum
est, ut quid deceat, quid non deceat, intelligatur. Manum,
inquit Anaxagoras, sapientiæ causam esse, cum uellet
monere, omnes artes usu & experiendo parari. Ita &
carminis condendi rationem illi rectissime intelligent,
qui & scribere ipsi conabuntur, & in scribendo se
ad ueterum imitationem, omnibus in-
genij uiribus contu-
lerint.

FINIS.

METHO
DVS GRAMMA
TICES,

*but in the
first part
of the book
he is not
yet
not to be*

DONATO AV
TORE.

BYDISSINÆ PER IO.
HANNEM VVOLRAB.

DONATVS

MINOR.

PARTES ORATIONIS quot sunt? Ocho. Quae? Nomen, Pronomen, Verbum, Adverbium, Participium, Coniunctio, Praepositio, Interiectio. Nomen quid est? Pars orationis, cum casu, corpus, aut rem, proprie communi-

terue significans. Proprie, ut Roma, Tyberis, Commu-
niter, ut Vrbs, Flumen. Nomini quot accidunt? Sex.
Quae? Qualitas, Comparatio, Genus, Numerus, Fi-
gura, Casus. Qualitas nominum in quibus est? Bipartita
est. Quomodo? Aut enim unius nomen est, et
proprium dicitur, aut multorum, et est appellatiuum.
Comparationis gradus quot sunt? Tres. Qui? Positi-
uus ut doctus. Comparatiuus, ut doctior. Superlatiuus
ut doctissimus. Quae nomina comparantur? Appel-
latiua duntaxat, qualitatem aut quantitatem signifi-
cantia. Qualitatem, ut bonus, malus. Quantitatem,
ut magnus, paruus. Comparatiuus gradus cui casui
seruit? Ablatiui utriusque numeri, sine praepositione.
Quomodo? Dicimus enim, doctior illo, uel doctior
illis. Superlatiuus cui? Genitiuo tantum plurali, uel

Acciden-
tia nomi-
nis.

Qualitas.

Compara-
tio.

METHODVS

Genus. collectiuo singulari. Quomodo? Dicimus enim doctissimus Poëtarum fuit Virgilius, uel optimus plebis. Genera nominum quot sunt? Quatuor. Quæ? Masculinum, ut hic magister. Femininum, ut hæc musa. Neutrum, ut hoc scamnum. Commune, ut hic & hæc sacerdos. Est præterea trium generum quod omne dicitur, ut hic & hæc & hoc felix. Est & Epicœnum, id est promiscuum genus, ut hic passer, hæc aquila, mustela, miluus. Numeri nominum quot sunt? Duo. Qui? Singularis, ut hic magister. Pluralis, ut hi magistri. Figura nominum quot sunt? Duæ. Quæ? Simplex, ut decens, potens. Composita, ut indecens, impotens. Quot modis nomina componuntur? Quatuor. Quibus? Ex duobus integris, ut suburbanus. Ex duobus corruptis, ut efficax, musæceps. Ex integro & corrupto, ut ineptus, insulsus. Ex corrupto & integro, ut nugigerulus. Aliquando ex quam pluribus, ut inexpugnabilis, imperterritus. Casus nominum quot sunt? Sex. Qui? Nominatiuus, Genitiuus, Datiuus, Accusatiuus, Vocatiuus & Ablatiuus. Per hos enim Casus omnium generum nomina, pronomina, particula, declinantur hoc modo.

DECLINATIONES Nominum.

Magister. **M**agister nomen appellatiuum, generis Masculini, numeri singularis, figuræ simplicis, casus nominatiui & uocatiui, quod declinabitur sic: Nominatiuo hic magister. Genitiuo huius magistri. Datiuo huic magistro. Accusatiuo hunc magistrum. Vocatiuo o magister. Ablatiuo ab hoc magistro. Et pluraliter, Nominatiuo hi magistri. Genitiuo horum magistrorum. Datiuo his magistris. Accusatiuo hos magistros. Vocatiuo o magistri. Ablatiuo ab his magistris.

GRAMMATICES.

Musa. **M**usa nomen appellatiuum, generis feminini, numeri singularis, figuræ simplicis, casus nominatiui & uocatiui et ablatiui, quod declinabitur sic: Nominatiuo hæc Musa. Genitiuo huius Musæ. Datiuo huic Musæ. Accusatiuo hanc Musam. Vocatiuo o Musa. Ablatiuo ab hac Musa. Et pluraliter, Nominatiuo hæ Musæ. Genitiuo harum musarum. Datiuo his Musis. Accusatiuo has Musas. Vocatiuo o Musæ. Ablatiuo ab his Musis.

Scamnum. **S**camnum nomen appellatiuum, generis neutri, numeri singularis, figuræ simplicis, casus nominatiui & accusatiui et uocatiui, quod declinabitur sic: Nominatiuo hoc Scamnum. Genitiuo huius scamni. Datiuo huic scamno. Accusatiuo hoc scamnum. Vocatiuo o scamnum. Ablatiuo ab hoc scamno. Et pluraliter, Nominatiuo hæc Scamna. Genitiuo horum scamnorum. Datiuo his scamnis. Accusatiuo hæc scamna. Vocatiuo o scamna. Ablatiuo ab his scamnis.

A 2 Sacer-

METHODVS

Sacerdos nomen appellatiuum, generis communi-
nis, numeri singularis, figuræ simplicis, casus nomi-
natiui & uocatiui, quod declinabitur sic: No-
minatiuo hic & hæc Sacerdos. Genitiuo huius sa-
cerdotis. Dativi huic sacerdoti. Accusatiuo hunc
& hanc sacerdotem. Vocatiuo o sacerdos. Ablati-
uo ab hoc & ab hac sacerdote. Et pluraliter, Nomi-
natiuo hi & hæ sacerdotes. Genitiuo horum & ha-
rum sacerdotum. Dativi his sacerdotibus. Accusatiuo
hos & has sacerdotes. Vocatiuo o sacerdotes. Abla-
tiuo ab his sacerdotibus.

Fœlix nomen appellatiuum, generis omnis, numeri singularis, figure simplicis, casus nominatiui & accusatiui & uocatiui, quod declinabitur sic: Nominatiuo hic & hæc & hoc fœlix. Genitiuo huius fœlicis. Datiuo huic fœlici. Accusatiuo hunc & hanc fœlicem & hoc fœlix. Vocatiuo o fœlix. Ablatiuo ab hoc & ab hac & ab hoc fœlice uel fœlici. Et pluraliter, Nominatiuo hi & hæ fœlices et hæ fœlicia. Genitiuo horum & harum & horum fœlicium. Datiuo his fœlicibus. Accusatiuo hos & has fœlices & hæc fœlicia. Vocatiuo o fœlices & o fœlicia. Ablatiuo ab his fœlicibus.

Frustus nomen appellativum, generis masculini, numeri singularis, figuræ simplicis, casus nominativi & genitivi & vocativi, quod declinabi-

GRAMMATICES.

tur sic: Nominatio hic fructus. Genitio huius fructus. Datio huic fructui. Accusatio hunc fructum. Vocatio o fructus. Ablatio ab hoc fructu. Et pluraliter, Nominatio hi fructus. Genitio horum fructuum. Datio his fructibus. Accusatio hos fructus. Vocatio o fructus. Ablatio ab his fructibus.

Species nomen appellatiuū, generis feminini, numeri singularis, figure simplicis, casus nominatiui & uocatiui, quod declinabitur sic: Nominatiuo hæc species. Genitiuo huius speciei. Datiuo huic speciei. Accusatiuo hanc speciem. Vocatiuo o species. Ablatiuo ab hac specie. Et pluraliter, Nominatiuo hæ species. Genitiuo harum specierum. Datiuo his speciebus. Accusatiuo has species. Vocatiuo o species. Ablatiuo ab his speciebus.

Prima declinatio quot litteras terminales habet?
Duas. Quas? a & s. Quot terminationes?
Tres. Quas? a, as, es. Da exemplum, A, ut Poeta:
as, ut Aeneas? es, ut Anchises. Quæ est agnitio pri-
mæ declinationis? Hæc est, cuius Genitiuus et Datiuus
singulares, & Nominatiuus & Vocatiuus plurales
in æ diphthongum desinunt. Accusatiuus in am cor-
reptam. Vocatiuus similis est Nominatiuo. Ablatiuus
in a productam. Genitiuus pluralis in arum cor-
reptam. Datiuus & Ablatiuus in is productam. Accu-
satiuus in as productam.

METHODVS

Secunda declinatio quot literas terminales habet? Tres. Quas? r, s, m. Quot terminationes? Sex. Quas? er, ir, ur, us, eus, um. Da exemplum: Er, ut sacer: ir, ut uir: ur, ut satur: us, ut dominus: eus, ut Tydeus: um, ut templum. Quæ est agnitio secundæ declinationis? Hæc est, cuius Genitiuus singularis, & nominatiuus & uocatiuus plurales in i productam desinunt. Datiuus & ablatiui in o productam. Accusatiuus in um correptam. Quando nominatiuus in er uel in um desinit, similis erit ei uocatiuus. Quando in us, us mutatur in e, ut dominus domine. Quando uero in ius, si sint propria nomina abiecta us, sit uocatiuus in i, ut Virgilius, o Virgili. Et unum appellatiuum, quod est filius & o fili. Genitiuus pluralis in orum correptam. Datiuus & Ablatiuus in is productam. Accusatiuus in os productam uel in a correptam.

Tertia declinatio quot literas terminales habet? Decem. Quas? a, e, o, c, l, n, r, s, t, x. Da exemplum? A, ut Poëma: e, ut Monile: o, ut Virgo: c, ut Lac: l, ut Mel: n, ut, Nomen: r, ut Pater: s, ut Civitas: t, ut Caput: x, ut Fœlix. Quot terminationes? Septuaginta octo uel paulo plus. Quæ est agnitio tertiæ declinationis? Hæc est, cuius Genitiuus singularis in is correptam desinit. Datiuus in i productam. Accusatiuus in em uel in im correptam. Vocatiuus similis est nominatiuo. Ablatiuus in e correptam, uel

GRAMMATICES.

uel in i productam. Nominatiuus & accusatiuus & uocatiuus plurales in es productam uel in a correptam. Genitiuus pluralis in um uel in ium correptam. Datiuus & ablatiui in bus correptam.

Quarta declinatio quot literas terminales habet? Duas. Quas? s & u. Quot terminationes? Similiter duas. Quas? us & u. Da exemplum. Vs, ut manus, u, ut Cornu. Quæ est agnitio quartæ declinationis? Hæc est, cuius Genitiuus singularis, & nominatiuus & accusatiuus & uocatiuus plurales, in us productam desinunt. Datiuus in ui productam. Accusatiuus in um correptam. Vocatiuus similis est nominatiuo. Ablatiuus in u productam. Genitiuus pluralis in uum correptam. Datiuus & Ablatiuus in bus correptam.

Quinta declinatio quot literas terminales habet? Vnam. Quam? s. Quot terminationes? Similiter unam. Quam? es productam, ut Dies. Quæ est agnitio quintæ declinationis? Hæc est, cuius Genitiuus & Datiuus singulares in ei diuisas syllabas desinunt. Accusatiuus in em correptam. Vocatiuus similis est nominatiuo. Ablatiuus in e productam. Nominatiuus & accusatiuus & uocatiuus plurales in es productam. Genitiuus pluralis in erum correptam. Datiuus & Ablatiuus in bus correptam.

METHODVS
DE PRONOMINE.

PRONOMEN quid est? Pars orationis, quæ pronome posita, tantundem pene significat, personamq; interdum recipit. Pronomini quot accidunt? Sex. Quæ? Qualitas, Genus, Numerus, Figura, Persona, Casus. Qualitas pronominum in quo est? Duplex est. Quomodo? Aut enim finita sunt pronomina, aut infinita. Quæ sunt finita? Quæ recipiunt personas, ut ego, tu, ille. Quæ sunt infinita? Quæ non recipiunt personas, ut quis, quæ, quod. Genera pronominum quot sunt? Eadem fere quæ et nominum. Masculinum, ut quis. Femininum, ut quæ. Neutrum, ut quod. Commune, ut qualis, talis. Trium generum quod omne dicitur, ut ego, tu, sui. Numeri pronominum quot sunt? Duo. Qui? Singularis, ut hic. Pluralis, ut hi. Figura pronominum quot sunt? Duæ. Quæ? Simplex, ut quis. Composita, ut quisquis. Personæ pronominum quot sunt? Tres. Quæ? Prima, ut ego. Secunda, ut tu. Tertia ut ille. Casus: Casus ite pronominum quot sunt? Sex, quemadmodum et nominum. Per hos enim casus omnium generum nomina, pronomina, participia inflectuntur hoc modo.

DECLINATIONES
Pronominum.

EGO pronomen finitum, generis omnis, numeri singularis, figure simplicis, personæ primæ, casus nominatiui, quod declinabitur sic: Ego, mei, uel

GRAMMATICÆ S.

uel mis, mihi, me, à me. Et pluraliter, Nos, nostrum uel nostri, nobis, nos, à nobis. Personæ secundæ, generis omnis. Tu, tui uel tis, tibi, te, o tu, à te. Et pluraliter, Tu, Vos, uestrum uel uestri, uobis, uos, o uos, à uobis. Personæ tertiæ, generis omnis, utriusq; numeri. Sui, Sui, sibi, se, à se. Et pluraliter, Sui, sibi, se, à se. Item relatiuum & demonstratiuum simul. Generis masculini, Ille, illius, illi, illum, ab illo. Et pluraliter, illi, illorum, ille, illis, illos, ab illis. Generis feminini, Illa, illius, illi, illa, illam, ab illa. Et pluraliter, Illæ, illarum, illis, illas, ab illis. Generis neutri, Illud, illius, illi, illud, ab illo. Et illud, pluraliter, Illa, illorum, illis, illa, ab illis. Generis masculini, Ipse, ipsius, ipsi, ipsum, ab ipso. Et pluraliter, Ipsi, ipsorum, ipsis, ipsos, ab ipsis. Generis feminini, Ipsa, ipsius, ipsi, ipsam, ab ipsa. Et pluraliter, Ipsæ, ipsarum, ipsis, ipsas, ab ipsis. Generis neutri, Ipsum, ipsius, ipsi, ipsum, ab ipso. Et pluraliter, Ipsa, ipsarum, ipsis, ipsas, ab ipsis. Generis masculini, Iste, istius, isti, istum, ab isto. Et pluraliter, Isti, istorum, iste, istis, istos, ab istis. Generis feminini, Ista, istius, isti, ista, istam, ab ista. Et pluraliter, Istæ, istarum, istis, istas, ab istis. Generis neutri, Istud, istius, isti, istud, ab isto. Istud, Et pluraliter, Ista, istorum, istis, ista, ab istis. Item articulare præpositiuum & demonstratiuum. Generis masculini, Hic, huius, huic, hunc, ab hoc. Et pluraliter, Hic, Hi, horum, his, hos, ab his. Generis feminini, Hæc, Hæc, huius, huic, hanc, ab hac. Et pluraliter, Hæc, harum, his, has, ab his. Generis neutri, Hoc, huius, huic, hoc, ab Hoc. hoc.

METHODVS

hoc. Et pluraliter, Hæc, horum, his, hæc, ab his. Item
Is. subiunctiuum & relatiuum. Generis masculini, Is, eius, ei, eum, ab eo. Et pluraliter, Ei, eorum, eis, eos, ab eis. Generis feminini, Ea, eius, ei, eam, ab ea. Et pluraliter, Eæ, earum, eis, eas, ab eis. Generis neutri, Id, eius, ei, id, ab eo. Et pluraliter, Ea, eorum, eis, ea, ab eis. Item minus quam finita, Generis masculini, **Quis.** Quis uel qui, cuius, cui, quem, à quo uel à qui. Et pluraliter, **Qui.** quorum, quis uel quibus, quos, à quis uel à quibus. Generis feminini, **Quæ.** Quæ uel qua, cuius, cui, quam, à qua uel à qui. Et pluraliter, **Quæ.** quarum, quis uel quibus, quas, à quis uel à quibus. Generis neutri, **Quod.** Quod uel quid, cuius, cui, quod uel quid, à quo uel à qui. Et pluraliter, **Quæ.** uel qua, quorum, quis uel quibus, quæ uel qua, à quis uel à quibus. Item possessiua finita ad aliquid dicta, ex utraq; parte singularia. Generis masculini, **Meus.** Mei, meorum, meis, meos, o mei, à meo. Et pluraliter, **Mei.** Meæ, mearum, meis, meas, o meæ, à meis. Generis neutri, **Meum.** Meum, mei, meo, meum, o meum, à meo. Et pluraliter, **Mea.** meorum, meis, mea, o mea, à meis. Generis masculini, **Tuus.** Tui, tuorum, tuis, tuos, à tuis. Generis feminini, **Tua.** Tuæ, tuarum, tuis, tuas, à tuis. Et pluraliter, **Tuum.** Tui, tuo, tuum, à tuo. Et pluraliter, **Tua.** tuorum, tuis, tua, à tuis. Generis masculini, **Suus.** Sui, suo, suum, à suo.

GRAMMATICES.

suo. Et pluraliter, Sui, suorum, suis, suos, à suis. Generis feminini, **Sua.** suarum, suis, suas, à suis. Generis neutri, **Suum.** suum, à suo. Et pluraliter, **Sua.** suorum, suis, sua, à suis. Itē possessiua finita ad aliquid dicta, ex utraq; parte pluralia. Generis masculini, **noſter.** noſtri, noſtro, noſtrum, o noſter, à noſtro. Et pluraliter, **Noſtri.** noſtro, noſtrum, noſtris, noſtros, o noſtri, à noſtris. Generis feminini, **Noſtra.** noſtræ, noſtram, o noſtra, à noſtra. Et pluraliter, **Noſtræ.** noſtrarum, noſtris, noſtras, o noſtræ, à noſtris. Generis neutri, **Noſtrum.** noſtri, noſtro, noſtrum, o noſtrum, à noſtro. Et pluraliter, **Noſtra.** noſtrorum, noſtris, noſtra, o noſtra, à noſtris. Generis masculini, **Veſter.** ueſtri, ueſtro, ueſtrū, à ueſtro. Et pluraliter, **Veſtri.** ueſtrorum, ueſtris, ueſtros, à ueſtris. Generis feminini, **ueſtra.** ueſtræ, ueſtram, à ueſtræ. Et pluraliter, **Veſtræ.** ueſtrarum, ueſtris, ueſtras, à ueſtris. Generis neutri, **Veſtrū.** ueſtri, ueſtro, ueſtrū, à ueſtro. Et pluraliter, **Veſtra.** ueſtro, ueſtrū, à ueſtro. Da horum compoſita, ut **Compoſita.** Egomet, tuimet, ſuimet, ſibimet, illic, iſthic, illicine, ſita, iſticine, hiccine, hæccine, hoccine. Idem (in maſculino Idem. genere productū, in neutro uero correptum, ut quiſquis, quiſnam, quiſpiam, aliquis, & cetera.

DE VERBO.

Verbum quid eſt? Pars orationis, cum tempore & perſona, ſine caſu, agere aliquid, aut pati,

METHODVS

accidunt pati, aut neutrum significans. Verbo quot accidunt?
uerbo. Septem. Quae? Qualitas, Coniugatio, Genus, Num-
Qualitas. rus, Figura, Tempus & Persona. Qualitas uerborum
Modus. in quo est? In modis & in formis. Modi qui sunt? In-
dicatiuus, ut lego. Imperatiuus, ut lege. Optatiuus, ut
utinam legerem. Coniunctiuus, ut cum legam. Infini-
tiuus, ut legere. Impersonalis, ut legitur. Formae uer-
borum quot sunt? Quatuor. Quae? Perfecta, ut lego.
Meditatiua, ut lecturio. Frequentatiua, ut lectito. In-
choatiua, ut feruesco, caleasco.

Coniuga- Coniugationes uerborum quot sunt? Tres. Quae?
tio prima. Prima in a. Secunda in e. Tertia in i. Prima quae est?
Quae in indicatiuo modo, tempore praesenti, numero
singulari, secunda persona, uerbo actiuo & neutrali,
a productam habet ante nouissimam litteram s: pas-
siuo, communi, & deponenti, ante nouissimam sylla-
bam ris, ut amo, amas, amor, amaris. Et futurum
tempus eiusdem modi in bo et in bor, syllabam mittit,

ut amo, amabo, amor, amabor. Secunda quae est? Quae
in indicatiuo modo, tempore praesenti, numero singu-
lari, secunda persona, uerbo actiuo et neutrali produ-
ctam habent ante nouissimam litteram s: passiuo, com-
muni & deponenti ante nouissimam syllabam ris, ut
doceo, doces, doceor, doceris. Et futurum tempus ei-
usdem modi, in bo & in bor syllabam mittit, ut do-
ceo, docebo, doceor, docebor. Tertia quae est? Quae in

indicatiuo modo tempore praesenti, numero singula-
ri, secunda persona, uerbo actiuo & neutrali i cor-
reptam,

GRAMMATICES.

reptam, uel i productam habet ante nouissimam li-
teram s: passiuo, communi & deponenti pro i litera
e correptam, uel i productam habet ante nouissimam
syllabam ris, ut Lego, legis, legor legeris. Audio, audis,
audior, audiris. Et futurum tempus eiusdem modi in
am et in ar syllabam mittit, ut Lego, legam, legor, le-
gar, Audio, audiam, audior, audiar. Vbi possunt haec
discerni? Haec in imperatiuo & in infinitiua modo
statim discerni possunt, utrum i litteram correptam
habeant, an productam. Nam i littera, correpta
si fuerit, in e conuertitur, producta si fuerit, non
mutatur. Est quando tertia coniugatio futurum
tempus non in am & in ar tantum, sed etiam in bo
& in bor syllabam mittit: interdum cum i litteram
correptam non habuerit, sed productam, ut eo, is,
ibo, quaeo, quis, quibo, eam uel queam. Genera uerbo-
rum quot sunt? Quinq. Quae? Actiua, Passiua, Neu-
tra, Deponentia, & Communia. Actiua quae sunt?
Quae in o desinunt, & accepta r littera, faciunt ex se
passiua, ut lego, legor. Passiua quae sunt? Quae in
r desinunt, & ea dempta r littera, redeunt in actiua,
ut legor, lego. Neutra quae sunt? Quae in o desinunt,
ut actiua, sed accepta r littera, Latina non sunt, ut
sto, curro, nam stor, curror non dicitur. Sicut pra-
terea neutropassiua, ut gaudeo, gaudes, gausus sum,
soleo, soles, solitus sum, fio, sis, factus sum, morco,
mores, moestus sum. Deponentia quae sunt? Quae
in r similiter desinunt, ut passiua, sed ea dempta,

Latina

Genus.

Actiuum.

Passiuum.

Neutrum.

Neu. passi.

Deponens

METHODVS

- Latina non sunt, ut luctor, loquor, sequor, nascor, orior. Communia quæ sunt? Quæ in r similiter desinunt, ut deponentia, sed in duas formas cadunt, agentis & patientis, ut osculor, criminor. Dicimus enim, osculor te, osculor à te: criminor te, criminor à te. Numeri. Numeri uerborum quot sunt? Duo. Qui? Figura. Singularis, ut lego. Pluralis, ut legimus. Figura uerborum quot sunt? Duæ. Quæ? Simplex, ut lego. Tempus. Composita, ut negligo. Tempora uerborum quot sunt? Triâ. Quæ? Præsens, ut lego. Præteritum, ut legi. Futurum, ut legam. Quot sunt tempora in declinatione uerborum? Quinq;. Quæ? Præsens, ut lego. Præteritum imperfectum, ut legebam. Præteritum perfectum, ut legi. Præteritum plusquamperfectum, ut legeram. Futurum, ut legam. Personæ uerborum quot sunt? Tres. Quæ? Prima, ut lego. Secunda, ut legis. Tertia, ut legit.

DE ADVERBIO.

Aduerbium quid est? Pars orationis, quæ adiecta uerbo, significatione eius explanat atq; implet. Aduerbio quot accidunt? Triâ. Quæ? Significatio, Comparatio, & Figura. Significatio aduerbiorum in quo est? Quia sunt aduerbia, aut loci, aut temporis, aut numeri, aut negandi, aut affirmandi, aut demonstrandi, aut optandi, aut hortandi, aut ordinis, aut interrogandi, aut similitudinis, aut qualitatatis,

GRAMMATICES.

litatis, aut quantitatis, aut dubitandi, aut personalia, aut uocandi, aut respondendi, aut separandi, aut iurandi, aut eligendi, aut congregandi, aut prohibendi, aut euentus, aut comparandi. Da aduerbia loci, ut hic uel ibi, illic, inde, intro uel foras. Da temporis, ut hodie, heri, nunc, nuper, cras. aliquando, olim, iam, tunc, cum, dum, mane, sero, semper. Da numeri, ut semel, bis, ter, quater. Da negandi, ut haud, non, neq;. Da affirmandi, ut etiam, quidni, certe. Da demonstrandi, ut en, ecce. Da optandi, ut utinam, o si. Da hortandi, ut eia, age. Da ordinis, ut deinde, deinceps. Da interrogandi, ut cur, quare, quamobrem. Da similitudinis, ut quasi, ceu, sicut, sicuti, uelut, ueluti, tanquam, ut, uti. Da qualitatis, ut docte, pulchre, fortiter, uiriliter, bene, male. Da quantitatis, ut multum, parum, modicum, nimium, minimum, ualde. Da dubitandi, ut fors, forsitan, fortassis uel fortasse. Da personalia, ut mecum, tecum, secum, nobiscum, uobiscum. Da uocandi, ut o hem. Da respondendi, ut hem. Da separandi, ut seorsum, retrorsum. Da iurandi, ut ædèpol, castor, hercle, medius fidius. Da eligendi, ut potius, imò. Da congregandi, ut simul, una, pariter. Da prohibendi, ut ne. Da euentus, ut sorte, fortuito. Da comparandi, ut magis, minus, uel, tam, maximum, minimum, minime, ualde. Comparatio aduerbiorum in quo est? In tribus gradibus comparationis, scilicet, Positiuo, Comparatiuo & Superlatiue. Da aduerbia positiui

METHODVS

positiui gradus, ut docte. Da comparatiui gradus, ut doctius. Da superlatiui gradus, ut doctissimum uel doctissime. *Figura.* *Figurae* aduerbiorum quot sunt? *Duae.* Quae? Simplex, ut docte, prudenter. Composita, ut indocte, imprudenter. *Aduerbia localia.* *Aduerbia localia* sunt haec, uel in loco, uel de loco, uel ad locum, uel per locum. Sed in loco & de loco eandem significationem habent, ut intus sum, intus exeo, foris sum, foris uenio. Ad locum autem & per locum aliam significationem habent, ut intro eo, foras exeo. Deintus autem & desoris sic non dicitur, quomodo nec dicimus ad foras uel in foras. Per locum autem, ut hac, illac, istac.

DE PARTICIPIO.

Participium quid est? Pars orationis partem capiens nominis & uerbi. Recipit enim a nomine genera & casus, a uerbo tempora & significationes, ab utroque numerum & figuram. *Participio* quot accidunt? Sex. Quae? Genus, Casus, Tempus, Significatio, Numerus & Figura. *Genera participiorum* quot sunt? Quatuor. Quae? Masculinum, ut hic lectus. Femininum, ut haec lecta. Neutrum, ut hoc lectum. Omne, ut hic & haec & hoc legens. *Casus participiorum* quot sunt? Sex. Qui? Nominatiuus, ut hic & haec & hoc legens. Genitiuus, ut huius legentis. Datiuus, ut huic legenti. Accusatiuus, ut hunc

GRAMMATICES.

ut hunc & hanc legentem, & hoc legens. *Vocatiuus* ut o legens. *Ablatiuus* ut ab hoc & ab hac & ab hoc legente uel legenti. *Tempora participiorum* quot sunt? Tria. Quae? Praesens, ut legens. Praeteritum, ut lectus. Futurum, ut lecturus uel legendus. *Significationes participiorum* in quo sunt? Quia ab actiuo uerbo duo participia ueniunt, Praesens & Futurum, ut legens, lecturus. A passiuo quot? Duo. Praeteritum & Futurum, ut lectus, legendus. A neutro quot? Duo, sicut ab actiuo, Praesens & Futurum, ut stans, staturus. A deponenti quot? Tria. Praesens, Praeteritum & Futurum, ut loquens, locutus, & locuturus. A communi quot? Quatuor. Quae? Praesens, Praeteritum & duo Futura, ut criminans, criminatus, criminaturus uel criminandus. *Numeri participiorum* quot sunt? Duo. Qui? Singularis, ut hic legens. Pluralis, ut hi legentes. *Figurae participiorum* quot sunt? Duae. Quae? Simplex, ut legens. Composita, ut negligens.

DECLINATIONES

Participiorum.

Legens participium, ueniens a uerbo actiuo, temporis praesentis, generis omnis, numeri singularis, figura simplicis, casus nominatiui & accusatiui & uocatiui, quod declinabitur sic: Nominatiuus hic & haec & hoc legens. Genitiuus huius legentis.

B 2

Datiuus

METHODVS

Datiuo huic legenti. Accusatiuo hunc & hanc legentem, & hoc legens. Vocatiuo o legens. Ablatiuo ab hoc & ab hac & ab hoc legente uel legenti. Et pluraliter, Nominatiuo hi & hae legentes, & haec legentia. Genitiuo horum & harum & horum legentum uel legentium. Datiuo his legentibus. Accusatiuo hos & has legentes, & haec legentia. Vocatiuo o legentes, & o legentia. Ablatiuo ab his legentibus.

Lecturus participium, ueniens à uerbo actiuo, temporis futuri, numeri singularis, figura simplicis, casus nominatiui, quod declinabitur sic: Nominatiuo hic Lecturus, haec lectura, hoc lecturum. Genitiuo huius lecturi, lecturae, lecturi. Datiuo huic lecturo, lecturae, lecturo. Accusatiuo hunc lecturum, hanc lecturam, hoc lecturum. Vocatiuo o lecture, lectura, lecturum. Ablatiuo ab hoc lecturo, ab hac lectura, ab hoc lecturo. Et pluraliter, Nominatiuo hi Lecturi, haec lecturae, haec lectura. Genitiuo horum lecturorum, harum lecturarum, horum lecturorum. Datiuo his lecturis. Accusatiuo hos lecturos, has lecturas, haec lectura. Vocatiuo o lecturi, lecturae, lectura. Ablatiuo ab his lecturis.

Lectus participium, ueniens à uerbo passiuo, temporis praeteriti, numeri singularis, figura simplicis, casus nominatiui, quod declinabitur sic: Nominatiuo hic lectus, haec lecta, hoc lectum. Genitiuo huius lecti,

GRAMMATICES.

lecti, lecta, lecti. Datiuo huic lecto, lecta, lecto. Accusatiuo hunc lectum, hanc lectam, hoc lectum. Vocatiuo o lecte, lecta, lectum. Ablatiuo ab hoc lecto, ab hac lecta, ab hoc lecto. Et pluraliter, Nominatiuo hi lecti, haec lecta, haec lecta. Genitiuo horum lectorum, harum lectorum, horum lectorum. Datiuo his lectis. Accusatiuo hos lectos, has lectas, haec lecta. Vocatiuo o lecti, lecta, lecta. Ablatiuo ab his lectis.

Legendus participium ueniens à uerbo passiuo, temporis futuri, numeri singularis, figura simplicis, casus nominatiui, quod declinabitur sic: Nominatiuo hic Legendus, haec legenda, hoc legendum. Genitiuo huius legendi, legendae, legendi. Datiuo huic legendo, legendae, legendo. Accusatiuo hunc legendum, hanc legendam, hoc legendum. Vocatiuo o legende, legenda, legendum. Ablatiuo ab hoc legendo, ab hac legenda, ab hoc legendo. Et pluraliter, Nominatiuo hi legendi, haec legendae, haec legenda. Genitiuo horum legendorum, harum legendarum, horum legendorum. Datiuo his legendis. Accusatiuo hos legendos, has legendas, haec legenda. Vocatiuo o legendi, legendae, legenda. Ablatiuo ab his legendis.

DE CONIUNCTIONE.

Coniuñtio quid est? Pars orationis annexa ordinansq; sententiam. Coniuñtioni quot accidunt? Coniuñtioni accidunt.

METHODVS

Potestas. dunt? Tria. Quae? Potestas, Figura, & Ordo. Potestas coniunctionum quot species habet? Quinq; Quas? Copulatiuas, Disiunctiuas, Expletiuas, Causales & Rationales. Da copulatiuas, ut Et, quae, quoq; **Copulat.** at, atq; ac, ast. Da disiunctiuas, ut Aut, ue, uel, ne, nec, **Disiunct.** an, neq; Da expletiuas, ut Quidem, equidem, saltem, uidelicet, quam, quamuis, quoq; autem, porro, licet, tam, **Expleti.** men, ueruntamen. Da causales, ut Si, etsi, etiam, si, si, siquidem, quando, quandoquidem, quin, quinetia, quatenus, sin, seu, siue, neu, neue, nam, namq; ni, nisi, nisi, ne, sed, interea, quamobrem, praesertim, item, itemq; **Causales.** ceterum, alioqui, praeterea. Da rationales, ut ita, itaq; **Rational.** enim, etenim, enimvero, quia, quapropter, quoniam, quoniamquidem, quippe, nempe, ergo, ideo, igitur, scilicet, uidelicet, propterea, idcirco. Figura coniunctionum quot sunt? Duae. Quae? Simplex, ut nam, **Figura.** Composita, ut namq; **Ordo.** Ordo coniunctionum in quo est? Quia aut praepositivae coniunctiones sunt, ut, At, ac, ast. Aut subiunctivae, ut Quae, ne, ne. Aut communes, ut Ergo, ideo, igitur.

DE PRAEPOSITIONE.

Praepositio quid est? Pars orationis, quae praeposita alijs partibus in oratione, significatio nem carum aut complet, aut mutat, aut minuit. Praepositioni quot accidunt? Vnum. Quod? Casus tantum. Quot casus? Duo. Qui? Accusatiuus & Ablatiuus.

GRAMMATICES.

tiuus. Da praepositiones casus accusatiui, ut Ad, apud, Casus accusatiui ante, aduersus, cis, citra, circum, circa, contra, erga, cusatiui extra, inter, intra, infra, iuxta, ob, pone, per, prope, XXX. propter, secundum, post, trans, ultra, praeter, supra, circiter, usq; secus, penes. Quomodo? Dicimus enim: Ad patrem, apud uillam, ante edes, aduersum inimicos, cis Rhenum, citra forum, circum uicinos, circa templum, contra hostes, erga propinquos, extra terminos, inter naues, intra moenia, infra tectum, iuxta macellum, ob augurium, pone tribunal, per parietes, prope fenestram, propter disciplinam, secundum fores, post tergum, trans ripam, ultra fines, praeter officium, supra coelum, circiter annos, usq; oceanum, secus uiam, penes arbitros. Da praepositiones casus ablatiui, ut A, ab, abs, cum, Ablatiui coram, clam, de, e, ex, pro, pra, palam, sine, absq; XV. tenuis. Quomodo? Dicimus enim: A domo, ab homine, abs quolibet, cum exercitu, coram testibus, clam custodibus, de foro, e iure, ex praefectura, pro clientibus, pra timore, palam omnibus, sine labore, absq; iniuria, tenuis pube, quod nos dicimus pubetenuis. Da praepositiones utriusq; casus, ut In, sub, super, & subter. Quando accusatiuo casui seruiunt? Quando nos uel quoslibet ad locum ire, isse, uel ituros esse significamus. Quando ablatiui casui seruiunt? Quando nos uel quoslibet in loco esse uel fuisse uel futuros esse significamus. In accusatiui casus, ut, Iit in antiquam syluam. In ablatiui casus, B 4 casus,

Vtriusque casus praepositiones

In.

METHODVS

Sub. casus, ut, Stans celsa in puppi. Sub accusatiui casus, ut, Potestq; sub ipsos nituntur gradibus. Sub ablatiui casus, Arma sub aduersa posuit radiantia quercu. *Super.* per quam uim habet: Vbi locum significat, magis accusatiuo, quam ablatiuo casui seruit. Vbi uero mentionem alicuius rei facimus ablatiuo tantum, ut, Multa super Priamo rogans, super Hectore multa, hoc est, de Priamo & de Hectore. In, quam uim habet? Etiam tunc accusatiuo casui seruit, cum significat contra, ut, in adulterum & in desertorem. *Subter.* quam uim habet? Eandem quam & superiores, ad locū, & in loco *Inseparabiles* = significantes. Quæ præpositiones sunt, quæ à dictis præpositionibus separari non possunt, ut, di, dis, re, se, an, con. *positiones.* Quomodo? Dicimus enim, diduco, distraho, recipio, secubo, amplexor, congregior. Quæ sunt quæ coniungi non possunt? Apud & penes. Quæ coniunguntur & separantur? Reliquæ pene omnes.

DE INTERIECTIONE.

Interfectio quid est? Pars orationis, significans mentis affectum, uoce incondita. Interfectioni quot accidunt? Vnum. Quod? Significatio. Significatio interfectionum in quo est? Quia aut leticiam mentis significamus, ut euax. Aut dolorem, ut heu. Aut admirationem, ut pape. Aut metum, ut atat, aut si qua sunt similia.

CONIV.

GRAMMATICS.

CONIVGATIONES

Verborum.

ACTIVVM.

A M O uerbum actiuum, in Indicatio modo di- Indicati.
ctum, temporis presentis, numeri singularis,
figuræ simplicis, personæ primæ, coniugationis pri-
mæ, quod coniugabitur sic: Amo, amas, amat. Et
pluraliter, amamus, amatis, amant. Præterito im-
perfecto, amabam, amabas, amabat. Et pluraliter,
amabamus, amabatis, amabant. Præterito perfecto,
amaui, amauiſti, amauiſit. Et pluraliter, amaui-
mus, amauiſtiſ, amauiſerunt uel amauere. Præterito pluſ-
quamperfecto, amaueram, amaueras, amauerat. Et
pluraliter, amaueramus, amaueratis, amauerant. Ram.
Futuro, amabo, amabis, amabit. Et pluraliter, ama-
bimus, amabitis, amabunt. Imperatio modo, tempo- Imperat.
re præſenti, ad ſecundam & tertiam perſonam, ama,
amet. Et pluraliter, amemus, amate, ament. Futuro,
amato tu, amato ille. Et pluraliter, amemus, amato-
te, amanto uel amantote. Optatio modo, tempore præ- Optati.
ſenti, & præterito imperfecto, utinam amarem, ama-
res, amaret. Et pluraliter, utinam amaremus, amare-
tis, amarent. Præterito perfecto & pluſquamper-
fecto, utinam amauiſſem, amauiſſes, amauiſſet. Et Sent.
pluraliter, utinam amauiſſemus, amauiſſetiſ, amauiſ-
ſent. Futuro, utinam amem, ames, amet. Et plurali-
ter,

B 5

ter,

METHODVS

Coniunct. ter, utinam amemus, ametis, ament. Coniunctiuo modo, tempore presenti, cum amem, ames, amet. Et pluraliter, cum amemus, ametis, ament. Præterito imperfecto, cum amarem, amares, amaret. Et pluraliter, cum amaremus, amaretis, amarent. Præterito perfecto, cum amauerim, amaueris, amauerit. Et pluraliter, cum amauerimus, amaueritis, amauerint. Præterito plusquamperfecto, cum amauissem, amauisset, amauisset. Et pluraliter, cum amauissemus, amauissemus, amauissent. Futuro, cum amauro amaueris, amauerit. Et pluraliter, cum amauerimus, amaueritis, amauerint. Infinitiuo modo, sine numeris & personis, tempore presenti, & præterito imperfecto, amare. Præterito perfecto & plusquamperfecto, amauisse. Futuro, amatum ire uel amaturum esse. Verbo impersonali. Indicatiuo modo, tempore presenti, amatur. Præterito imperfecto, amabatur. Præterito perfecto, amatum est uel fuit. Præterito plusquamperfecto, amatum erat uel fuerat. Futuro, amabitur. Imperatiuo modo, tempore presenti, ametur. Optati. Futuro, amator. Optatiuo modo, tempore presenti, & præterito imperfecto, utinam amaretur. Præterito perfecto & plusquamperfecto, utinam amatum esset uel fuisset. Futuro, utinam ametur. Coniunct. iuiuo modo, tempore presenti, cum ametur. Præterito imperfecto, cum amaretur. Præterito perfecto, cum amatum sit uel fuerit. Præterito plusquamperfecto, cum amatum esset uel fuisset. Futuro, cum ama

GRAMMATICES.

amatum erit uel fuerit. Infinitiuo modo, sine numeris infiniti. & personis, tempore presenti, & præterito imperfecto, amari. Præterito perfecto & plusquamperfecto, amatum esse uel fuisse. Futuro, amatum iri. Gerundia Gerundia, uel participialia uerba sunt hæc, amandi, amando, Supina. amandum. Supina, amatum, amatu. Duo participia Participi, trahuntur ab hoc uerbo actiuo. Præsens, ut amans. Futurum, ut amaturus.

PASSIVVM.

A Mor, amaris uel amare, amatur. Et pluraliter, amatur. Præterito imperfecto, amabar, amabaris uel amabare, amabatur. Et pluraliter, amabamur, amabamini, amabantur. Præterito perfecto, amatus sum uel fui, es uel fuisti, est uel fuit. Et pluraliter, amati sumus uel fuimus, estis uel fuistis, sunt fuerunt uel fuere. Præterito plusquamperfecto, amatus eram uel fueram, eras uel fueras, erat uel fuerat. Et pluraliter, amati eramus uel fueramus, eratis uel fueratis, erant uel fuerant. Futuro, amabor, amaberis uel amabere, amabitur. Et pluraliter, amabimur, amabimini, amabuntur. Imperatiuo modo, tempore presenti, ad Imperat. secundam & tertiam personam, amare, ametur. Et pluraliter, amemur, amamini, amentur. Futuro, amator tu, amator ille. Et pluraliter, amemur, amamini, amantur. Optatiuo modo, tempore præfenti,

METHODVS

senti, & praterito imperfecto, utinā amarer, amare-
 ris uel amare, amaretur. Et pluraliter, utinā ama-
 remur, amaremini, amarentur. Praterito perfecto &
 plusquamperfecto, utinā amatus essem uel fuisset,
 esses uel fuisses, esset uel fuisset. Et pluraliter, utinā
 amati essemus uel fuissetis, essetis uel fuissetis, essent
 uel fuissent. Futuro, utinā amer, ameris uel amere,
 ametur. Et pluraliter, utinā amemur, amemini,
 amentur. Coniunctiuo modo, tempore presenti, cum
 amer, ameris uel amere, ametur. Et pluraliter, cum
 amemur, amemini, amentur. Praterito imperfecto,
 cum amarer, amareris uel amare, amaretur. Et
 pluraliter, cum amaremur, amaremini, amarentur.
 Praterito perfecto, cum amatus sim uel fuerim, sis uel
 fueris, sit uel fuerit. Et pluraliter, cum amati simus
 uel fuerimus, sitis uel fueritis, sint uel fuerint. Prate-
 rito plusquamperfecto, amatus essem uel fuisset, esses
 uel fuisses, esset uel fuisset. Et pluraliter, cum amati
 essemus uel fuissetis, essetis uel fuissetis, essent uel fuissetis.
 Futuro, cum amatus ero uel fuero, eris uel fueris,
 erit uel fuerit. Et pluraliter, cum amati erimus uel
 fuerimus, eritis uel fueritis, erint uel fuerint. Infinitiuo
 modo sine numeris & personis, tempore presenti, &
 praterito imperfecto, amari. Praterito perfecto &
 plusquamperfecto, amatum esse uel fuisse. Futuro,
 amatum iri. Duo participia trahuntur ab hoc uer-
 bo passiuo. Prateritum, ut amatur. Futurum, ut aman-
 dus.

Coniunct.

Infiniti.

Particip.

ACTV

GRAMMATICES.

ACTIVVM.

Doceo uerbum actiuum, in Indicatio modo di-
 ctum, temporis presentis, numeri singularis, Indicati.
 figura simplicis, personae primae, coniugationis se-
 cundae, quod coniugabitur sic: Doceo, doces, do-
 cet. Et pluraliter, docemus, docetis, docent. Prate-
 rito imperfecto, docebam, docebas, docebat. Et plu-
 raliter, docebamur, docebatis, docebant. Praterito
 perfecto, docui, docuisti, docuit. Et pluraliter, docui-
 mus, docuistis, docuerunt uel docuere. Praterito
 plusquamperfecto, docueram, docueras, docuerat. Et Ram.
 pluraliter, docueramus, docueratis, docuerant. Fu-
 turo, docebo, docebis, docebit. Et pluraliter, docebi-
 mus, docebitis, docebunt. Imperatiuo modo, tempore Imperat.
 presenti, ad secundam & tertiam personam, doce,
 doceat. Et pluraliter, doceamus, docete, doceant.
 Futuro, doceto tu, doceto ille. Et pluraliter, doceamus,
 docetote, docetote uel docentote. Optati.
 do, tempore presenti & praterito imperfecto, uti-
 nam docerem, doceres, doceret. Et pluraliter, utinam
 doceremus, doceretis, docerent. Praterito perfecto
 & plusquamperfecto, utinam docuisset, docuisses,
 docuisset. Et pluraliter, utinam docuissetis, docuissetis,
 docuissent. Futuro, utinam doceam, doceas,
 doceat. Et pluraliter, utinam doceamus, doceatis,
 doceant. Coniunctiuo modo, tempore presenti, cum Coniunct.
 doceam, doceas, doceat. Et pluraliter, cum doceamus,
 doceatis, doceant.

METHODVS

Rim. mus, doceatis, doceant. Præterito imperfecto, cum docerem, doceres, doceret. Et pluraliter, cum doceremus, doceretis, docerent. Præterito perfecto, cum docuerim, docueris, docuerit. Et pluraliter, cum docuerimus, docueritis, docuerint. Præterito plusquamperfecto, cum docuissem, docuisses, docuisset. Et pluraliter, cum docuissemus, docuissetis, docuissent. Futuro, cum docuero, docueris, docuerit. Et pluraliter, cum docuerimus, docueritis, docuerint. Infinitiuo modo, sine numeris & personis, tempore præsentis, & præterito imperfecto, docere. Præterito perfecto & plusquamperfecto, docuisse. Futuro, doctum ire uel docturum esse. Verbo impersonali. Indicatiuo modo, tempore præsentis, docetur. Præterito imperfecto, docebatur. Præterito perfecto, doctum est uel fuit. Præterito plusquamperfecto, doctum erat uel fuerat. Futuro, docebitur. Imperatiuo modo, tempore præsentis, doceatur. Futuro, docetor. Optatiuo modo, tempore præsentis, & præterito imperfecto, utinam doceretur. Præterito perfecto & plusquamperfecto, utinam doctum esset uel fuisset. Futuro, utinam doceatur. Coniunctiuo modo, tempore præsentis, cum doceatur. Præterito imperfecto, cum doceretur. Præterito perfecto, cum doctum sit uel fuerit. Præterito plusquamperfecto, cum doctum esset uel fuisset. Futuro, cum doctum erit uel fuerit. Infinitiuo modo, sine numeris & personis, tempore præsentis & præterito imperfecto, doceri.

GRAMMATICES.

doceri Præterito perfecto & plusquamperfecto, doctum esse uel fuisse. Futuro, doctum iri. Gerundia Gerund. uel participialia uerba sunt hæc, docendi, docendo, docendum. Supina, doctum, doctum. Duo participia trahuntur ab hoc uerbo actiuo. Præsens, ut docens. Futurum, ut docturus.

PASSIVVM.

Doceor, doceris uel docere, docetur. Et pluraliter, docemur, docemini, docentur. Præterito imperfecto, docebar, docebaris uel docebare, docebatur. Et pluraliter, docebamur, docebamini, docebantur. Præterito perfecto, doctus sum uel fui, es uel fuisti, est uel fuit. Et pluraliter, docti sumus uel fuimus, estis uel fuistis, sunt fuerunt uel fuere. Præterito plusquamperfecto, doctus eram uel fueram, eras uel fueras, erat uel fuerat. Et pluraliter, docti eramus uel fueramus, eratis uel fueratis, erant uel fuerant. Futuro, docebor, doceberis uel docebere, docebitur. Et pluraliter, docebimur, docebimini, docebuntur. Imperatiuo modo, tempore præsentis, ad secundam & tertiam personam, docere, doceatur. Et pluraliter, doceamur, docemini, doceantur. Futuro, docetor tu, docetor ille. Et pluraliter, doceamur, docemintor, docentor. Optatiuo modo, tempore præsentis & præterito imperfecto, utinam docerer, docereris uel docerere, doceretur. Et pluraliter, utinam

METHODVS

nam doceremur, doceremini, docerentur. Præterito
perfecto & plusquamperfecto, utinam doctus essem
uel fuisset, esses uel fuisset, esset uel fuisset. Et pluraliter, utinam docti essemus uel fuissetis, essetis uel fuissetis. Futuro, utinam docear, docearis uel doceare, doceatur. Et pluraliter, utinam doceamur, doceamini, doceantur. Coniunctiuo modo tempore præsentis, cum docear, docearis uel doceare, doceatur. Et pluraliter, cum doceamur, doceamini, doceantur. Præterito imperfecto, cum docerer, doceretur uel docerere, doceretur. Et pluraliter, cum doceremur, doceremini, docerentur. Præterito perfecto, cum doctus sim uel fuerim, sis uel fueris, sit uel fuerit. Et pluraliter, cum docti simus uel fuerimus, sitis uel fueritis, sint uel fuerint. Præterito plusquamperfecto, cum doctus essem uel fuisset, esses uel fuisset, essetis uel fuissetis, essetis uel fuissetis. Futuro, cum doctus ero uel fuero, eris uel fueris, erit uel fuerit. Et pluraliter, cum docti erimus uel fuerimus, eritis uel fueritis, erint uel fuerint. Infinitiuo modo, sine numeris & personis, tempore præsentis, & præterito imperfecto, doceri. Præterito perfecto & plusquamperfecto, doctum esse uel fuisset. Futuro, doctum iri. Duo participia trahuntur ab hoc uerbo passiuo. Præteritum, ut doctus. Futurum, ut docendus.

ACTI

GRAMMATICES,

ACTIVVM.

LEgo uerbum actiuum, in Indicatio modo dictum, temporis præsentis, numeri singularis, Indicatio figure simplicis, personæ primæ, coniugationis tertie, quod coniugabitur sic: Lego, legis, legit. Et pluraliter, legimus, legitis, legunt. Præterito imperfecto, legebam, legebas, legebat. Et pluraliter, legabamus, legabatis, legabant. Præterito perfecto, legi, legisti, legit. Et pluraliter, legimus, legistis, legerunt uel legere. Præterito plusquamperfecto, legeram, legeras, legerat. Et pluraliter, legeramus, legeratis, legerant. Futuro, legam, leges, leget. Et pluraliter, legemus, legetis, legent. Imperatiuo modo, tempore præsentis, ad secundam & tertiam personam, lege, legat. Et pluraliter, legamus, legite, legant. Futuro, legito tu, legito ille. Et pluraliter, legamus, legitote, legunto uel leguntote. Optatiuo modo tempore præsentis & præterito imperfecto, utinam legerem, legeres, legeret. Et pluraliter, utinam legeremus, legeretis, legerent. Præterito perfecto & plusquamperfecto, utinam legissem, legisses, legisset. Et pluraliter, utinam legissemus, legissetis, legissent. Futuro, utinam legam, legas, legat. Et pluraliter, utinam legamus, legatis, legant. Coniunctiuo modo, tempore præsentis, cum legam, legas, legat. Et pluraliter, cum legamus, legatis, legant. Præterito imperfecto, cum legerem, legeres, legeret. Et pluraliter, cum legeremus,

METHODVS

mus, legeretis, legerent. Præterito perfecto, cum legerim, legeris, legerit. Et pluraliter, cum legerimus, legeritis, legerint. Præterito plusquamperfecto, cum legissem, legissetis, legisset. Et pluraliter, cum legissemus, legissetis, legisset. Futuro, cum legero, legeris, legerit. Et pluraliter, cum legerimus, legeritis, legerint. Infinitiuo modo, sine numeris & personis, tempore præsentis, & præterito imperfecto, legere. Præterito perfecto & plusquamperfecto, legisse. Futuro, lectum ire uel lecturum esse. Verbo impersonali. Indicatiuo modo, tempore præsentis, legitur. Præterito imperfecto, legebatur. Præterito perfecto, lectum est uel fuit. Præterito plusquamperfecto, lectum erat uel fuerat. Futuro, legetur. Imperatiuo modo, tempore præsentis, legatur. Futuro, legitor. Optatiuo modo, tempore præsentis, & præterito imperfecto, utinam legeretur. Præterito perfecto & plusquamperfecto, utinam lectum esset uel fuisset. Futuro, utinam legatur. Coniunctiuo modo, tempore præsentis, cum legatur. Præterito imperfecto, cum legeretur. Præterito perfecto, cum lectum sit uel fuerit. Præterito plusquamperfecto, cum lectum esset uel fuisset. Futuro, cum lectum erit uel fuerit. Infinitiuo modo, sine numeris & personis, tempore præsentis, & præterito imperfecto, legi. Præterito perfecto & plusquamperfecto, lectum esse. Gerundia. uel fuisse. Futuro, lectum iri. Gerundia uel participalia uerba sunt hæc, legendi, legendo, legendum.

Supina,

GRAMMATICES.

Supina, lectum, lectu. Duo participia trahuntur ab Supina. hoc uerbo actiuo. Præsens, ut legens. Futurum, ut Participi lecturus.

SASSIVVM.

LEgor, legeris uel legere, legitur. Et pluraliter, legimur, legimini, leguntur. Præterito imperfecto, legebar, legebaris uel legebare, legebatur. Et pluraliter, legebamur, legebamini, legebantur. Præterito perfecto, lectus sum uel fui, es uel fuisti, est uel fuit. Et pluraliter, lecti sumus uel fuimus, estis uel fuistis, sunt fuerunt uel fuere. Præterito plusquamperfecto, lectus eram uel fueram, eras uel fueras, erat uel fuerat. Et pluraliter, lecti eramus uel fueramus, eratis uel fueratis, erant uel fuerant. Futuro, legar, legeris uel legere, legetur. Et pluraliter, legemur, legimini, legentur. Imperatiuo modo, tempore præsentis, ad secundam & tertiam personam, legere, legatur. Et pluraliter, legamur, legimini, legantur. Futuro, legitor tu, legitor ille. Et pluraliter, legamur, legiminor, leguntur. Optatiuo modo, tempore præsentis & præterito imperfecto, utinam legerer, legereris uel legerere, legeretur. Et pluraliter, utinam legeremur, legeremini, legerentur. Præterito perfecto & plusquamperfecto, utinam lectus essem uel fuissem, esses uel fuisses, esset uel fuisset. Et pluraliter, utinam lecti essemus uel fuissemus, essetis uel

C 2

METHODVS

Sem. quamperfecto, cum audiuissem, audiuisset, audiuisset. Et pluraliter, cum audiuissemus, audiuissetis, audiuissetis. Et pluraliter, cum audiuissemus, audiuissetis, audiuissetis.

Ro. Futuro, cum audiueris, audiueris. Et pluraliter, cum audiuerimus, audiueritis, audiuerint. Infinitiuo modo, sine numeris & personis, tempore presenti, & praterito imperfecto, audire. Praterito perfecto & plusquamperfecto, audiuisse.

Se. Futuro, auditum ire uel auditurum esse. Verbo impersonali. Indicatiuo modo, tempore presenti, auditur. Praterito imperfecto, audiebatur. Praterito perfecto, auditum est uel fuit. Praterito plusquamperfecto, auditum erat uel fuerat. Futuro, auditur.

Imperat. Imperatiuo modo, tempore presenti, audiatur. Futuro, auditor. Optatiuo modo, tempore presenti, & praterito imperfecto, utinam audiretur. Praterito perfecto & plusquamperfecto, utinam auditum esset uel fuisset. Futuro, utinam audiat.

Coniunct. Coniunctiuo modo, tempore presenti, cum audiat. Praterito imperfecto, cum audiretur. Praterito perfecto, cum auditum sit uel fuerit. Praterito plusquamperfecto, cum auditum esset uel fuisset. Futuro, cum auditum erit uel fuerit. Infinitiuo modo, sine numeris & personis, tempore presenti & praterito imperfecto, audiri. Praterito perfecto & plusquamperfecto, auditum esse uel fuisse. Futuro, auditum iri. Gerundia uel participialia uerba sunt haec, Supina, audiendi, audiendo, audiendum. Supina, auditum, auditu.

GRAMMATICES.

ditu. Duo participia trahuntur ab hoc uerbo adliuo. Partis. Praesens, ut audiens. Futurum, ut auditurus.

PASSIVVM.

Avdior, audiris uel audire, auditur. Et pluraliter, audimur, audimini, audiuntur. Praterito imperfecto, audiebar, audiebaris uel audiebare, audiebatur. Et pluraliter, audiebamur, audiebamini, audiebantur. Praterito perfecto, auditus sum uel fui, es uel fuisti, est uel fuit. Et pluraliter, auditus sumus uel fuimus, estis uel fuistis, sunt fuerunt uel fuerunt. Praterito plusquamperfecto, auditus eram uel fueram, eras uel fueras, erat uel fuerat. Et pluraliter, auditus eramus uel fueramus, eratis uel fueratis, erant uel fuerant. Futuro, audiar, audieris uel audire, audietur. Et pluraliter, audiemur, audiemini, audientur. Imperatiuo modo, tempore presenti, ad secundam & tertiam personam, audire, audiat. Et pluraliter, audiamur, audiamini, audiantur. Futuro, auditor tu, auditor ille. Et pluraliter, audiamur, audiamini, audiantur. Optatiuo modo, tempore presenti & praterito imperfecto, utinam audiretur, audireris uel audirere, audiretur. Et pluraliter, utinam audiremur, audiremini, audirentur. Praterito perfecto & plusquamperfecto, utinam auditus essem uel fuisset, esses uel fuisses, esset uel fuisset. Et pluraliter, utinam auditus essemus uel fuissetis, essetis.

METHODVS

Coniunct. essetis uel fuissetis, essent uel fuissent. Futuro, utinam audiar, audiaris uel audiamur, audiamini, audiatur. Et pluraliter, utinam audiamur, audiamini, audiatur. Coniunctiuo modo tempore presenti, cum audiar, audiaris uel audire, audiat. Et pluraliter, cum audiamur, audiamini, audiantur. Præterito imperfecto, cum audire, audiretis uel audiret, audiretur. Et pluraliter, cum audiremur, audiremini, audirentur. Præterito perfecto, cum auditis, audistis uel fueritis, fueritis uel fueritis, sit uel fuerit. Et pluraliter, cum auditis, audistis uel fueritis, fueritis uel fueritis, sitis uel fueritis, sint uel fuerint. Præterito plusquamperfecto, cum auditis, audistis uel fueritis, fueritis uel fueritis, fuissetis, fuissetis uel fuissetis, fuissetis uel fuissetis, fuissetis uel fuissetis. Et pluraliter, cum auditis, audistis uel fueritis, fueritis uel fueritis, fuissetis, fuissetis uel fuissetis, fuissetis uel fuissetis. Futuro, cum auditis, audistis uel fueritis, fueritis uel fueritis, eritis uel fueritis, eritis uel fueritis. Et pluraliter, cum auditis, audistis uel fueritis, fueritis uel fueritis, eritis, eritis uel fueritis, eritis uel fueritis. Infinitiuo modo, sine numeris et personis, tempore presenti, et præterito imperfecto, audiri. Præterito perfecto et plusquamperfecto, auditum esse uel fuisse. Futuro, auditum iri. Duo participia trahuntur ab hoc uerbo passiuo. Præteritum, ut auditus. Futurum, ut audiendus.

ACTIVVM.

Indicati. **F**ero uerbum actiuum, in Indicatio modo dictū,
temporis presentis, numeri singularis, figure
simplis

GRAMMATICES.

simplicis, personæ primæ, coniugationis in consequen-
tis, quod coniugabitur sic : Fero, fers, fert. Et plurali-
ter, ferimus, fertis, ferunt. Præterito imperfecto, fere-
bam, ferebas, ferebat. Et pluraliter, ferebamus, fere-
batis, ferebant. Præterito perfecto, tuli, tulisti, tulit. Et
pluraliter, tulimus, tulistis, tulerunt uel tulere. Præ-
terito plusquamperfecto, tuleram, tuleras, tulerat. Et
pluraliter, tuleramus, tuleratis, tulerant. Futuro, fe-
ram, feres, feret. Et pluraliter, feremus, feretis, fere-
rent. Imperatiuo modo, tempore præsentis, ad secundam & Imperat.
tertiam personam, fer, ferat. Et pluraliter, feramus,
ferte, ferant. Futuro, ferto tu, ferto ille. Et pluraliter,
feramus, fertote, ferunto uel feruntote. Optatiuo mo-
do, tempore præsentis, & præterito imperfecto, uti-
nam ferrem, ferres, ferret. Et pluraliter, utinam fe-
renus, feretis, ferrent. Præterito perfecto & plus-
quamperfecto, utinam tulissem, tulisses, tulisset. Et plu-
raliter, utinam tulissemus, tulissetis, tulissent. Futuro,
utinam feram, feras, ferat. Et pluraliter, utinam fera-
mus, feratis, ferant. Coniunctiuo modo, tempore præ-
sentis, cum feram, feras, ferat. Et pluraliter, cum feramus,
feratis, ferant. Præterito imperfecto, cum ferrem, fere-
res, ferret. Et pluraliter, cum ferremus, feretis, fere-
rent. Præterito perfecto, cum tulerim, tuleris, tulerit.
Et pluraliter, cum tulerimus, tuleritis, tulerint. Præ-
terito plusquamperfecto, cum tulissem, tulisses, tulisset.
Et pluraliter, cum tulissemus, tulissetis, tulissent. Futu-
ro, cum tulerō, tuleris, tulerit. Et pluraliter, cum tule-
rimus,

METHODVS

Infiniti. rimus, tuleritis, tulerint. Infinitiuo modo, sine numeris & personis, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, ferri. Praeterito perfecto & plusquamperfecto, tulisse. Futuro, latum ire uel laturum esse. Verbo impersonali. Indicatiuo modo, tempore praesenti, fertur. Praeterito imperfecto, ferebatur. Praeterito perfecto, latum est uel fuit. Praeterito plusquamperfecto, latum erat uel fuerat. Futuro, feretur. Imperatiuo modo, tempore praesenti, feratur. Futuro, fertor. Optatiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, utinam feretur. Praeterito perfecto et plusquamperfecto, utinam latum esset uel fuisset. Futuro, utinam feratur. Coniunctiuo modo, tempore praesenti, cum feratur. Praeterito imperfecto, cum ferretur. Praeterito perfecto, cum latum sit uel fuerit. Praeterito plusquamperfecto, cum latum esset uel fuisset. Futuro, cum latum erit uel fuerit. Infinitiuo modo, sine numeris & personis, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, ferri. Praeterito perfecto & plusquamperfecto, latum esse uel fuisse. Futuro, latum iri. Gerundia uel participialia uerba sunt haec, ferendi, ferendo, ferendum. Supina, latum, latu. Duo participia trahuntur ab hoc uerbo actiuo. Praesens, ut ferens. Futurum, ut laturus.

PASSIVVM.

Indicat. **F**eror, ferris uel ferre, fertur. Et pluraliter, ferimur, ferimini, feruntur. Praeterito imperfecto,

GRAMMATICES.

fecto, ferebar, ferebaris uel ferebare, ferebatur. Et pluraliter, ferebamur, ferebamini, ferebantur. Praeterito perfecto, latus sum uel fui, es uel fuisti, est uel fuit. Et pluraliter, lati sumus uel fuimus, estis uel fuistis, sunt fuerunt uel fuere. Praeterito plusquamperfecto, latus eram uel fueram, eras uel fueras, erat uel fuerat. Et pluraliter, lati eramus uel fueramus, eratis uel fueratis, erant uel fuerant. Futuro, ferar, fereris uel ferere, feretur. Et pluraliter, feremur, feremini, ferentur. Imperatiuo modo, tempore praesenti, ad secundam & tertiam personam, ferre, feratur. Et pluraliter, feramur, feramini, ferantur. Futuro, fertor tu, fertor ille. Et pluraliter, feramur, feriminor, feruntur. Optatiuo modo, tempore praesenti & praeterito imperfecto, utinam ferrer, ferreris uel ferrere, ferretur. Et pluraliter, utinam ferremur, ferremini, ferrentur. Praeterito perfecto & plusquamperfecto, utinam latus essem uel fuisset, esses uel fuisses, esset uel fuisset. Et pluraliter, utinam lati essemus uel fuisset, essetis uel fuissetis, essent uel fuissent. Futuro, utinam ferar, feraris uel ferare, feratur. Et pluraliter, utinam feramur, feramini, ferantur. Coniunctiuo modo, tempore praesenti, cum ferar, feraris uel ferare, feratur. Et pluraliter, cum feramur, feramini, ferantur. Praeterito imperfecto, cum ferrer, ferreris uel ferrere, ferretur. Et pluraliter, cum ferremur, ferremini, ferrentur. Praeterito perfecto, cum latus sim uel fuerim, sis uel fueris,

METHODVS

fueris, sit uel fuerit. Et pluraliter, cum lati simus uel fuerimus, sitis uel fueritis, sint uel fuerint. Præterito plusquamperfecto, cum latus essem uel fuisset, esses uel fuisset. Et pluraliter, cum lati essemus uel fuissetis, essetis uel fuissetis. Futuro, cum latus ero uel fuero, eris uel fueris, erit uel fuerit. Et pluraliter, cum lati erimus uel fuerimus, eritis uel fueritis, erint uel fuerint. Infinitiuo modo sine numeris & personis, tempore præsentis, & præterito imperfecto, ferri. Præterito perfecto & plusquamperfecto, latum esse uel fuisse. Futuro, latum iri. Duo participia trahuntur ab hoc uerbo passiuo. Præteritum, ut latus. Futurum, ut ferendus.

VERBUM SUBSTANTIVVM & anomalum.

Indicati. **S**vm uerbum anomalum & substantiuum, in Indicatio modo dictum, temporis præsentis, numeri singularis, figure simplicis, personæ primæ, coniugationis in consequentis. quod coniugabitur sic: Sum, es, est. Et pluraliter, sumus, estis, sunt. Præterito imperfecto, eram, eras, erat. Et pluraliter, eramus, eratis, erant. Præterito perfecto, fui, fuisti, fuit. Et pluraliter, fuimus, fuistis, fuerunt uel fuerunt. Præterito plusquamperfecto, fueram, fueras, fuerat. Et pluraliter, fueramus, fueratis, fuerant. Futuro, ero, eris, erit. Et pluraliter, erimus, eritis, erunt. Imperatiuo

GRAMMATICES.

tiuo modo, tempore præsentis, ad secundam & tertiam personam, sis, sit. Et pluraliter, simus, sitis uel este, sint. Futuro, esto tu, esto ille. Et pluraliter, sitis, estote, suntote. Optatiuo modo, tempore præsentis & præterito imperfecto, utinam essem, esses, esset. Et pluraliter, utinam essemus, essetis, essent. Præterito perfecto & plusquamperfecto, utinam fuisset, fuissetis, fuisset. Et pluraliter, utinam fuissetis, fuissetis, fuisset. Futuro, utinam sim, sis, sit. Et pluraliter, utinam simus, sitis, sint. Coniunctiuo modo, tempore præsentis, cum sim, sis, sit. Et pluraliter, cum simus, sitis, sint. Præterito imperfecto, cum essem, esses, esset. Et pluraliter, cum essemus, essetis, essent. Præterito perfecto, cum fuisset, fuissetis, fuisset. Et pluraliter, cum fuissetis, fuissetis, fuisset. Futuro, cum fuissetis, fuissetis, fuisset. Et pluraliter, cum fuissetis, fuissetis, fuisset. Vnum participium habet, quod est ens.

Volo uerbum anomalum, in Indicatio modo dictum, temporis præsentis, numeri singularis, figure simplicis, personæ primæ, coniugationis incon-

METHODVS

inconsequentis, quod coniugabitur sic: Volo, uis, uult. Et pluraliter, uolumus, uultis, uolunt. Præterito imperfecto, uolebam, uolebas, uolebat. Et pluraliter, uolebamus, uolebatis, uolebant. Præterito perfecto, uolui, uoluisti, uoluit. Et pluraliter, uoluimus, uoluistis, uoluerunt uel uoluere. Præterito plusquamperfecto, uolueram, uolueras, uoluerat. Et pluraliter, uolueramus, uolueratis, uoluerant. Futuro, uolam, uoles, uolet. Et pluraliter, uolemus, uoletis, uolent. Imperatiuo caret. Futurum non habet. Optati. Optatiuo modo, tempore præsentis, & præterito imperfecto, utinam uellem, uelles, uellet. Et pluraliter, utinam uellemus, uelletis, uellent. Præterito perfecto & plusquamperfecto, utinam uoluisssem, uoluisses, uoluisset. Et pluraliter, utinam uoluisssemus, uoluissetis, uoluissent. Futuro, utinam uelim, uelis, uelit. Et pluraliter, utinam uelimus, uelit, uelint. Coniuncti. Coniuncti uo modo, tempore præsentis, cum uelim, uelis, uelit. Et pluraliter, cum uelimus, uelit, uelint. Præterito imperfecto, cum uellem, uelles, uellet. Et pluraliter, cum uellemus, uelletis, uellent. Præterito perfecto, cum uoluerim, uolueris, uoluerit. Et pluraliter, cum uoluerimus, uolueritis, uoluerint. Præterito plusquamperfecto, cum uoluisssem, uoluisses, uoluisset. Et pluraliter, cum uoluisssemus, uoluissetis, uoluissent. Futuro, cum uoluerim, uolueris, uoluerit. Et pluraliter, cum uoluerimus, uolueritis, uoluerint. Infinitiuo modo, sine numeris & personis, tempore præsentis, & præ

GRAMMATICES.

& præterito imperfecto, uelle. Præterito perfecto & plusquamperfecto, uoluisse. Futuro caret. Gerund. Gerund. dia uel participialia uerba sunt hæc, uolendi, uolendo, uolendum. Supinis caret.

Vnum participium habet, quod est uolens.

Particip.

F I N I S.

FORMVLÆ
PVERILIVM
COLLOQVIORVM
PRO PRIMIS TYRONIBVS
SEBALDINÆ SCHOLÆ
NORINBERGÆ

PER

SEBALDV M HEYDEN,
HORVND E M PRÆCEPTOREM
CONSCRIPTAE.

AD NASVTVM
LECTOREM.

*Consultum pueris volumus, Nasute ualeto,
Quæritur his fructus, gloria nulla mihi.*

L I P S I Æ
IOHANNES RHAMBA
excudebat

M. D. LXV.

EPIGRAMMATA AD
pueros.

Dicere dicendo discet puer, ergo latine
Suesci loqui, quamvis usus in arte ualet.

ALIVD.

Si pueri scirent, res quanta sit esse peritum,
Vix etiam somno tempora parua darent.

ALIVD.

Ni quis humanos mores simul artibus addat
Ingenuis, quamuis doctus, habetur iners.

ALIVD.

Moribus humanis mihi uere præditus ille est,
Quem prodesse iuuat: quem dare damna pudet.
Hoc etenim brutis homo præstat in artibus uno,
Si sic quosq; colat ceu cupit ille coli.

SEBALDVS HEYDEN, PVERIS
suae fidei commissis,

S. D.

PROCVL DVBIO MEMINISTIS
adhuc optimi pueri, cur altero ab hinc anno ue-
terem illum usum, quo uobis per singulos dies
bina rerum uocabula homioteleutices hermenias ad-
discenda proponebantur, è meo ludo exploserim.

Nempe quod absurdus & fere nullius fructus ui-
deretur. Quid enim ad Latinam phrasin adeo hoc fax-
ceret, si uno aut altero uocabulo percepto, nullus præ-
terea usus accederet? Substitui autem in locum uobis
singulis diebus, singulas oratiunculas, quæ tamen octo
syllabas non excederent, ad discendas. Idq; in formam
Dialogorum, ut sic in addiscendo gratior facultas, &
in repetendo iucundior commoditas, rudibus adhuc
ingenijs accederet. Quia uero libelli illi latinarij (ut
uocantur) nostra manu uobis conscripti, perpetui esse
nequeant, & immensus labor sit quoties perierint il-
la, nouos describere, & tamen nisi hos Dialogos totos
quisque habeat, præterquam quod citra tedium repe-
tere neutiquam possit, etiam nullum fructum consequi
ualeat. Ideo eos, qualescunque tandem sunt, inprimen-
dos curavi, ut exiguo ære laceratos libellos reparare
possitis, & nos quotidiana repetitionis, uel ob chara-
cteris uenustatem tanto minus pigeret. Gratis igitur
hæc munera accipite animis, atq; uestrum Præcepto-
rem, ut dignum est, diligite & colite, Valet.

A 2

SALV.

SALVTATIO

MATVTINA.

DIALOGVS I.

Andreas Balthasar.

- A Bonus dies.
Ein guter tag.
B Deo Gratia.
Gott sey danck.
A Opto tibi bonum diem.
Ich wündsch dir ein guten tag.
B Talem & tibi precor.
Ich dir auch so viel.
A Bene sit tibi hoc die.
Dir sol an dem tage wol sein.
B Nec tibi male sit.
Es sol dir auch nicht vbel sein.

Salutatio meridiana.

DIALOGVS II.

Blasius Clemens.

- B Salue Clemens.
Sey gegrüßet Clemens.
C Salue & tu.
Sey auch du gegrüßet.
B Salue plurimum.
Du sey ~~grüßet~~ gegrüßet.

Ertu

C Et tu tandem salue.

Vnd du auch so sehr.

B Saluus sis tu.

Du sey gegrüßet.

C Tu quoq; salue.

Sey du auch gegrüßet.

B Salutem tibi precor.

Ich wündsch dir heil.

C Eandem & tibi opto.

Dasselb wündsch ich dir auch.

B Salute te impertior.

Ich geb dir heil.

C Et ego quoq; te.

Vnd ich dir auch.

B Iubeo te saluere.

Ich sag dir heil.

C Te quoq; ego.

Vnd ich dir auch.

Salutatio vespertina.

DIALOGVS III.

Carolus Demetrius.

C Bonus vesper.

Ein guter abend.

D Gratia Deo.

Danck sey Gott.

A 3

Bonum

C Bonum ferum, non fero.
Ein guten abend.

D Laus Creatori.
Dem Schöpffer sey lob.

C Hic vesper felix sit tibi.
Der abend sey dir glücklich.

D Nec tibi infelix sit. *schling*
Er sey dir auch nicht unglücklich.

Sub primam facem noctis.

DIALOGVS III.

Decius Eustachius.

D Sit tibi hæc nox felix.
Dir sey die nacht glücklich.

E Et tibi hæc fausta sit.
Sie sey dir auch glücklich.

D Faustam degas noctem.
Habe dir eine gute nacht.

E Tu quoque non infaustam.
Und du auch kein böse.

D Nox ist hæc vobis comodat.
Die nacht sey euch gut.

E Et tibi non incommodet.
Sie sey dir auch nicht böse.

Dum

Dum itur cubitum.

DIALOGVS V.

Felix Gaspar.

F Quota est hora?
Umb welche stund ist es?

G Sonuit nonam. *schling*
Es hat neune geschlagen.

F Eundum est cubitum.
Man sol schlaffen gehen.

G Non dormiturio.
Nicht schleffert nicht.

F At ego oppido.
Nicht aber gar sehr.

G Tu eas cubitum.
Gehe du schlaffen.

F Quid tu autem ages?
Was wiltu aber thun?

G Legam vltcrius.
Ich wil weiter lesen.

F Malo quiescere.
Ich wil lieber ruhen.

G Faceffe hinc Endimion.
Gehe hin du Endimion.

F Haud te impediuro.
Ich wil dich nicht irren.

A 4

Dum

Dum reditur cubitu.

DIALOGVS VI.

Gabriel Henricus.

G Heus expergiscere.

Hörstu wache auff.

H Sine vt dormiam.

Lasse mich schlaffen.

G Surgendi tempus est.

Die zeit ist auffzustehen.

H Nondum diluxit.

Es ist noch nicht tag worden.

G Aperi oculos.

Thue dein augen auff.

H Adhuc grauantur somno.

Sie sind mir noch vol schlaffs.

G Es glire somnolentior.

Du schleffest mehr den ein Ratz.

H Rogo ne sis molestus.

Lieber las mich zu ruhe.

G Non pudet te asine?

Du Esel schemest du dich nicht?

H Cuius me pudeat?

Was sol ich mich schemen?

G In multam lucem stertere.

Zu schlaffen an den hellen tag.

Quotam

H Quotam horam sonuit?

Wie viel hat es geschlagen?

G Iam imminet prima.

Es wird jetzt eins schlagen.

H Adhuc parum dormiam.

Ich wil noch ein Klein schlefflein thun.

G Quin surgis piger?

Sauler wiltu nicht auffstehen?

H Quomodo tam cito?

Warumb so bald?

G Mox fuste te excitauero.

Mit einē prigel wil ich dich bald auffweckē.

H Iam surgo, parce precor.

Jetzt stehe ich auff/ich bit verschon.

Dum itur ad scholam.

DIALOGVS VII.

Hanno Iohannes.

H Heus quid faciam?

Aue was thue ich?

I Cur sic vociferas?

Was schreiestu also?

H Nimis diu dormiui.

Ich hab zu lang geschlaffen.

I Quid ita? quid times?

Wie also? Was fürchtestu?

A 5

Tempus

H Tempus iustum transijt.
Die rechte zeit ist hin.

I Quod tempus dicis?
Welche zeit meinst du?

H Horam primam.
Die erste stunde.

I Tu certe falleris.
Du irrst dich.

H Tamen audiui.
Ich hab es doch gehört.

I Non recte audiuisti.
Du hast nicht recht gehört.

H Quotam tu audiuisti?
Welche hastu gehört?

I Audiui vltimam.
Ich hab den garaus gehört.

H Quota ea est?
Wie viel ist das?

I Duodecima.
Zwölffe.

H Vtinam verum sit.
O das es war were.

I Non est quod dubites.
Da hab keinen zweiffel an.

H Oppido lætor.
Ich freu mich sehr.

Inter

Inter eundum in scholam.

DIALOGVS VIII.

Iodocus

Kilianus.

I Heus! mane.

Hörstu stehe still.

K Quid vis? cur maneam?

Was wiltu? Warum sol ich bleiben?

I Est quod tecum loquar.

Ich hab etwas mit dir zu reden.

K Modo non vacat.

Ich hab jezund nicht die weil.

I Tantillum perneges?

Wiltu mir ein solches versagen?

K Mitte me modo.

Lasse mich jezund gehen.

I Non te dimittam.

Ich wil dich nicht gehen lassen.

K Enecas me furcifer.

Du Bub machst mich schier toll.

I Tantum verbum audi.

Höre nur ein wort.

K Ecquid mea refert?

Gehet das auch mich an?

I Permultum scilicet.

Ja eben viel.

Quid

K Quid negocij est? dic.
Was ist's? Sage an.
 I Dicam, modo des fidem.
Ichs wils sagen/ doch verheis mir's vor.
 K Quam fidem darem?
Was sol ich dir verheissen?
 I Tenon fore infidum.
Das du mir nicht vntrew wollest sein.
 K Do fidem, fidus ero.
Gehe hin/ich wil dir trew sein.
 I Adhibe nunc aurem.
Halte das ohr her.
 K Quid aurem? clare dic.
Was ohr her? Sage es laut.
 I Arcana res est.
Es ist ein heimlich sach.
 K Tamen soli sumus.
Sein wir doch allein.
 I Clare non dicam.
Ich wils nicht laut sagen.
 K Ludificaris nunc me.
Du spottest nur mein.
 I Idest quod volui.
Eben das wolt ich.
 K Haud impune hoc feres.
Es sol dir nicht geschenckt werden.

Inter

Inter discendum in schola.

DIALOGVS IX.

Kilianus Lampertus.

K Heus tu, huc sede.
Bestu/ setz dich hieher.
 L Quid istuc facerem?
Was sol ich daselbst thun?
 K Discamus simul.
Wir wollen zu gleich lernen.
 L Rem gratam offers.
Das ist mir angenehm.
 K Alter alterum doceat.
Einer sol den andern leren.
 L Perlubens pareo.
Ich folge dir gar gern.
 K Quidnam tu discis?
Was lernest du?
 L Disco legere.
Ich lern lesen.
 K Vbi nunc legis?
Wo lifestu jezundt?
 L In hoc folio.
An diesem blat.
 K Scis lectionem?
Bausst du eine Lektion?

Non

L Non admodum promte.

Nicht sehr wol.

K Quoties recitasti?

Wie oft hastu auffgesagt?

L Semel j.

Bis ij. recitavi.

Ter iij.

Quater iiij.

K Cui nam recitasti?

Wem hastu auffgesagt?

L Rectori scholæ.

Dem Schulmeister.

K Si quid nescis roga.

Was du nicht kanst das frag.

L Qui hoc legam?

Wie sol ich das lesen?

K Collige literas.

Buchstab es.

L Tu me observa.

Merck du mir drauff.

K Vt hæsit lingua?

Wie stammelstu also?

L Sic assuetus sum.

Ich hab es also gewohnt.

K Desuesce rursum.

Entwehne dich es wider.

Pergam

L Pergam legere.

Ich wil weiter lesen.

K Iam verba præcipitas.

Jetztund eilestu zu sehr.

L Tu melius doce.

Lere mich es besser.

K Sic distincte legas.

Also vnterschiedlich soltu lesen.

L Tam clare haud queo.

Ich kens nicht so deutlich.

K Vtu edisce.

Durch vbung lerne es.

L Tentabo quid possim.

Ich wil versuchen was ich kan.

De cauendis in schola coricæis.

DIALOGVS X.

Lucas

Marcus.

L Cur tu sic müssitas?

Wie bistu so still?

M Non audeo loqui.

Ich darff nicht reden.

L Quis tibi prohibuit?

Wer hat es dir verbotten.

Præceptor

M Præceptor noster.

Unser Schulmeister.

L Tamen is non adest.

Ist er doch nicht entgegen.

M At Coricæi adfunt.

Es sind aber die auffmercker da.

L Quos coricæos dicis?

Wer sind die auffmercker?

M Qui clanculum nos signant.

Die uns heimlich anschreiben.

L Nullum ex his nosti?

Kennestu keinen aus ihnen?

M Qui ego noscerem?

Wie sol ich sie kennen?

L Tam caute rem agunt?

Halten sie sich so heimlich?

M Ea est illis astutia.

Sie sind so listig.

L Tu loquere latine.

Rede du Lateinisch.

M Quam vellem si scirem.

Wie gern wolt ich so ichs kändt.

L At sic addisces citius.

Du wirst aber also ehelernen.

M Hac spe dulcescit ferula.

Dis macht das ich streichens nicht acht.

De

De ferula.

DIALOGVS XI.

Martinus

Nicolaus.

M Quis hic eiulat?

Wer greint da?

N Ego sum miser.

Ich armer bin es.

M Quo pacto miser es?

Warumb bistu arm?

N Virgis cæsus sum.

Ich bin gestrichen worden.

M Quid commeruisti?

Was hastu verschuldt?

N Nihil didiceram.

Ich het nichts gelernt.

M Merito cæsus es.

Man hat dich billich gestrichen.

N Etiam tu me ludis?

Spottestu mein auch?

M Cur autem non didiceras?

Warumb lernestu aber nicht?

N Posthac ero cautior.

Ich wil fortan emfziger sein.

B

De

W B P
Opole

De ientaculo.
DIALOGVS XII.

Neuius Osualdus.

- N Quo tu nunc abis?
Wo gehestu jezund hin?
O Domum me confero.
Ich gehe heim.
N Quid domi ages?
Was wiltu daheim thun?
O Sumam ientaculum.
Ich wil die fräsuppen essen.
N Quanam iturus es?
Welchen weg wiltu gehen?
O Hac per forum.
Da vber den marckt.
N Comitabor te.
Ich wil dir das geleit geben.
O Nihil opus est.
Es ist ohne not.
N Auerfarris me?
Verachstu mich?
O Non, sed parco tibi.
Nein/ sondern ich schon dein.
N Nihil est quod agam.
Ich hab sonst nichts zu thun.

Lubens

O Lubens te accipio.
Ich nim dich gern an.
De reditu à ientaculo.
DIALOGVS XIII.

Onophrius Paulus.

- O Vnde nobis redis?
Von wannen komstu her?
P A ientaculo.
Von der fräsuppen.
O Vbi ientasti?
Wo hastu zu morgen gessen?
P Rogas? domi meæ.
Fragstu? daheim in meinem haus.
O Quid ientasti?
Was hastu gessen?
P Panem iurulentum.
Ein Brod in einer suppen.
O Quis tecum ientauit?
Wer hat mit dir gessen?
P Tota familia.
Das ganze Hausgesindt.
O Nihil mihi affers?
Bringstu mir nichts?
P Quid afferrem tibi?
Was solich dir bringen?

B ij

Fruustum

O Frustrum panis.

Ein stück Brodt.

P Panem quidem habeo.

Brodt hab ich ja wol.

O Cedo mihi partem.

Gib mir auch ein theil.

P Accipe dimidium.

Hab dirs halb.

O Ago tibi gratias.

Ich sage dir danck.

P Non age, sed refer.

Nicht sag/ sondern gib danck.

O Non est unde referam.

Ich hab nicht wider zu geben.

P Non semper egebis.

Du wirst nicht alzeit mangel haben.

O Gratum me reperies.

Du solt mich danckbar finden.

DIALOGVS XIII.

Petrus Quirinus.

P Para mihi hanc pennam.

Temperir mir die feder.

Q Est tibi cultellus?

Hastu ein messerlein?

Est

P Est, sed valde hebes.

Ja/ es ist aber nicht scharff.

Q Acutiorē affer.

Bringe ein scherffers her.

P Vbi accipiam?

Wo sol ichs nemen?

Q Utendum expete.

Entlehen es.

P Afferō, utere.

Ich bring eins/ brauche du es.

Q Vis crassam an tenuem?

Wiltu die klein oder grob?

P Mediam volo.

Ich wils mittelmessig.

Q Da atramentum.

Gib dinten her.

P En atramentarium.

Schaw da das dinten fass.

Q Da quoq; papyrus.

Gib mir auch papyr.

P Et hæc in promptu est.

Das ist auch schon da.

Q Papyrus perfluit.

Das papyr schlecht durch.

P Non habeo aliam.

Ich hab kein anders.

B 3

Quid

Q Quid vis vt scribam?

Was wiltu das ich schreib?

P Præscribe mihi literas.

Schreib mir ein A B C für.

Q Tu imitaberis?

Wiltu es nach schreiben?

P Ita in hoc peto.

Ja / darumb beger ichs.

Q Sæpe exscribe.

Du schreib es oft ab.

P Faciam vt iubes.

Ich wil thun wie du mich heist.

Inter redeundum à schola.

DIALOGVS XV.

Quintius Rudolphus.

Q Vt tecum agitur?

Wie gehet es dir?

R Bene mecum agitur.

Es gehet mir wol.

Q Id lubens audio.

Das höre ich gern.

R Gratiam habeo.

Ich dancke dir.

Q Vbi nam fuisti?

Wo bistu jezund gewesen?

In

R In ludo literario.

In der Schul.

Q Quorsum sic properas?

Wo eilstu hin?

R Domum versus.

Heimwerths.

Q Quid domi ages?

Was wiltu daheim thun?

R Adornabo mensam.

Ich wil den tisch zu richten.

Q Tam mane prandes?

Issstu das mittagmal so frühe?

R Obsequor parenti.

Ich thue wie mir der Vater heist.

Q Facis vt te decet.

Du thust wie dir geziemt.

R Abeo, tu vale.

Ich gehe hin / sey du gesegnet.

Q Et tu quoque vale.

Sey du auch gesegnet.

Dum instruitur mensa.

DIALOGVS XVI.

Remigius Sebaldu.

R Puer vbi es?

Junger wo bistu?

B 4

Assum

S Assum, quid me vis?
Da bin ich/ Was wiltu mein?

R Instrue mensam.
Bereit den Tisch.

S Est tempus prandio?
Ists essen zeit?

R Est, quando sic libet.
Ja/ weil es mir also gefelt.

S Recte curabitur.
Ich wil ihm recht thun.

R Porrige cultros.
Lang die messer her.

S In promptu sunt.
Sie sein schon da.

R Da mappas manuaras.
Thue die Fatscheunlein her.

S Et istæ assunt.
Die sein auch schon da.

R Appone salinum.
Setze das Salzsafs auff.

S Prius sale implebo.
Ich wils vor mit saltz füllen.

R Elue calices.
Wasche die trinckgeschir.

S Dudum laui.
Ich habz langest gewaschen.

Affer

R Affer orbes.
Bring die teller her.

S In scamno iacent.
Sie liegen auff der bank.

R Et corbem cochlearium.
Nuch den Löffelkorb.

S Ex paxillo pendet.
Er hangt an dem nagel.

R Aptā circulum.
Stell den Schüsselring.

S Nunquid aliud vis?
Was wiltu mehr?

R Nunc mores discas.
Jezund soltu zucht lernen.

S Quos mores discam?
Was sol ich für zucht lernen?

R Quos in mensa serues.
Die du an dem tische brauchen solt.

S Rogo me doceas.
Ich bitte dich lehr michs.

R Perlubens hoc faciam.
Das wil ich gern thun.

S Ego auscultabo.
Ich wil fleissig drauff mercken.

R Neme interpella.
Rede mir nichts darzwischen.

B 5

Haud

S Haud verbum faciam.

Ich wil kein wort reden.

R Primo vngues purga.

Erstlich reynige die negel.

Hinc manus laua.

Darnach wasche die hende.

Mox Deo benedicas.

Als denn sprich das Benedicite.

Deus pater noster coelestis, benedicat nobis filijs suis, & his quæ iam sumus sumturi per Christum Iesum Dominum nostrum, Amen.

Post decenter accumbe.

Darnach setze dich fein züchtig nider.

Cibos carpe digitis.

Die speiß greiff mit den fingern an.

Nec conde vola.

Nicht fass in die faust.

Primus ne esto esu.

Nicht sey der erst mit essen.

Nec primus bibe.

Trinck auch nicht zum ersten.

Cubito ne te fulcias.

Nicht stüwe dich auff die elnbogen.

Erectus

Erectus sede.

Sitze auffgerichtet.

Nec pandas brachia.

Vnd breite die arm nicht aus.

Non bibe auide.

Nicht trinck begülich.

Nec mande auide.

Auch faw nicht geizig.

Proxima te cape.

Nim das nechste vor dir.

In orbe ne morare.

Seume dich nicht auff dem theller.

Alios ne inspicio.

Gih an der Leut nicht an.

Bibiturus os terge.

Wische den mund wenn du trincken wilt.

Non manu, sed mapula.

Nicht mit der hand/ sondern mit dem tuch.

Morsa ne retinge.

Das gebissen tunc nicht wider ein.

Ne linge digitos.

Nicht lecke an den fingern.

Nec ossa rode.

Nage auch keine beine.

Quæq; scinde cultro.

Ein jedes mit dem messer schneidet.

Os

Os non perungas.

Beschmier den mund nicht.

Digitos saepe terge.

Die finger trüffene oft.

Nares ne fode.

Nicht stür in der nasen.

Non rogatus tace.

Schweig/ weil man dich nicht fragt.

Quod satis est, ede.

Iß so viel du magst.

Cum satur es, surge.

Wenn du gnug hast/ so stehe auff.

Rursus laua manus.

Wasche die hende wider.

Mensalia tolle.

Hebe das Tischgerete auff.

Deo gratias age.

Sag Gott dem HErrn danck.

Qui nos creauit, redemit & paut,
huic gratias agimus sempiternas, per
Iesum Christum Dominum nostrum.

A prandio redeuntium in
scholam.

DIALOGVS XVII.

Simon

Titus.

Quid

S Quid geris in sinu?

Was tregstu im busen?

T Merendam meam.

Mein vesper Brodt.

S Ego nihil attuli.

Ich habe nichts bracht.

T Quid autem edes?

Was wirstu denn essen?

S Emam mihi panem.

Ich wil mir ein Brod kauffen.

T Habes pecuniam?

Hastu gelt?

S Obolum habeo.

Ich habe einen heller.

T Quis tibi hunc dedit?

Wer hat dir den geben?

S Pater meus dedit.

Mein Vater hat mir ihn geben.

T Pium habes patrem.

Du hast ein gütigen Vater.

S Qualem tu habes?

Was hastu für einen?

T Admodum durum.

Ein sehr harten.

S In rem tuam est.

Es ist dein nutz.

Mallem

T Mallem alium.

Ich hette lieber ein andern.

S Stulte loqueris.

Du redest nerrißch.

T Sic mihi excidit.

Es ist mir also herans gefaren.

S Perires licentia.

Du verdürbest durch nachlässigkeit.

In schola ludentium.

DIALOGVS XVIII.

Timotheus

Vitus.

T Væ nobis Vite.

Aue vns.

V Quid est? quid tremis?

Was ist's? Warumb zitterstu?

T Ego & tu perimus.

Es wird mir vnd dir vbelgehen.

V Quid ita? qua de caussa?

Wie also? aus was versach?

T Præceptor venit.

Der Schulmeister kompt.

V Quid ex te audio?

Es was hör ich von dir.

Væ

T Væ nostris natibus.

Aue vnsern arßen.

V Vbi is est obsecro?

Es lieber wo ist er denn?

T Per gradus ascendit.

Er gehet die stiegen herauff.

V Quis id ait? quis vidit?

Wer sagt das? Wer hat ihn gesehen?

T Egomet inquam vidi.

Ich sage dir/ich hab ihn gesehen.

V Vidit ne nos ludere?

Hat er vns sehen spielen?

T Id est, quod timeo.

Eben dasselbige fürcht ich.

V Quid ergo agemus?

Was wollen wir denn thun?

T Amoue orbiculos.

Thue die redlein weg.

V Recte admones.

Du vermanest mich recht.

T Explicemus libros.

Wir wollen die Bücher auffhün.

V Certe astutus es.

Du bist warlich listig.

T Sic rebitur nos discere.

Also wird er meinen wir lernen.

De

De dimissione à literis.

DIALOGVS XIX.

Vlysses

Xanthus.

V Io gaudete sodales.

Iu frewt euch ihr lieben Gesellen.

X Quid est quod sic gestis?

Was ist das du also stolockest?

V Sunt nobis feriæ.

Wir haben einen feyertag.

X Quas ferias dicis?

Was für einen feyertag?

V Ocium à literis.

Trägheit von dem lernen.

X Quando ociabimur?

Wenn werden wir feyer haben?

V Hodie à prandio.

Zeit nach mittag.

X Ergo ludemus.

So wollen wir spielen.

V Quidnam ludemus?

Was wollen wir spielen?

X Ludemus globulis.

Wir wollen schusseln.

V Ludus puerilis est.

Das ist ein Kindisch spiel.

Quem

X Quem tu ludum malles?

Welches spiel woltestu lieber?

V Decertemus saltu.

Wir wollen in die wetz springen.

X Hunc ludum odi.

Dem spiel bin ich feindt.

V Quanam de causa?

Aus was ursach?

X Quia pedes lassat.

Es macht müde bein.

V An non te pudet?

Schembstu dich nicht?

X Cuius me puderet?

Wes solt ich mich schemen?

V Quod tam piger es.

Das du so faul bist.

X Certe piger non sum.

Warlich ich bin nicht faul.

V Quin ergo saltabis.

So wirstu freilich springen.

X Caue ne prouoces.

Schaw forder mich nicht auff.

V Imo te adiuro.

Ja ich beschwere dich auch.

X Videbis quid possim.

Du wirst sehen was ich kan.

C

Liti-

X.

Y.

X Apage te hinc.

Seh dich da weg.

Y Satis imperiose.

Sich gewaltig gnug.

X Hic mihi locus est.

Das ist mein stat.

Y Atqui ego nego.

Ich sage nein dazu.

X Prior hic fedi.

Ich bin ehe da gewesen.

Y Cur autem surrexisti?

Warumb stundest du denn auff?

X Negocium mihi fuit.

Ich hab zu schaffen gehabt.

Y Quod posuisti signum?

Womit hastu locum gelegt?

X Non vides librum?

Siehstu nicht das Buch?

Y Liber isthic iacet.

Dein Buch ligt dort.

X At tu semouisti.

Du hast es mir weg gerückt.

Id

Y Id factum pernego.

Das hab ich nicht gethan.

X Quin tandem cedes?

Wirstu nicht schier weichen?

Y Tu me vi extrudes?

Wiltu mich mit gewalt verstoßen?

X Nisi volens cesseris.

Wo du nicht gern weichen wilt.

Y Hoc dicam Magistro.

Das wil ich dem Magister sagen.

X Suscep deq̃ fero.

Ich frag gar nichts darnach.

Inuitantium se inuicem.

DIALOGVS XXI.

Y.

Z.

Y Cras ad me veni.

Zom morgen zu mir.

Z Metuo vt possim.

Ich fürcht ich könne es nicht thun.

Y Cur non possis?

Warumb kanstu es nicht thun?

Z Domi manendum est.

Ich mus daheim bleiben.

Y Quid negocij est?

Was hastu zu thun?

Cij

Oportet

Z Oportet scribere.

Ich mus schreiben.

Y Scribito cras.

Schreib morgen.

Z Nihil polliceor.

Ich verheis nichts.

Y Sic colis socium?

Heltestu also deinen Gesellen?

Z Culpa non est mea.

Die schuld ist nicht mein.

Y Posses si velles.

Du möchtest wol so du wolst.

Z Vellem si possem.

Ich wolt gern so ich möcht.

De studio interrogantium.

DIALOGVS XXII.

Abraham

Briccius.

A Quid à cœna facis?

Was thustu nach dem Abendmal?

B Cupis hoc scire?

Wiltu das wissen?

A Ideo sciscitor.

Darumb frage ich.

B Post cibum deambulo.

Ich spacer nach dem essen.

Quid

A Quid postea agis?

Was thustu darnach?

B Audita repeto.

Ich betracht wider was ich hab gehört.

A Quomodo hoc facis?

Wie thustu das?

B Sæpe relegendo.

Mit oft vberlesen.

A Quid, si quid excidit?

Wie/wenn du etwas vergessen hast?

B Disco posttridie.

Ich lerns den nechsten tag hernach.

De absentia à Schola.

DIALOGVS XXIII.

Benedictus

Christophorus.

B Vbi heri fueras?

Wo warstu nechten?

C Quonam tempore?

Umb welche zeit?

B Statim à prandio.

Als bald nach dem essen.

C Domi laui.

Ich hab daheim gebadt.

B Quam diu lauisti?

Wie lang hastu gebadt?

C 3

Totam

C Totam ferme horam.

Schier eine ganze stunde.

B Quis tecum lauit?

Wer hat mit dir gebadt?

C Parentes mei.

Meine Eltern.

B Lotus quid faciebas?

Was thetestu nach dem badt?

C Siccabam capillos.

Ich trucknet mein har.

B Cur non ibas in scholam?

Warumb giengstu nicht in die Schul?

C Pater prohibuerat.

Der Vater verbot mir das.

B Cur prohibuerat?

Warumb verbot er dir es?

C Nam caput madebat.

Mir war das heupt nass.

B Delicatus puer es.

Du bist ein zartes kindt.

Mutuo gratulantium sibi.

DIALOGVS XXIIII.

Cyrellus Donatus.

C Vnde iam proripis?

Wannen krenschstu jezundt herfür?

Edomo

D E domo mea.

Aus meinem hause.

C Diu te non videram.

Ich hab dich lang nicht gesehen.

D Et ego te diutius.

Vnd ich dich noch lenger.

C Valuisti ne bene?

Bistu gesund gewest?

D Optime valuui.

Ich hab mich sehr wol gehabt.

C Aedepol gaudeo.

Wahrlich ich frewe mich.

D Vt tu autem uales?

Wie gehabst du dich aber?

C Admodum belle.

Sehr wol.

D Et ipsum gaudeo.

Ich frew mich des auch.

Agnoscentium sese mutuo.

DIALOGVS XXV.

Simon

Petrus.

S Quod tibi nomen est?

Wie heistu?

P Mihi nomen est Petro.

Ich heis Petrus.

C 4

Qui

- S Qui sis non noui.
Ich kenn dich nicht wer du bist.
- P Non me nouisti?
Kennestu mich nicht?
- S Non negem si nouerim.
Ich leugnet nicht so ich dich kent.
- P Oblitus ne es mei?
Hastu denn mein vergessen?
- S Ante nunquam te vidi.
Ich hab dich vor nie gesehen.
- P At tandem agnosces.
Du wirst mich freilich kennen.
- S Sanus hercle non es.
Du bist warlich nicht witzig.
- P Egone? an tu magis?
Bin ich herrischer oder du?
- S Vbi te nouissem?
Wo solt ich dich erkennet haben?
- P In ludo literario.
In der Schul.
- S Fuisti condiscipulus?
Bistu mein Schulgesell gewesen?
- P Ita, fere biennium.
Ja schier zwey jar.
- S Sine mecum recolam.
Halt las mich besinnen.

Agnosce

- P Agnosce cicatricem.
Schaw die masen an.
- S Hanc tibi incusseram.
Ich hab dir die geschlagen.
- P Cum theca pennaria.
Mit einem Schreibzeug.
- S De cicatrice te noui.
An der masen kenne ich dich.
- P Vides quod non insaniam.
Siehestu das ich nicht thöricht bin.
- S De forma non nouissem.
Ich het dich an der gestalt nit gekandt.
- Litigantium de re ablata.
- DIALOGVS XXVI.
Petronius Theodorus.
- P Redde quod meum est.
Gib mir was mein ist.
- T Quid vis reddam?
Was sol ich dir geben?
- P Quod surripuisti.
Das du mir genomen hast.
- T Nihil tibi surripui.
Ich hab dir nichts genomen.
- P Aufer cauillum.
Hör auff des gespöts.

C 5

Non

- T Non equidem cauillor.
Ich spotte gar nicht.
- P Quin reddis tandem?
Wenn gibstu mir es denn?
- T Nihil hercle sumsi.
Ich hab dir warlich nichts genommen.
- P Ostende huc manus.
Lass sehen die hende.
- T Hem ostende eccas.
Ich zeig sie/sihe da seins.
- P Quid abstulisti?
Was hastu mir weg genomen?
- T Equidem nihil abstuli.
Ich hab dir eigentlich nichts genomen.
- P Excute manicam.
Schüttel aus den ermel.
- T Tuo arbitrato.
Nach all deinem willen.
- P Inter vestes habes.
Du hast es vnter dem Kleid.
- T Tenta qua libet.
Besuch mich wo du wilt.
- P Noui Sycophantias.
Ich kenne dein falscheit wol.
- T Pergis molestus esse?
Wiltu noch nicht auffhören?

Ablatum

- P Ablatum restitue.
Gib mir wider was du mir genomen hast.
- T Furti me alligas?
Ziehstu mich denn diebstals?
- P Non furti, sed fraudis.
Nicht diebstals/ sondern betrugs.
- T Vlciscar hanc iniuriam.
Ich wil diese vnbilligkeit rechen.
- P Ego te vlciscar.

Ich wil mich an dir auch rechen.

Prodeuntium in funus.

DIALOGVS XXVII.

Thomas

Georgius.

- T Adesdum Georgi.
Kom her Georgi.
- G Quid est? cur me vocas?
Warzu ruffest du mich Georgi?
- T Est quod te volo.
Ich bedarff dein.
- G Dictum puta.
Ach das weis ich schon.
- T Quid censes me velle?
Was meinstu das ich wil?
- G Vt tecum ludam.
Das ich mit dir spiel.

Tota

- T Tota erras via.
Du irrst ganz vnd gar.
- G Quid igitur est?
Was ist es denn?
- T Tu vaticinare.
Rath du zu.
- G Nescio vaticinari.
Ich kan nicht rathen.
- T In funus prodibimus.
Wir werden mit der leich gehen.
- G Quod funus dicis?
Was ist das für ein leich?
- T Quod sit nescio.
Ich weis nicht wer es ist.
- G Vnde autem nosti?
Woher weisstu es denn?
- T Præceptor indixit.
Der Schulmeister hats gesagt.
- G Qua hora efferetur?
Wenn wird man es hinaus tragen?
- T Puto septima.
Ich acht vmb siebene.
- G Et ego prodibo.
Ich wil auch mit gehen.
- T Tu mecum ibis.
Du wiest mit mir gehen.

Ero

- G Ero tibi comes.
Ich wil dein Gesel sein.
- T Nec frustra hoc peto.
Ich beger dis nicht vmbsonst.
- G Cur autem hoc petis?
Warumb begerestu das?
- T Vt me doceas.
Das du mich lereß.
- G Quid te docerem?
Was solt ich dich leren?
- T Vino benedicere.
Den Wein gesegnen.
- G Anne dum affers?
Weinestu wenn du ihn bringest?
- T Rem ipsam dicis.
Du sagest eben recht.
- G Sic ego dicerem.
Also saget ich.
- T Dic, iam ausculto.
Sage an/ich mercke schon auff.
- G Hoc vinum vobis faustum sit.
Der Wein sey euch glückselig.
- Bono sit potus iste.
Dis tranck sey euch zu gut.
- Hoc vinum læti bibite.
Den Wein trincket mit freunden.

Quid

T Quid sternutanti imprecor?

Was sol ich dem niesenden wünschent?

G Sit tibi hoc felix.

Dir sey das glücklich.

Te Deus seruet.

Gott bewar dich.

T Quid auspicanti?

Was dem der etwas neues ansehet?

G Bono sit quod instituis.

Zu gut sey dir was du ansehest.

Bene vertat quod agis.

Es gerath dir wol/ was du thust.

T Quid proficiscenti?

Wie wenn einer wegzeucht?

G Sit iter hoc tibi felix.

Dir sey der weg glücklich.

Perfauste soluas ancoram.

Ich wünsch das du mit glück hinsarest.

Sit lætus tibi reditus.

Dir sey ein glücklich widerfart.

T Quid hæc præcanti referam?

Was antwort ich dem der solchs wünschet?

G Tandem tibi precor.

Ich wünsch dir eben so viel.

FOR-

FORMULÆ PVERORVM

exitum è schola rogantium.

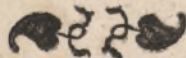
Abeundi { Domum.
ad ientaculum.

Colende Præceptor rogo ueniam.

Exeundi { micum.
cacatum.

Eundi { Panem.
Papyrus.
emptum { Atramentum.
Pennas.

FINIS.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION

1891
JAN 10 1891

RECEIVED
JAN 10 1891
NEW YORK

LIBRARY
JAN 10 1891
NEW YORK

FINIS

6550

